

ETNICITAT I NACIONALISME A CATALUNYA

Memòria del treball realitzat l'any 1983

Joan J. Pujadas (coordinador)

Mila Barruti

Dolors Comas d'Argemir

Aureli Díaz

Dolores Juliano

Montserrat Martorell

Danielle Provansal

Març de 1984

SUMARI GENERAL

Introducció	1
Les fases del treball	3
Informe sobre institucions	10
Justificació i objectius de la guia de camp	23
Guia de camp i de classificació per les entrevistes individuals i familiars	28
Comentaris a la guia de camp	42
Propostes per una tipologia de situacions ètniques	53
Resultats de l'enquesta sobre etnicitat i identitat cultural	71
Enquesta sobre identitat ètnica	86
Tabulació de l'enquesta sobre identitat ètnica	93

INTRODUCCIÓ

El present informe resumeix el treball realitzat per l'equip del Seminari d'Etnicitat de l'Institut Català d'Antropologia durant el segon semestre de l'any 1983; és, doncs, continuació dels tres informes anteriors, presentats respectivament el maig de 1982, el desembre del 1982 i el juliol del 1983. Al llarg del present text farem referència en aquests informes, tot citant-ne la data. Per facilitar la comprensió autònoma d'aquest text, procurarem que les referències als esmentats informes vagin acompanyades d'aclariments sobre llur contingut, de manera que no sigui, doncs, necessària la seva consulta sinó per a ampliar o contextualitzar allò que en cada moment s'estigui afirmant o argumentant.

L'informe, com a tal, es compon de sis parts: (1) Les fases del treball (on es fa una relació de tot el material aplegat, com també una síntesi dels diferents moments pels que ha travessat la nostra recerca). (2) L'estudi de les institucions (on es fa un balanç crític de la tasca presentada a l'informe de juliol de 1983). (3) L'enquesta a Bonavista (presentació del model d'enquesta, criteris de selecció de la mostra i vicisituds del mostatge, elaboració de figures i avaluació dels resultats). (4) El treball de camp a Gràcia (presentació del model-guia i avaluació d'aquest com a eina de treball, comentaris sobre les entrevistes de camp). (5) Avaluació teòrica (replantejaments i concrecions, intent d'una tipologia de situacions dins l'àmbit de l'etnicitat). (6) Propostes per al treball futur.

Apart dels signants d'aquest treball, hi han col.laborat, en

les diferents fases del treball, les persones següents: Agustí Andreu (co-redactor de l'enquesta de Bonavista i enquestador), Vicenç Alcaraz (informàtic i professor d'estadística), Federico Bardají (enquestador), Josep Mª Bofarull (enquestador), Ferran Díaz (delineant), Pilar Grioles (enquestadora), Mercè Macip (correctora de català), Angels Prat (mecnògrafa), Rosa Rubio (enquestadora) i Montserrat Soronellas (enquestadora).

1. Les fases del treball

El present informe és el fruit de tres anys de treball en equip, desenvolupat en quatre etapes ben delimitades, dues de les quals representen la discussió teòrica i metodològica prèvia al treball empíric, mentre que les dues darreres signifiquen l'inici del treball de camp, pròpiament dit. Per a poder centrar convenientment el valor d'aquest text que ara presentem, hem considerat oportú de resumir, ni que sigui molt succintament, els eixos bàsics del treball anterior, continguts en els informes damunt citats.

La nostra tasca es va iniciar formalment l'octubre del 1981, amb un equip constituït, aleshores, per Dolors Comas, Joan Frigolé, Dolores Juliano, Danielle Provansal i Joan Josep Pujadas. Durant tot el curs 1981-1982 vàrem realitzar la tasca de revisió bibliogràfica i d'elaboració teòrica, mitjançant les sessions setmanals de treball del Seminari d'Etnicitat. La nostra aproximació cercava, d'una banda, enfortir el cos teòric sobre el tema des del punt de vista de l'Antropologia Cultural, però també des de la perspectiva de les altres ciències socials (Polítologia, Sociologia i Història). D'altra banda, vàrem iniciar una aproximació a la Història contemporània de Catalunya i, en concret, als estudis sobre la qüestió nacional i els processos migratoris. Un breu resum dels temes tractats, els quals coincideixen amb el contingut del nostre informe de maig del 1982, hauria d'incloure:

(a) Les aportacions de l'Antropologia a la temàtica de l'Etnicitat i el Nacionalisme.

(b) Delimitació conceptual dels fenòmens nacionalitaris catalans, tot acceptant que hi ha diferents formes d'entendre el catalanisme, i que aquestes estan directament i històricament delimitades per un procés dinàmic i contrastiu d'articulació en el marc inclusiu de l'Estat Espanyol.

(c) Delimitació de les connexions teòriques entre solidaritat ètnica i solidaritat de classe, com a marc conceptual on centrar les propostes d'anàlisi dels mecanismes de mobilització ètnica per part de la dreta nacionalista catalana. Discussió sobre el concepte de classe nacional.

(d) Crítica a l'ús estereotipat que es fa del concepte identitat cultural i reformulació del concepte d'identitat, tot distingint entre:

(1) l'ús passiu que els individus fan del propi bagatge cultural en situacions de "normalitat nacional", en què els elements culturals no són sempre, ni necessàriament, emblemes definidors de la pròpia identitat, i
(2) l'ús dels elements culturals com a aparell simbòlic de confrontació o de lluita, enfront d'uns principis oposats o negatius de la pròpia identitat i/o del propi projecte nacionalitari. Ací els símbols juguen el paper de signes de pertinença/diferenciació.

(e) Discussió metodològica centrada en l'anàlisi institucional, com a mitjà de captació d'instàncies intermèdies d'articulació entre el comportament dels grups primaris d'inserció individual i les macroestructures nacionalitàries.

(f) Proposta de focalitzar l'anàlisi en un dels processos més re-

levants per a la comprensió de la complexitat de les relacions inter-ètniques i de la lluita nacional a Catalunya durant el present segle: els processos migratoris.

(g) Discussió sobre unitats d'observació i tècniques d'anàlisi en Antropologia Urbana, tot partint de la convicció que un estudi de l'ètnicitat a Catalunya representa fonamentalment l'anàlisi i comprensió d'allò que està passant a les cinc comarques que envolten Barcelona; sense menysprear l'interès que té l'estudi d'altres zones industrials de Catalunya (Conca del Llobregat, Camp de Tarragona, conques mineres, etc.), com també la Catalunya costanera o la Catalunya Agrària o Muntanyenca.

(h) Presentació d'una proposta metodològica que combinés tècniques qualitatives (observació participant i entrevistes obertes) amb tècniques quantitatives.

(i) Finalment, es delimitaven els tres nivells d'anàlisi possibles ja esmentats; es a dir, l'anàlisi institucional, l'estudi dels fenòmens migratoris i l'anàlisi del joc simbòlic en les reivindicacions nacionalistes i en els processos d'afirmació ètnica, tot insistint en el caire discontinu, polisèmic i heterogeni dels símbols, que ho són tot menys una essència.

A finals del 1982 vàrem redactar un segon informe per a la Fundació Bofill, molt més concís i operatiu, encaminat a concretar els eixos fonamentals que havien d'orientar la selecció de les unitats d'observació i, en general, els límits de la població a estudiar. Els criteris eren aquests: (1) origen territorial i grau d'integració/assimilació de la població immigrada, al seu lloc de residència; (2) lloc ocupat

a l'escala social, tot avaluant marcadors d'estatus com: nivell educatiu, econòmic, ocupacional i residencial; i (3) grau de participació política i/o institucional.

D'altra banda, consideràvem que la complexa realitat de Catalunya solament es podia abordar tenint en compte l'estreta relació existent entre lluites de classe, mobilitzacions polítiques i processos ètnics. A continuació proposàvem l'estudi d'aquestes variables dins d'algunes localitzacions del teixit urbà de Catalunya, tot insistint que aquestes delimitacions espaials representaven laboratoris on aplicar les nostres tècniques d'enquesta, més que no a categories o unitats tancades. Vàrem insistir molt a caracteritzar els barris que proposàvem per a l'estudi, com escenaris d'interacció entre individus, famílies, institucions, més que no pas com a realitats estructurades i reglamentades, és a dir, com a unitats d'anàlisi. No es negava, però, l'existència d'alguns enclavaments de barri com a fenòmens integratius estructurats. En aquest sentit distingíem, dins l'àmbit de treball comunitari, entre institucions al barri i institucions del barri.

En aquest informe de finals del 1982 proposàvem també la possibilitat de realitzar una sortida prospectiva a diferents indrets del Principat i de les seves zones frontereres, per tal de poder aprofundir en els criteris tipològics de diferenciació social, econòmica i cultural que es delimiten espaiament, fent de Catalunya un mosaic complex ètnicament, culturalment i nacionalitàriament. Alguns dels elements que prevèiem eren: ubicació (tot distingint central/marginal, ben comunicat/mal comunicat), grandària de la població, evolució poblacional i causes

(tot cercant casos extrems de creixement i de decreixement, casos de forta emigració i d'immigració, zones d'alta i baixa natalitat, etc.), delimitació regional per àrees productives, resultats electorals, incidència relativa del fenomen turístic, importància relativa de la vida cultural i/o institucional, grau de conflictivitat sòcio-laboral i ètnica, etc. L'èmfasi que es volia donar en aquesta enquesta prospectiva era cercar una representació geogràfica de la diversitat de Catalunya respecte als models d'autodefinició ètnica; el grau d'integració de la població catalana al fet nacional; les diferents actituds respecte a la llengua com a eina i com a símbol, respecte a l'autonomia i les relacions del Principat amb el poder central; les causes directes del perfil electoral de cada un dels enclavaments; les actituds respecte a les mobilitzacions amb contingut ètnic o nacionalitari. Aquest projecte resta encara per fer, ja que atès el grau de dedicació al treball urbà realitzat als barris de Gràcia i Bonavista i a la complexitat de la porposta en si mateixa, considerem oportú de realitzar-lo en una fase pròxima.

A començaments del 1983 s'incorporen a l'equip dos nous enquestadors, Mila Barruti i Aureli Díaz, i a mitjans d'any s'incorpora Montserrat Martorell, en tant que Joan Frigolé causà baixa temporalment.

El treball de camp pròpiament dit, s' inicià a finals de febrer del 1983. El mes de juny d'aquest mateix any presentàvem una memòria provisional de la tasca realitzada, i que es pot resumir en els punts següents:

(a) Justificació del caire instrumental i metodològic d'aquesta primera fase del projecte, adreçada a concretar i a justificar l'adequa-

ció de les nostres eines metodològiques als objectius teòrics del projecte.

(b) Defensa d'una metodologia heterodoxa que combinés tècniques tradicionals de l'Antropologia Cultural, com la biografia individual i familiar i l'observació participant a nivell micro, juntament amb la utilització de tècniques de mostratge per assolir l'estudi d'àmbits de més gran abast, tot resolent problemes de generalització i d'articulació de les unitats d'observació etnogràfiques.

(c) Presentació de les guies de treball de camp, projectada per Bonavista i la Guia d'Institucions, aplicades als barris de Gràcia i Bonavista, respectivament.

(d) Presentació de l'emmarcament estadístic dels dos barris objectes d'observació durant aquesta fase de treball, amb èmfasi especial cap a les variables següents: origen de la població, nivell educacional, ocupació i professions, llengua emprada, opcions polítiques, anys de residència a Catalunya en el cas de la població immigrada, etc.

(e) Presentació de l'informe sobre les nou institucions estudiades: Associació de Veïns "Vila de Gràcia", Agrupació del districte 8é. del PSC (PSC-PSOE), Centro Asturiano de Barcelona, Unió Excursionista de Catalunya (Gràcia), Cooperativa "La Lleialtat", Cooperativa de Teixidors a mà, Lluïsos de Gràcia, Asociación de Vecinos del barrio de Bonavista i Casa Regional de Andalucía de Tarragona. En cada un dels informes institucionals es donava compte del treball d'enquesta i d'observació realitzat fins aleshores, tot plantejant-ne els problemes de realització.

L'estructura de cada informe donava a conèixer els orígens de l'entitat i de la seva evolució al llarg del temps, de la seva estructura organitzativa, de la situació financera, de les activitats realitzades, destacant preferentment tots els elements ètnics i lingüístics observats i/o suggerits per les entrevistes realitzades entre els directius. La conclusió provisional era la forta càrrega ètnica de la major part de les institucions, amb independència del caràcter "neutre" respecte d'aquest tema que es podria atribuir en principi a les entitats, d'acord amb els seus estatuts i els seus objectius explícits.

(f) Finalment vàrem donar compte del treball de documentació realitzat, que comprenia: (1) el buidatge i la lectura dels editorials i articles de la Revista "Carrer Gran", referents a la temàtica de la llengua i als diferents tipus de conflictes al barri de Gràcia, amb especial atenció a la "Guia de Gràcia, 82", publicada per la revista. (2) El buidatge, fotocopiats i l'anàlisi de totes les referències de la premsa local de Tarragona respecte al barri de Bonavista, durant la major part del període 1960-1976. (3) Recopilació bibliogràfica sobre Gràcia feta a la Biblioteca de la Caixa de Pensions del carrer Major de Gràcia. (4) Localització al plànol del barri, de les institucions i del lloc de residència dels socis d'alguna d'aquestes institucions. (5) Buidatge i revisió dels articles relacionats amb el tema de la llengua i la identitat ètnica apareguts al butlletí del centre excursionista estudiat, durant el període 1940-1983.

SEGON INFORME SOBRE INSTITUCIONS EN EL TEMA DE L'ETNICITAT I DEL NACIONALISME

Arran del nostre primer informe del juliol del 1983 i del debat que tingué lloc en la reunió del 8 del mateix mes de l'any esmentat amb membres de la Fundació Bofill, prenguérem la decisió de no emprendre l'estudi de noves institucions abans de fer un replantejament general del mètode utilitzat. En conseqüència, ens vàrem limitar a completar únicament les fitxes de les institucions ja estudiades, i a homogenieïtzar, en tant que possible, les dades aconseguïdes. Ens va semblar més raonable, atès que hi va haver vàries crítiques -i amb raó durant aquella reunió, i fins i tot més profitós amb vista a una eventual ampliació del projecte.

Per a una major claretat, resumim breument els punts essencials del nostre informe del juliol proppassat.

- 1).- Justificàvem l'estudi institucional com a nivell metodològic intermedi indispensable per a obtenir una comprensió de l'articulació entre microunitats d'observació i estructures àmplies i complexes.
- 2).- Proposàvem una tipologia de finalitats institucionals a partir d'un eix central públic/privat. Teníem en compte que, en circumstàncies determinades, apareixien canvis de finalitats públiques explícites vers finalitats privades implícites i viceversa. Com a sub-eixos definidors, distingíem: a) l'impacte de cada institució, atès el seu caràcter voluntari, traduït per l'oposició dinàmico-estàtica; b) la seva àrea respectiva d'actuació: cultural, sectorial i territorial.

D'alguna manera ens fou imposada la necessitat de realitzar certa "ruptura epistemològica" en relació amb les premises teòriques que havien servit de punt de partida a la nostra llabor de camp. Les conclusions d'aquesta reflexió -que comportà vàries i prolongades sessions de discussió- es poden sintetitzar de la següent manera:

1) el binomi de partida de la nostra tipologia, públic/privat, ha resultat, a la pràctica, reduccionista.

A l'informe esmentat anteriorment, s'expressa la necessitat de respectar determinats nivells d'anàlisi i observació, i d'obrir el camp institucional -en tant que conjunt d'estructures amb finalitats variables- al valor explicatiu d'una estructura major, la qual, en el tema que tractem, seria representada pel marc polític formal en una configuració històrica determinada (és a dir, sotmesa a transformació). Bé que mantenim aquesta exigència, que ens sembla fonamental en un estudi del nacionalisme i de l'ètnicitat, pensem que el binomi públic/privat no restitueix en absolut aquesta articulació, sinó que se situa en un altre ordre de coses.

En la realitat social suposa dues esferes clarament distingibles i manejables a la investigació, les funcions de les quals són oposades: l'esfera d'allò que és exterior, polític, del domini d'utilitat pública, i la d'allò que és interior, familiar, íntim, del domini dels interessos particulars. El dualisme del model contradiu la interdependència i l'articulació damunt al·ludida, és a dir: contradiu el nostre plantejament inicial. Aquí hi ha una contradicció interna indubtable. D'altra banda, impedeix establir una jerarquia significativa entre nivells d'anàlisi, és a dir, desdibuixar els que són explicatius o determinants en relació amb els altres.

Finalment, la graduació entre adscrit i voluntari, com entre formalitzat i informal, essencial en l'estudi institucional, no era compresa en el doble criteri públic/privat, la qual cosa comportava una dificultat ulterior a l'hora d'enfrentar-nos amb les dades de camp.

2) Es tracta d'una tipologia estàtica, segons veiem en el paràgraf anterior. Endemés, si tanmateix es considerava en el nostre projecte metodològic una certa transformació interna en les institucions: privat versus públic i públic versus privat, es creava un instrument el grau d'abstracció del qual (en el sentit d'allunyament de les condicions concretes i no en el teòric) no podia fer altrament sinó desembocar en un cert tecnicisme esquemàtic, i, al límit, buit de contingut. En efecte, la doble fórmula sembla implicar una diferència entre determinacions internes (correlacionades amb allò que és privat) i determinacions externes (correlacionades amb allò que és públic), quelcom de semblant a la conjunció entre factors interns i externs (c.f. BALANDIER, G. 1971), però sense dialèctica ni jerarquia. En suma, a-històrica.

Pensem que dins el marc específic del nostre estudi, el significat dels objectius institucionals no és separable de la seva projecció vers estructures més àmplies, com de la influència d'aquestes estructures sobre les pròpies institucions.

Per a tornar a la limitació de la tipologia que enunciem direm que el procés interns de transformació implicat en la seqüència "privat versus públic" podria arribar a confondre's amb una pura distinció entre "estàtic i dinàmic", per a cada institució considerada, escamotejant l'aspecte processual, és a dir, el grau de "major a menor"

que, segons el període, aquesta tipologia hauria hagut de restituir, en relació amb eixos centrals. Únicament es considera el grau de major a menor catalanitat de les institucions d'àmbit cultural, però la qüestió de la catalanitat -capital, tanmateix- apareix en un tercer nivell.

D'altra banda, una tipologia més fina, que integraria "formes estructurals intermèdies," (c.f. Mc. Kinney,- Tipologia constructiva y teoria social. 1968) no resoldria tampoc el caràcter estàtic i hiperfuncionalista del model, i únicament multiplicaria els subtipus i en dificultaria la generalització sense, tampoc, restituir la dinàmica d'evolució.

Proposta alternativa

Així, doncs, ens va semblar més correcte reprendre la discussió teòrica abans de multiplicar els inconvenients del postulat de base esmentat, mitjançant més entrevistes de camp.

En la fase ulterior del nostre treball de camp, dedicada a les unitats familiars, sobresortí amb més evidència, particularment a Bonavista, el caràcter parcial de les institucions quant al seu grau de representativitat d'una realitat col·lectiva.

Les associacions de tot tipus, que en un primer contacte són necessàries per a delimitar i caracteritzar provisionalment una porció del teixit social d'un territori urbà, corren el risc de falsejar les fases successives d'investigació de camp perquè el seu caràcter més aparent, sobretot més aparentment organitzat, tendeix a centrar l'atenció i indueix a amagar els altres aspectes de la realitat col·lectiva, i a

abordar-la, alhora, amb els mateixos criteris (és a dir, implícitament a partir del seu grau d'institucionalització). Es prou coneguda la polèmica entorn del funcional-estructuralisme de l'antropologia social britànica perquè insistim en els perills d'aquest punt de vista.

De fet, i l'experiència de Bonavista ho reafirma, (veg. la part corresponent de l'informe) el marc institucional és una de les facetes de la realitat, la qual, per mitjà de moviments espontanis, agrupaments informals, trajectòries inusitades, situacions antagòniques imprevisibles, etc., en desvela el dinamisme i la complexitat. Amb això no volem dir que l'estudi institucional sigui inútil; ben al contrari; però justament una tasca que hom pretén que sigui holística i exhaustiva també cal que consideri el camp immens i ric d'allò que no és institucionalitzat, i analitzi el seu grau d'influència exacte sobre el marc institucional (estratègies individuals mitjançant xarxes socials canviant duplicant la funció d'associacions formals, aparició de faccions en circumstàncies determinades, situacions de mobilitzacions temporals en altres contextos, etc.) que tant les històries de vida com l'observació participant ens poden ajudar a captar millor.

En el nostre informe anterior al·ludíem a un element que creiem que està relacionat amb el que acabem d'exposar: es tracta de la relació entre la finalitat declarada de cada institució -però no en termes públic/privat sinó en un sentit més ampli que inclou el seu àmbit de realització, és a dir, les activitats que declaren i pretenen realitzar els seus responsables i les finalitats implícites, relacionant-les, alhora, amb el macro-marc institucional, o sigui socio-econòmic.

No es tracta únicament de captar, més enllà de les metes declarades (estatuts, declaracions de principi, publicacions, etc.), les finalitats reals, actuants d'una institució, en resum, de confrontar allò que és èmic amb allò que és ètic en un retall sincrònic donat, sinó que es tracta de restituir, en tant que possible, esquemes processuals per a cada institució, tenint en compte l'evolució dels seus eixos de referència, en la dinàmica sòcio-política global, i a continuació els canvis de finalitat que pugui experimentar. Posem l'exemple d'una institució d'índole esportiva, com la UEC, que serveix en ple franquisme com a marc de promoció i recuperació de la cultura i identitat catalana. Per posar altre exemple, citarem l'emergència de sub-finalitats contradictòries amb les finalitats explícitament declarades en una associació concreta, subfinalitats a les quals tendeixen individus o faccions dominants (membres fundadors, junta directiva, etc.), i que no seran plenament comprensibles sense considerar el lloc ocupat per aquesta associació dins l'espai sòcio-polític.

Així, per exemple, podem presentar el cas de la meta explícita exclusivament cultural i de solidaritat, del Centre Asturià, que contrasta, en determinats períodes, amb activitats d'índole clarament econòmica i especulativa com és la instal·lació d'un Bingo i la reconversió, un cop aquest fou prohibit, del diner acumulat, en la compra d'una finca per a la creació d'un polisportiu, de caràcter estrictament comercial.

Aquest contrast entre finalitat explícita i implícita, (real), és un element interpretatiu que cal que sigui completat per una anàlisi de la forma o de les formes d'adaptació d'aquest centre a l'actualitat política (relació amb la Generalitat, subvenció i col·laboració cultural),

després del paper que totes aquestes cases regionals han acomplert durant el franquisme. Tanmateix, la intenció que s'esdevina en certs moments -com a l'actual-, de formar subgrups (Associació d'antics miners de Santa Bàrbara) pot connotar un cert antagonisme intern en què la posició de classe hi té un paper determinant. Aquestes il·lustracions serveixen per a emetre suggerències aplicables a d'altres contextos.

Amb aixó, no volem rebutjar completament les classificacions que vàrem emetre al nostre informe del juliol proppassat; cal tenir un punt de partida i una directriu abans d'abordar la realitat concreta a través del treball de camp. Al nostre entendre, l'enfocament crític que tenim ara s'assembla més a una fase del desenvolupament metodològic que no pas a una reconversió dels pressuposits de base, que queden en peu. Simplement, les divisions fetes entre institucions polítiques /culturals/ territorials i sectorials són primeres categories instrumentals que defineixen les finalitats explícites de determinats agrupaments o llurs formes d'autodefinició en el moment en què els estudiem, i a partir dels quals podem analitzar l'evolució d'aquesta autodefinició o de les finalitats explícites en un període considerat com a pertinent, des del nostre punt de vista, en el sentit que L. Prieto (ref.) dóna a aquest terme. Aquí, evidentment, la pertinença ve donada pel nacionalisme i l'etnicitat.

Endemés, interessa desvelar, en tant que possible, les finalitats encobertes o implícites que, a voltes, matisen o bé contradueixen les primeres, i l'explicació de les quals radica també a l'exterior.

Aquí convé fer un incís. Hem parlat de finalitat explícita i finalitat implícita, cosa que recorda les funcions manifestes i latents

de R.K. Merton (Social theory and social structure.1957). Però: 1) el terme funció, com el de disfunció, concebuts pel propi Merton, no deixen d'ésser inscrits en una concepció sistemàtica i autoreguladora de la realitat social, i que en aquest sentit és la disfunció, l' "accident" en una tendència natural vers l'equilibri, i no el punt de partida de l'enfocament. 2) Bé que el terme de "manifest" s'aproxima al terme explícit en la definició que dóna Merton, li afegiríem el sentit de "projectat vers l'exterior", no solament en referència als participants sinó com a marcador de la singularitat de la institució, i del seu impacte en relació amb altres entitats. Efectivament, la importància que li confereixen els seus membres no coincideix sempre ni en totes les circumstàncies amb la seva capacitat de representació de grups més amplis. (c.f. l'Associació de veïns de Gràcia i el barri de Gràcia, en períodes determinats). Això remet a allò que és "èmic" i a allò que és "ètic", tal com abans ens hi hem referit. 3) En canvi, el terme "latent", tal com el defineix Merton, ens sembla insuficient dins el marc del nostre treball, si bé no inexacte, per descomptat. "Latent" suposa la no consciència de certes finalitats, com també el significat real d'una institució dins el conjunt social, i no únicament el significat aparent. Pensem que aquest aspecte ha quedat bastant clar amb tot el que hem desenvolupat fins ara. Però si volem evitar un funcionalisme a macroescala en el nostre intent d'articulació, hem d'introduir-hi elements contradictoris de la realitat. Implícits són aquells que corresponen a aquestes estratègies personals o a interessos particulars als quals hem al·ludit en els nostres exemples i que no són reconeguts oficialment, i a vegades,

fins i tot són ocultats. En determinades circumstàncies, poden ésser més importants que els explícits. Realment, existeix un vincle estret entre allò que és "latent" i allò que és "implícit", però ambdós conceptes corresponen a nivells diferents, els quals convé que siguin recollits metodològicament. Mentre allò que és latent remet, tal com acabem de dir, a l'estructura global, o sigui, a la projecció real i objectiva de la institució cap a l'exterior, el que és implícit es capta a l'interior en tot allò que no és dit, que no és enunciat però sí que és desvelat per actuacions, decisions particulars, canvis d'activitats o de papers, oposicions de tendències, etc. En resum, restitueix la dinàmica pròpia de la institució; aleshores, un cop caracteritzada, caldrà relacionar-la amb el nivell superior (l'estructura global), amb la qual cosa restem fidels als nostres pressupòsits de principi (informe principi del 1983). Per tal de concretar aquests aspectes, direm que per a evitar la reificació de les dades, és a dir, un cert essencialisme, caldria abordar cada institució elegida, no com una totalitat en ella mateixa, com una societat en miniatura, (perill, aquest, que ja havíem denunciat però que no sempre hem pogut evitar), sinó com un model processual.

Aquests models es poden captar a partir de situacions concretes, i cal que siguin interpretats en termes de les possibles finalitats que aquestes desvelen (implícites o latents) o a les quals remeten obertament, més ben dit, de l'articulació entre totes: importància, accentuació, ... Per exemple, durant el final del franquisme i la transició, en un moment de transformació accelerada del paisatge urbà, neix l'Associació de veïns de la vila de Gràcia, les finalitats de la

qual,-explícites i reals- són reivindicacions per al control del territori (lluita contra el projecte de la plaça Lesseps); però els seus objectius, com els de les nombroses associacions que apareixen a la mateixa època, són, alhora, polítics, acompleixen un valor substitutiu dels partits polítics prohibits, i serveixen de plataforma per a programes de molt més abast que no pas el barri, i atenyen al conjunt de la societat catalana. Quant a les finalitats latents, caldrà que siguin llegides globalment, és a dir, mitjançant una valoració de llur paper exacte en la presa de consciència ètnica i en la reivindicació nacionalista d'aquell període.

En allò que es refereix a l'elecció de situacions pertinents des del punt de vista del nacionalisme i de l'etnicitat, ens limitarem a algunes suggerències prèvies a qualsevol elaboració.

Podem definir dues situacions clau en què l'actualització o l'elaboració d'un sistema d'identitat cultural i la filtració d'elements ètnics revesteixen un interès especial:

- a) el procés de construcció d'una consciència de classe de part d'una classe amb aspiració nacional;
- b) el procés de lluita de sectors que s'oposen a la classe dirigent i en el qual interfereixen diferències culturals i/o ètniques.

La impossibilitat, tret els moments excepcionals de crisi, d'expressar directament i obertament aquests conflictes, ~~dóna~~ particular relleu a tots els escenaris, com per exemple les associacions voluntàries, que serveixen per a mediatitzar-los o vehicular-los.

2) Partim del supòsit que la identificació ètnica és secundària, segons

suggereix el paràgraf anterior. Solament es dóna en unes circumstàncies determinades, i aleshores és vehicle d'altres sistemes de pertinença. Fóra com el llenguatge que adoptarien reivindicacions d'altre tipus, quan existís la impossibilitat d'expressar-les per manca de codi, per obstacles exteriors, elements ideològics, etc.

3) A més, aquestes reivindicacions ètniques no poden ésser interpretades per elles soles i en termes de l'individu o dels individus que les expressen, la qual cosa representaria caure en una concepció psicologista, i, de nou, reduccionista de la complexitat social. Les reivindicacions ètniques reflecteixen posicions de classe a través del seu caràcter contingent, i es manifesten per referència a les classes amb vocació hegemònica dins el marc nacionalista.

4) L'estudi d'aquestes situacions de conflicte ens sembla el mitjà idoni per a captar l'ambigüitat. Darrera enfrontaments inter-ètnics trasllueixen o s'amaguen d'altres antagonismes de més difícil manifestació en determinats moments; es tractaria de valorar en aquest context la relativa importància o la instrumentació de símbols ètnics (llengua, bandera, himnes, etc.). Aquí fem algunes propostes respecte de la guia de camp que hem utilitzat. Al nostre entendre, no es tracta de canviar fonamentalment els punts que aquesta aborda, i que constitueixen elements imprescindibles de caracterització d'una institució, sinó d'imprimir-li una dimensió més dinàmica per a emfasitzar allò que hem recalcat fins ara, o sigui, el desfasament, dins un període històric determinat, entre objectius declarats i explícits i objectius implícits o latents. Particularment, l'apartat II de la guia cal que insisteixi en les contra-

diccions que puguin aparèixer entre el paper que es reconeix oficialment i el que li adjudica cada sector de socis (definit segons criteris socio-econòmics, polítics, ètnics o educatius) i sectors o entitats exteriors a la institució, però vinculats a un mateix territori o espai d'interessos. També caldria plantejar de nou la possibilitat d'una enquesta als propis socis per tal de captar divergències. En la mateixa línia, en cada període històric considerat, es confrontaran els projectes i els enunciats (programes, plataforma, etc.) amb les realitzacions efectives, llur impacte real i, a termini mitjà, l'evolució de la dinàmica de cada activitat.

A més, es poden emfasitzar els següents aspectes concrets:

- l'evolució del tipus de socis definits en funció dels criteris d'edat, sexe, categoria socio-professional, nivell d'instrucció, origen ètnic i lingüístic, etc., i no solament quant al nombre.
- el canvi en el tipus d'activitats, posant-ne en relleu les correlacions nacionalistes i etnicistes, i canvi eventual en el ritme d'activitats (freqüència i varietat).
- els eventuais canvis en els criteris d'admissió i d'expulsió (tendència a l'obertura cap a l'exterior o bé molt selectiva).
- canvi eventual de relació amb el territori, en particular mitjançant la localització dels socis, les relacions amb altres entitats del barri (consells de districte, serveis oficials, "caixes", altres associacions locals o institucions de grau major, com poden ésser federacions, etc.).
- canvi eventual en els estatuts i en les declaracions de principi (sobretot durant la transició política de l'Estat espanyol i l'inici de l'autonomia).

- diversificació de l'organigrama (creació de nous òrgans executius, consultius, de comissions; aparició de subentitats; fissions o fusions eventuais.
- eventual modificació dels membres que integren els òrgans existents, quant a edat, sexe, categoria socio-professional, origen ètnic, o lingüístic.
- Finalment, canvi que s'hauria pogut produir en les modalitats de finançament (fonts exteriors, ajuts oficials o privats, augment de les quotes per sobre de l'índex del cost de la vida que indiqui una estratègia selectiva, o bé la situació contrària, activitats lucratives, etc.), i en la composició i utilització del pressupost (noves despeses, despeses eliminades, etc.).

Pel que fa a les situacions, únicament l'observació participant intensiva i contínua als diferents nivells de participació, com el lliure accés a arxius d'actes ens pot permetre donar substància a les orientacions que acabem d'esmentar per a la seva selecció i interpretació.

Aixó planteja la qüestió de la dedicació (intensitat) i de la durada de l'observació, com també del nombre idoni de persones per a aquest afer, i, alhora, implica un replantejament dels aspectes financers per a aquesta segona fase.

JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS DE LA GUIA DE CAMP

L'amplitud de la guia i l'ordre lògic dels diferents apartats no pressuposen la seva utilització d'una forma exhaustiva i tancada. La seva finalitat tendeix a marcar una trajectòria que més o menys lliurement utilitzaria cada entrevistador segons les característiques i riquesa d'informació que pogués obtenir de les persones entrevistades. En la quantitat i qualitat del material assolit hi influeixen diversos factors: el tipus de contacte previ i la col.laboració donada pels informants que feien possible l'adopció de diferents estratègies (utilització o no de gravadora, major duració o nombre d'entrevistes, etc.); la pròpia experiència vital de la persona entrevistada, i l'ènfasi que, espontàniament, aquesta donava a uns o altres aspectes.

La majoria dels apartats de la guia es refereixen a les dades d'identificació personal i al conjunt d'experiències individuals. Els àmbits d'inserció primària -el familiar i el laboral-, també hi són representats. Trobem uns altres apartats sobre les relacions interindividuais i amb l'entorn social més immediat, com és el mateix lloc on es resideix, en un intent de marcar l'amplitud de tals relacions. Finalment hi ha uns altres punts que intenten comprovar el grau de consciència social, política i ètnica que marquen la participació en diferents instàncies associatives o bé la racionalització o no d'algunes de les característiques socio-culturals que poden operar com a referents simbòlics en determinats moments. Aquests apartats recullen tot allò constituït pels àmbits bàsics que, en diferent grau i de forma jeràrquica, determinen les actituds i la consciència identitària dels individus, sigui quina

sigui la classe d'identitat (catalana, andalusa...) predominant.

La identitat cultural (contemplada amb profunditat a l'apartat 8), es fonamenta en la presència de certes característiques socio-culturals, les quals tenen una doble funció:

- 1.- Servir d'elements de diferenciació entre un "nosaltres" i un "ells". En aquest sentit, poseeixen un valor simbòlic que es refereix a les diferències existencials. Així, alguns elements es converteixen en una mena de "blasó" o "bandera" que hom pot mostrar enfront d'altres.
- 2.- Constituir un espai comunicatiu, el coneixement i assimilació del qual dóna als intercanvis interindividuals una major intensitat i connexió. Es en aquest sentit que hom s'identifica més amb certes formes de comportaments (dels "catalans") o vibra davant determinades manifestacions rituals o festives, per exemple, i no davant d'altres (Strmiska: 137-138).

Aquests elements socio-culturals són producte d'un procés històric complex. Per això és absurd fer una llista de trets, com si fossin quelcom immutable i dotats d'una especificitat única. L'important és conèixer les determinacions d'aquest procés i el conjunt de característiques que en un moment determinat tenen la virtut d'operar en aquell doble nivell que hem assenyalat. Sobre aquesta base s'operen nous processos, que no són independents, a la vegada, de l'existència d'aquesta classe d'elements. És en aquest punt on resulta rellevant situar les diferents experiències i circumstàncies socio-històriques dels actors socials.

La hipòtesi bàsica és que aquest darrer nivell (el de la conscienciació, en les seves diferents formes) només pot operar quan resulta efectiva la inserció social i aquella altra que hem anomenat primària. Per això la classe social és una variable primària, ja que els diferents estrats suposen els graus en què es té resolta la subsistència, el domini o no de les relacions de l'entorn, etc. La consciència ètnica, en concret, constitueix una classe d'interpretació-projecte de la realitat, i el que és interessant és establir en quins moments passa a un primer pla, juntament o per sobre d'altres formes de conscienciació i de mobilització (de tipus polític, per exemple, on la identitat de classe social és molt més rellevant). Sembla que això es dona amb més força en dos tipus diferents de situacions, que representen dues vessants:

- a.- Com a afirmació positiva, que cerca en les compensacions produïdes pel sentiment d'orgull associat a la pròpia identitat la construcció d'un futur que camina cap a l'obtenció de formes polítiques pròpies que, en últim terme, tendirien cap a la constitució d'un estat (p.e. després de 1898 o de la dictadura de Primo de Rivera).
- b.- Com a resistència davant diferents formes d'agressió o d'amenaça per a la identitat (p.e. quant als catalans, la repressió franquista i la presència de la immigració; d'altra banda, l'existència d'una realitat cultural molt diferent a la pròpia junt amb problemes de marginació, explotació i pobresa, en relació als immigrants).

El cas dels immigrants ens planteja una dimensió que permet afinar més aquesta hipòtesi bàsica. Molts d'ells, que han hagut de marxar

del seu lloc d'origen en condicions precàries, no posseïen allà una identitat regional o nacional clara (la qual cosa sembla confirmar el que dèiem). Dir que un és andalús o gallec és més aviat una etiqueta que un símbol d'identitat. Moltes vegades una certa identitat sorgeix aquí, ni que sigui per contrast. En aquests casos és interessant estudiar els processos de resolució de les questions relatives a obtenir la subsistència, de l'establiment de la família i la inserció residencial i relacional. El nivell de consciència ètnica (i política) només pot aparèixer si els aspectes anteriors estan resolts des de la perspectiva que un home pot considerar mínima (en termes relatius, no absoluts). Mentre, el tema pot ser objecte de molta manipulació per sectors interessats. La qüestió és veure com, de la confluència entre uns antecedents històrico-personals i tot això que assenyalàvem com a previ (inserció laboral i social), en surt un reforçament de la identitat d'origen o bé es produeix una acceptació-assimilació de la cultura catalana. Això es tracta d'esbrinar amb l'estudi de casos concrets.

Pel que fa a la població autòctona catalana segons hem pogut estudiar amb els residents al barri de Gràcia, la percepció que els individus tenen de les relacions inter-ètniques, depèn de forma molt directa de la pròpia experiència quotidiana definida en termes de les seves relacions al barri de cada subjecte, de la seva posició de classe, de la seva opció política i de la heterogeneïtat ètnica dels seus amics i companys de treball.

Gràcia, en concret, constitueix un escenari bastant propici per el reforçament de la identitat catalana, si el comparem amb el grau

d'heterogeneïtat i conflicte del continuum urbà barceloní. Gràcia és caracteritzat en general pels nostres informants com "un barri molt català". Aquesta percepció, amb independència de la seva verificabilitat empírica, es basa en una sèrie d'elements seleccionats emfàticament pels graciencs: la gran concentració d'institucions del barri amb contingut ètnic català, la persistència de rituals i celebracions festives tradicionals, el predomini socio-professional de botiguers i menestrals, i, sobretot, el predomini de la població autòctona o catalanitzada sobre la població immigrada.

De fet resulta significativa la mostra de persones entrevistades, les quals es presenten com a identificades tant amb el barri com amb Catalunya, amb independència de la seva ascendència. Gràcia, i alguns altres barris de Barcelona, representarien unes localitzacions interessants on estudiar els processos col·lectius de reconstrucció ètnica i cultural, tant de cara als mecanismes de penetració de la ideologia d'Estat i dels seus agents, com als contingents d'immigrants i les seves identifications ètniques.

GUIA DE CAMP I DE CLASSIFICACIÓ

ENTREVISTES INDIVIDUALS-FAMILIARS. GRÀCIA. 1983

Introducció

La guia té en compte un doble nivell: individual i familiar. A l'hora de recollir la informació cal fer sempre la distinció clara entre els aspectes que són relatius a cada persona i aquells que pertanyen a la unitat familiar en conjunt.

La guia guarda un cert ordre lògic, que no implica l'ordre en què cal iniciar les entrevistes en cada cas. D'altra banda, cal adaptar-la a les característiques de la persona amb qui es parla. Per exemple, si es tracta d'un immigrant recent poden plantejar-se qüestions referides a la llengua o als símbols de la catalanitat per veure'n el seu grau de coneixença, però cal incidir sobre els seus propis sentiments de pertinença.

1. DADES DE L'ENTREVISTA

1.1. Dades personals de l'entrevistat.

- Nom.
- Adreça.
- Edat. Estat civil.
- Lloc de naixement.
- Professi6.
- Anys de residència a Catalunya.
- Anys de residència a Gràcia.

Aquestes dades són exclusivament per al control de la informació, però mai no seran utilitzades de manera que a través seu es pugui identificar persones concretes.

1.2. Dades de l'entrevista.

- Entrevistador.
- Duració de l'entrevista.
- Data de l'entrevista.
- Condicions de l'entrevista.

2. HISTÒRIA INDIVIDUAL.

Enfocada a les qüestions que influeixen en el sentiment de pertinença a diferents nivells (familiar, grupal, de barri, nacional, ètnic). Pot consistir en vivències de la infantesa, de la joventut, de la guerra, de la repressió franquista, etc. i de tots aquells detalls que poden haver decantat actituds, formes de solidaritat, comportament polític, creences, interpretacions. Explicar les fites més destacades de la vida individual i grupal, els avenços i els canvis d'hàbits més significatius.

En el cas d'immigrats, incloure-hi també les experiències relacionades amb la trajectòria de la seva emigració:

- Valoració de les causes que determinaren el fet d'haver de marxar del lloc d'origen (recollir també les dades objectives referides al lloc de naixement, llocs on s'ha viscut, condicions de vida en el lloc d'origen, situació familiar, forma de l'emigració).

- Valoració de les condicions d'inserció a Catalunya i, més concretament, al barri de Gràcia (reconstruir els problemes inicials de l'arribada, forma d'aconseguir habitatge, com i perquè s'arriba a Barcelona i a Gràcia, valoració de la situació actual.
- Vinculacions amb el lloc d'origen i forma d'actualitzar-les (retorn a les vacances, viatges esporàdics, visites a parents). Desig o no de retornar-hi i possibilitats.

3. DADES FAMILIARS.

- 3.1. Carta genealògica.
- 3.2. Xarxa familiar (especificar la intensitat de les relacions amb els diferents components de la família, en relació amb els llocs de residència de cadascú, i activitats).
- 3.3. Cicles de reciprocitat, cooperació i ajut: a qui es fan regals, a qui es poden demanar diners, ajut.
- 3.4. Nivell normatiu: relació de jerarquia i autoritat a nivell domèstic (veure, per exemple, les formes apel·latives, de tracte, qui pren les diferents decisions, jerarquia de l'espai a l'habitatge, lloc a la taula).
- 3.5. Situació laboral dels components del grup domèstic. Proporció d'ingressos que aporta cadascú. Treball remunerat i treball gratuït.

- 3.6. Habitatge; la seva classe i forma de tinença (propietat, lloguer).
Forma d'adquisició (compra abans de viure-hi, després, a terminis...)
Disposició interior: superfície, nombre d'habitacions, equipament,
mobiliari, decoració. Reformes. Introducció d'electrodomèstics.
Canvis de residència.
- 3.7. Possessions. Propietat o no de la casa, aparcament, botiga, taller,
parcel·la, apartament d'estiu, etc. Periodicitat de les diferents
adquisicions. Moment d'adquisició de la televisió i del cotxe, i
possible modificació de les relacions familiars i socials.
- 3.8. Casos d'emigració a la família. Valoració emigració dels catalans.

4. RELACIONS INTERINDIVIDUALS.

- 4.1. Reconstruir els àmbits de relació individual i familiar, a partir
de les activitats quotidianes i festives.
- 4.2. Cicles de reciprocitat, cooperació i ajut: a qui es fan regals, a
qui es pot demanar diners, a qui es convida en certes celebracions.
- 4.3. Fer la xarxa social individual, tenint en compte els diferents
àmbits de relació, i els cicles de reciprocitat. Per exemple:
- àmbit familiar: persones de la família que tracta, grau de rela-
ció, lloc de residència. (cfr. apartat 3)
 - àmbit laboral: relació amb els companys de treball i grau. Con-
tinuació de les relacions fora de la feina.
 - àmbit veïnal: ídem.

- amics, segons diferent grau, formes de reciprocitat, etc.
- etc.

5. ÀMBIT LABORAL.

- 5.1. Components del grup familiar que treballen. Nivell d'ingressos i aportacions proporcionals de cada membre de la família (cfr. apartat 3). Situació legal. Formes de cobrament (mensual, jornal, per hores). Si s'està en atur, estratègies per a l'obtenció d'ingressos.
- 5.2. Feina que es realitza. Categoria professional. Empresa on treballa: tipus, ubicació i manera d'anar-hi. Evolució de la trajectòria laboral.
- 5.3. En cas de tenir negoci propi (botiga, taller...) veure data d'adquisició o heretament, reformes fetes, continuïtat en les característiques del negoci, tipus de clientela i tracte).
- 5.4. Valoració de les condicions de treball (sou, classe de feina, companys, empresari, treballadors, etc.).
- 5.5. Participació en la problemàtica laboral. Sindicació. Valoració.

6. ÀMBIT ASSOCIATIU I INSTITUCIONAL.

- 6.1. Aspectes educacionals. Grau d'instrucció de cada component de la família. Tipus d'escola on ha anat o va cadascú. Pertinença o no a associacions relacionades amb centres educatius: Associacions

Pares d'Alumnes, Associacions d'Antics Alumnes, etc.

- 6.2. Aspectes religiosos. Confessionalitat. Pràctica religiosa. Diferències per a cada component de la família. Valoració de les actituds de l' Església enfront l'avortament, el divorci, etc.
- 6.3. Aspectes polítics. Orientació de vot en diferents confrontacions electorals. Militància en algú partit. Valoració d'algunes qüestions polítiques d'actualitat (entrada a la OTAN o al Mercat Comú, política de la Generalitat, del govern central, etc.).
- 6.4. Aspectes recreatius i esportius. Utilització del lleure i persones amb les quals es comparteix. Pertinença o no a alguna associació de caire recreatiu o esportiu.
- 6.5. Aspectes culturals. Freqüència en l'assistència a actes de caire cultural (conferències, teatre, presentacions de llibres, congressos). Pertinença o no a alguna associació de caire cultural.
- 6.6. Aspectes urbanístics i ecològics. Sensibilització en aquests temes. Pertinença o no a alguna associació de defensa de la natura, Associació de Veïns, etc.

7. INSERCIÓ AL BARRI - BARCELONA - ALTRES LLOCS.

- 7.1. Evolució del barri a partir de l'experiència individual. Evolució dels seus habitants, condicions d'habitabilitat, equipament, botigues, seguretat personal i del habitatge, eixamplament de carrers,

mitjans de transport, denominació dels carrers, introducció de l'automòbil, etc.

7.2. Relació amb els veïns. Tipus de relació segons proximitat, afinitat. Circumstàncies i experiències d'ajuts. Grau de confiança.

7.3. Dimensions de la coneixença del barri (subbarris dins del barri). Carrers i places que freqüenten i coneixen.

7.4. Llocs on es resolen les qüestions quotidianes. Veure, per exemple, on es va a

- comprar menjar, articles de neteja, roba, mobles, electrodomèstics, objectes de casa, regals.

- a l'escola

- a treballar

- al metge, especialistes, farmàcia

- els dies de festa (passeig, missa, cinema, etc.)

Criteris de selecció de cada lloc.

7.5. Coneixement dels problemes urbanístics que han afectat o afecten el barri (construcció de la Travessera de Dalt, cinturó de Lesseps, via 0, pla PERI). Valoració de la construcció de blocs grans d'habitatges. Valoració de la nova gent que arriba al barri. Problemes d'aparcament, estretor dels carrers. Valoració sobre la construcció de bars, pubs, discoteques i altres establiments per ús de gent de fora del barri.

7.6. Les festes del carrer i de barri: la festa major, Sant Medir.

Experiències viscudes i valoració de la seva evolució.

7.7. Associacionisme. Centres, grups, AAVV.

Veure si es coneix, o no, la revista "Carrer Gran" o altres publicacions del barri.

7.8. Valoració de viure a Gràcia: aventatges i inconvenients. Pèrdua de la identitat de barri per causa del creixement que s'hi està produint.

7.9. Anades al centre de la ciutat o a d'altres barris. Motius. Freqüència i forma d'anar-hi. Valoració de les condicions dels barris que freqüenta.

7.0. Anades a fora de la ciutat. Motius. Freqüència. Manera d'anar-hi. Allotjament. Valoració dels contrastos entre ciutats, paisatges, gent, ...

8. IDENTITAT CULTURAL

8.1. Vida ritual i festiva.

- nivell familiar (aniversaris i sants, bateigs, primeres comunions, casaments, enterraments, Nadal, Any Nou, Reis, castanyada, dia de la mona, dia de difunts...). Destacar els esdeveniments que més se celebren, explicar com se celebren, a qui es convida, grau de formalització, de despeses,...
- nivell col·lectiu (Festa Major del barri, Onze de setembre, la Mercè, festa d'any nou, cavalcada de Reis, Sant Medir, Nadal, Setmana Santa, Sant Jordi, revetlla de Sant Joan). Destacar els esdeveni-

ments que més se celebren, com s'hi participa, grau de formalització i de despeses,...

8.2. Sentiment de pertinença.

- Veure si hom se sent gracienc, barceloní, català (o andalús, valencià...), espanyol. En quines circumstàncies és rellevant cada nivell d'identitat.
- Altres classes de sentiments de pertinença: com a treballador, botiguer, membre d'un grup religiós, partit, sindicat, equip de futbol, moviment associatiu.

8.3. Símbols d'identitat.

- Quins es consideren símbols d'identitat catalana (o andalusa, valenciana...). Diferenciar el que és a nivell de sentiment i el que és estereotip (bandera, dansa, música, aliments, llengua, etc.).
- Ostentació de símbols (en la decoració de la casa, en el vestit, en objectes d'ús personal, en el cotxe): banderes, imatges, fotografies, adhesius, lemes.

8.4. Ús instrumental i ús simbòlic dels referents d'identitat.

8.4.1. Llengua

- Ús del català i del castellà. Quan es parla cada llengua, amb qui, en quines ocasions i freqüència.
- Amb quina llengua se sent més a gust parlant, sentint, escrivint.
- Valoració de l'existència de la diversitat lingüística. Llengües

dominants i dominades. Llengües majoritàries i minoritàries.
Oficialitat.

- Qüestió lingüística i ensenyament. Valoració. Com es tracta el tema a l'escola on van els fills o bé on hom ha anat.
- Experiències sobre repressió o sobre incomprensió per l'ús de la llengua pròpia.
- Complementació de l'aprenentatge de la llengua.
- Opinió sobre la normalització del català.

Es tracta de confrontar l'ús simbòlic d'alguns referents d'identitat amb la seva presència real en la vida quotidiana, com també la importància relativa de cadascun d'ells.

8.4.2. Bandera.

- Banderes que es tenen a casa. Ocasions en què s'exhibeixen.
- Els continguts simbòlics que transmet la bandera.
- Identificació personal amb els continguts simbòlics.

8.4.3. Passat històric.

- Esdeveniments que es consideren rellevants per a la història de Catalunya, o per a comprendre la seva situació actual.
- Factors que es consideren fonamentals per a preservar la continuïtat de Catalunya o dels catalans com a poble diferenciat.

8.4.4. Territori.

- Coneixement del territori de Catalunya.

- Coneixement d'altres zones o països. Contrastos amb el territori català.
- Llocs del territori amb què se sent identificat.

8.4.5. Himnes.

- Himnes representatius de Catalunya.
- Si sap, o no, cantar Els Segadors, El Virolai, El cant de la senyera.
- En quines ocasions.

8.4.6. Patronatge.

- Els patrons de Catalunya.
- Celebració de les festes de patronatge. Diada de Sant Jordi. Anades a Montserrat.

8.4.7. Diada nacional.

- Coneixement de la data de la Diada nacional de Catalunya.
- Coneixement de la significació de la Diada.
- Formes de celebració. Valoració dels actes organitzats i de la seva evolució.

8.4.8. Alimentació.

- Dieta quotidiana i festiva.
- Menjars que es consideren "típics" i perquè. Inclusió, o no, a la dieta.

8.4.9. Danses, vestit, música.

- Si ha vist ballar la sardana. Si se sap ballar. Si se sap ballar alguna altra dansa. Si l'ha vist ballar.
- Importància d'alguns d'aquests elements (dansa, vestit, música) o d'altres aspectes de l'anomenat "folklore" (castells, festes, per exemple) per al reforçament de la identitat.

8.4.10. Institucions socials i polítiques.

- Institucions o elements de la vida social i política que es consideren específicament catalans (familisme, institució de l'hereu, Generalitat, predomini de la petita propietat, poblament en masies....).

8.4.11. El Barça.

- Si n'és soci o no. Perquè.
- Opinió sobre el lema que "el Barça és més que un club".
- Opinió sobre l' Espanyol.
- Les màximes rivalitats entre equips. Quins equips es desitja més que guanyin.

8.4.12. Caràcter.

- Aspectes que defineixen la manera de ser dels catalans.

8.4.13. Somatologia.

- Diferenciació, o no, racial dels catalans.
- Especificitats en el comportament sexual, control de la natalitat.

8.5. Nivell contrastable de la identitat cultural.

Es tracta d'establir contrastos entre la identitat pròpia i altres, referint-se a diferents aspectes de la identitat: ètnica, de classe, religiosa, professional. Cal esbrinar, posem per cas, si el rebuig de certs comportaments ètnics no és més aviat el rebuig de comportaments característiques per part de persones amb baix nivell d'ingressos o educatiu, i veure si es projecta, també, a persones de classes més elevades.

8.5.1. Estereotips referits al propi grup ètnic, de classe, religions i estereotips referits a d'altres grups.

8.5.2. Costums d'altres grups que estranyen, de forma positiva o negativa.

8.5.3. Problemes o amistats amb persones d'altres grups ètnics, religiosos, de classe.

8.5.4. Preferència per casar-se (o perquè un fill es casi) amb gent del propi grup ètnic, de classe, religions o d'altres.

8.5.5. Concepcions sobre la família catalana i la dels immigrants en relació a la planificació familiar, jerarquies internes, educació dels fills, virginitat, sexualitat.

8.5.6. Opinió sobre la catalanitat dels immigrants. Requisits (residència, llengua, actituds, etc.).

8.6. Mitjans de comunicació i expressió.

8.6.1. Els programes de ràdio. Quins se senten (proporció de programes en català).

8.6.2. Diaris i revistes que es llegeixen.

8.6.3. Llibres que es tenen a casa.

8.6.4. Discs i cassettes que es posseixen.

8.6.5. Cantants que més s'escolten, coneixen i agraden.

8.6.6. Cinema i teatre.

8.6.7. El tercer canal. Opinió sobre el contingut que hauria de tenir i sobre la llengua a utilitzar.

HISTÒRIA INDIVIDUAL (cfr. apartat 2n. de la guia de camp)

Es tracta de recollir un conjunt de vivències, de records, d'imatges del passat, a partir de la selecció que lliurement realitza l'entrevistat. El que es vol és agrupar aquests moments "clau" de la història individual, interpretats des de l'òptica del present. L'èmfasi o fil conductor que es marca a l'informant per part de l'entrevistador és la recerca de les arrels de la seva identitat ètnica i cultural, si bé no s'exclouen altres formes d'identitat., com la professional, la de classe, etc., per tal d'entresortzar els aspectes interactius d'aquestes diferents polaritats.

Del relat individual ens interessen tant els "fets" recordats o seleccionats, com les "interpretacions" o els valors que l'individu associa als records i a les imatges del passat. Considerem el relat autobiogràfic com un relat ideològic, ja que la narració sintètica de la pròpia existència inclou sempre la racionalització i la coartada justificativa de la pròpia acció. Els esdeveniments tendeixen a ésser presentats com un procés continu i coherent, com un tot articulat en funció d'unes idees. Evidentment la clau explicativa de la "lectura" que l'individu fa de la seva pròpia vida es basa en les conviccions presents sobre les quals pretenem incidir en el conjunt de tota l'entrevista en profunditat. Sempre que és possible intercalar opinions o comentaris d'altres membres del grup familiar sobre la narració de ego ho fem, com a mecanisme de control. Considerem que el fil conductor de l'autobiografia cal entendre'l com a interpretació-projecte de la pròpia realitat que hom viu.

La tècnica de l'autobiografia no tracta de copsar particularismes irreductibles a nivell individual. Ens serveix en la mesura que: (1) Cada individu representa un tipus social, és a dir, una entitat categoritzable, en tant que "una vida és una pràctica que fa seves les relacions socials (les estructures socials), les interioritza i les transforma en estructures psicològiques per la seva activitat de desestructuració-reestructuració. Cada vida humana constitueix la síntesi vertical d'una història social, fins i tot en els seus aspectes menys generalitzables" (Ferrarotti, 1983: 50). (2) Cada biografia ens proporciona unes seqüències que corresponen a uns espais temporals i socials viscuts, i que informen sobre els esdeveniments i els marcs que més han condicionat la forma en què es manifesta la identitat (cfr. Morin, 1988: 337).

DADES FAMILIARS (cfr. apartat 3r. de la guia de camp)

Representen un complement de la història individual, centrada en les persones que constitueixen l'entorn més íntim i directe del "ego" al que hem entrevistat en profunditat. Mitjançant la informació obtinguda en aquest apartat de l'enquesta, podem arribar a delimitar el nivell econòmic del grup familiar, juntament amb d'altres marcadors que ens poden permetre de caracteritzar el grup domèstic en la multiplicitat de les seves relacions endògenes i exògenes. Especialment important és l'aspecte del familisme i del caràcter que les relacions familiars juguen dins cada context familiar. Principalment en el cas de les famílies immigrades l'estudi que hem realitzat de les xarxes familiars, de la seva composició, dels mecanismes de mobilització, dels criteris de

reciprocitat, de la intensitat de les contraprestacions, ens ha permès de realitzar una tipologia de situacions referida als diferents problemes derivats de la marxa del lloc d'origen, l'establiment a Catalunya, i del procés d'inserció econòmica, espacial, social i cultural d'aquests grups familiars.

El paper diferencial que el grup familiar ample juga en la dinàmica dels grups domèstics sembla que és força contrastada en el cas de les famílies catalanes (especialment pel que fa als estrats mitjans) i la major part de les famílies immigrades de tipus obrer. En el segon cas la unitat "clànica" sembla jugar, en la seva majoria, un paper decisiu en la inserció social, o, més ben dit, en el procés d'enquistament dels individus dins la vida del seu entorn social. El cas de les unitats domèstiques catalanes mostra elements ben consolidats de les relacions socials característiques dels països urbano-industrials de tradició liberal i individualitzadora. En aquest cas, i sobretot pel que fa a les zones urbanes, veiem com el pes específic de les relacions socials es basa en els grups familiars nuclears, i en segon terme, en criteris de selecció determinats per edat, proximitat o afinitat professional, proximitat residencial, i donen pas, quasi sempre, a relacions socials molt més obertes i fluïdes que en el cas dels immigrants de classe obrera. De forma similar en el cas dels grups domèstics constituïts per famílies immigrades de classe mitjana o d'estrats superiors, (sobretot pel que fa al cas de funcionaris, dirigents empresarials i professionals) el patró dominant ens sembla que és més pròxim al tipus de relacions familiars més "independent" que acabem de descriure per les classes mitjanes urba-

nes d'origen català.

Malgrat que el perfil resultant de l'anàlisi de les relacions familiars àmplies tendeix a descriure'ns contrastos de classe més que d'origen ètnic, resulta molt evident l'interès d'aquest estudi en el cas dels immigrants obrers, ja que la família juga un paper substitutiu de primera magnitud, quan la inserció econòmica, social i cultural dels individus es veu greument dificultada per una gran quantitat d'elements: pobresa, atur, analfabetisme, confinament dins els ghettos urbans i, sobretot, per l'alienació de la identitat. Sembla gairebé un cas universal el fet que quan un individu no s'identifica ètnicament de forma significativa ni amb l'Estat, ni amb la seva regió d'origen, ni amb Catalunya, la identitat emblemàtica tendeix a ésser la proporcionada pel clan familiar i els seus aliats, dins dels quals podem destacar els parents per aliança, els paisanos i, en definitiva, el conjunt dels amics i aliats de classe o d'edat, residents al mateix barri.

La complexitat dels escenaris socio-econòmics i culturals que s'han d'analitzar ens obliga a cercar nuclis de concreció de les relacions socials que ens permetin d'esbrinar la lògica del comportament social i cultural dels individus. El cas dels ghettos urbans poblats quasi exclusivament per immigrants ens permet de consolidar la nostra hipòtesi sobre la interacció constant i permanent dins la nostra societat de la dimensió ètnica i de classe, com a nuclis bàsics on cercar la identitat primordial dels individus. D'altra banda, trobem que existeix una correlació significativa entre "status" de classe i "status" ètnic, malgrat que

aquest tipus de correlació sigui ben diferent en el cas de les relacions interètniques entre obrers o entre classes mitjanes. Finalment, volem insistir en el fet que el reforçament del familisme per part dels immigrants és un marcador del grau de desintegració respecte la vida social i cultural de l'entorn català.

RELACIONS INTERINDIVIDUALS (cfr. nº 4 de la guia de camp)

Aquest apartat és complementari de l'anterior. Hom pretén fer una quantificació, a la vegada que un anàlisi qualitativa, dels marcs d'integració social dels individus estudiats. És important d'estudiar quins són els nexes d'unió dels grups d'amics, i de posar un èmfasi especial en el fet de constatar el predomini dels grups ètnicament homogenis o bé del grau d'interpenetrabilitat entre persones de diferents ètnies. Ens interessa especialment constatar si els criteris de selecció de la xarxa de relacions s'orienta preferentment cap a individus del mateix grup de classe social o vers individus del mateix origen. Partim de la hipòtesi de la relació inversament proporcional existent entre la intensitat de les relacions socials àmplies i la intensitat de les relacions amb els membres del clan familiar.

Cal diferenciar, en aquest punt, la tendència observada que ens parla de les famílies catalanes com a orientades preferentment cap a l'individualisme i el corrent de relacions socials àmplies, regides per criteris diferents al de parentiu: laborals, associatius, culturals, etc. Al contrari, veiem la freqüència amb què els immigrants de classe obrera

tendeixen a utilitzar les relacions àmplies de parentiu com a marc substitutiu o de refugi d'unes relacions socials més obertes.

ÀMBIT LABORAL (cfr. nº 5 de la guia de camp)

L'àmbit del treball és especialment important i significatiu per al tractament de la problemàtica de l'etnicitat. La guia pretén d'analitzar si en el cas dels individus enquestats el lloc de treball i els companys representen un nucli més o menys important d'integració social. Es parteix de la base de la impossibilitat o almenys de les grans dificultats que existeixen, per assolir una efectiva integració social i cultural, sense haver aconseguit prèviament una integració laboral i haver resolt mínimament els problemes de la integració primària. Un altre tema important són les possibles discriminacions derivades de l'origen ètnic i a la vegada, la percepció que els actors socials tenen d'aquest problema.

El tipus de treball i la categoria socio-professional, amb totes les variables aparellades, poden servir de marc per analitzar les relacions que existeixen entre "status" econòmic-social i identitat cultural-ètnica.

ÀMBIT ASSOCIATIU I INSTITUCIONAL (cfr. nº 6 de la guia de camp)

Considerem extraordinàriament important el marc institucional per a enmarcar les relacions socio-econòmiques, socials i culturals dels

individus. Malgrat que hem realitzat un treball específic amb institucions, en les enquestes individuals i familiars retrobem aquest àmbit però analitzat des del punt de vista particular, una mica des de fora de la institució. En alguns casos pot ésser interessant de veure les diferències en la conceptualització de les institucions des del punt de vista del seu significat intrínsec i extrínsec.

Aquest àmbit col·lectiu vist des de l'òptica familiar ens permet de confrontar tipologies d'institucions fetes per grups familiars que també pertanyen a categories sociològiques definides. Inversament dins l'estudi institucional recuperarem l'òptica inversa, tot caracteritzant els diferents sectors o grups d'individus que conformen cada entitat. D'aquest àmbit, no se'n vol excloure en principi cap dimensió col·lectiva del comportament individual i familiar. Es tracta, doncs, d'operar a nivell d'opinions de la gent sobre les diferents institucions, de la seva participació en algunes d'aquestes, etc.

INSERCIÓ AL BARRI. (cfr. apartat nº 7 de la guia de camp)

La forma i les característiques d'articulació entre el barri dels nostres entrevistats i ells mateixos, pot semblar de poc interès de cara a l'estudi de la identitat ètnica. Malgrat això, però, creiem que l'àmbit de barri constitueix un dels nivells possibles d'integració individual i familiar. Es per aquesta raó que considerem important aquest tipus d'anàlisi. Tanmateix, podríem assenyalar que, siguin quines siguin les seves característiques concretes, el barri representa l'àmbit més immediat d'integració i, àdhuc, el centre d'un cúmul important de micro-

processos molt il·lustratius del tarannà ètnic i cultural dels actors socials. Nogensmenys, cal reconèixer que el barri, com a unitat d'anàlisi, resulta excessivament ambigu pel caire obert i poc controlable de la seva estructura.

Ham d'acceptar, però, el fet observable que, malgrat la dispersió de funcions dels diferents enclavaments, àrees o barris d'una gran ciutat, existeix una tendència natural per part dels habitants d'algunes zones de la ciutat a desenvolupar un bon nombre de les seves activitats no professionals dins el perímetre més pròxim a la seva residència. Aquesta afirmació sembla vàlida per aquells enclavaments on existeix una bona relació habitants/serveis. Ara bé, es dona la paradoxa que altres barris de tipus lumpen, com és ara el cas de Bonavista (que no gaudeix, evidentment d'uns equipaments mínims), també tendeixen a complir aquesta funció centrípeta respecte als seus habitants; és més, fins i tot aquesta funció d'exclusivitat es dona amb més força en aquests barris, que no pas en les zones d'habitatge de les classes mitjanes o obreres benestants. Es tracta, doncs, de veure fins a quin punt aquesta constatació que hem observat en el cas dels barris de Bonavista i Gràcia es pot generalitzar, o veure quines altres característiques de la població i de l'entorn immediat ens ajuden a explicar aquest fenomen.

El problema metodològic fonamental per abordar l'anàlisi proposada en aquest apartat, rau en les dificultats per caracteritzar quines són les variables relevants per explicar el procés complex d'identificació dels habitants amb el seu barri. En elegir Gràcia per al nostre treball, ho vàrem fer amb la intenció d'estudiar uns dels barris de la Catalunya Metropolitana que consideràvem paradigmàtic com a generador d'identitat

positiva, com a "locus" d'ubicació d'un col·lectiu humà de perfil predominantment català i de classes mitjanes i obreres aposentades. Es tractava per a nosaltres d'un laboratori on estudiar els mecanismes d'integració d'una població heterogènia (com és el conjunt urbà barceloní) a una realitat que posseeix una simbologia, unes imatges o, fins i tot, una auto-imatge netament definida i amb uns perfils d'identitat que semblen tenir les seves bases més sòlides en la seva condició d'ex-vila i, àdhuc, en l'existència d'una abundosa quantitat d'institucions de tot caire que hom sol qualificar de "típicament graciencs".

Les nostres previsions respecte al barri de Gràcia no eren pas errades, malgrat que l'estudi de la personalitat del barri, en tant que manifestació de "locus" intensivament català i generador d'identitat, resulta terriblement complex, atès el grau d'integració de la realitat graciencs en el conjunt urbà barceloní. Establir fronteres, separar l'específicament gracienc del "continuum" barceloní és quelcom que ens ha superat en molts aspectes. També han existit problemes de definició, com és el cas de determinar quina és la població de Gràcia. Vàrem veure que treballar exclusivament sobre la base dels habitants censats al barri era força restrictiu i simplificador perquè en molts casos aquesta població era la menys relevant dins la vida del barri. Tanmateix, tenim el cas dels individus que realitzen la seva feina a Gràcia, encara que estiguin censats a d'altres zones de la ciutat; semblantment ocorre amb els membres i directius de moltes institucions i associacions de tota mena que, essent reconegudes com a institucions típicament graciencs, agrupen a persones no graciencs per la seva residència. Finalment cal

esmentar el sector dels individus que utilitzen el barri com a lloc de diversió i esbarjo. Definitivament vàrem adoptar la definició àmplia de gracienc, tot incorporant a tots els col·lectius abans esmentats, partint del criteri que tots intervenen en el conjunt d'interaccions que defineix la vida del barri.

Ara bé, malgrat la seva indubtable condició de barri amb acusada personalitat, Gràcia és una realitat perfectament integrada en el tot urbà barceloní. Aquesta realitat ens ha creat seriosos problemes en l'intent de caracteritzar aquest barri com a sistema propi. Finalment es pot arribar a la conclusió, que metodològicament l'intent de definir un barri com a sistema no és una via rendible ni generalitzable, amb la qual cosa el que hem anat fent ha estat caracteritzar els tipus de situacions i d'interaccions localitzats al barri, com a reflexos d'un sistema de funcions el referent del ^{qual} (és el tot urbà o metropolità, i on el tret o variables que defineixen el sistema són els elements del sistema global. Amb aquesta extrapolació de les relacions observades al barri cap al conjunt urbà, calia resoldre el problema de determinar la funció de la delimitació espacial dins el tot urbà, per la qual cosa vàrem recórrer als punts 7.5 i 7.6 de la guia de camp. Volíem determinar com, per sobre de la importància dels factors històrics, de la personalitat i de la identitat actual del barri, aquest es definia, sobretot, a partir del valor del seu espai edificat en relació a les ofertes d'altres zones de la ciutat. El procés de remodelació progressiu, basat en les iniciatives públiques i privades adreçades a eixamplar carrers i modernitzar els edificis, tot millorant el conjunt dels equipaments i serveis, ha donat com a resultat la requalificació socio-econòmica del barri, sense perdre

substancialment l'autoimatge de "barri tradicional". Això ha generat un procés de renovació lenta de la població que, selectivament, ha anat integrant-se a una realitat molt poc conflictiva des del punt de vista inter-ètnic. A més, les lluites cíviques i veïnals dels darrers 15 anys han servit de catalitzador en aquest procés d'enfortiment de la identitat del barri. L'anàlisi de les dades electorals ens en confirmen el perfil catalanista, que és majoritàriament de dretes, potser pel fet de la significativa estructura d'edats de la població, segons podem observar a la piràmide d'edat que s'inclou a l'informe.

El cas de Bonavista ens plantejava a priori el cas d'un barri lumpen, és a dir, constituït per gent pobra, sense consciència de la seva situació i sense estructures de mobilització, i sense una identitat definida. El resultat d'un any d'investigació ens ha trencat la major part de les nostres impressions inicials. Bonavista constitueix un dels casos més rodons de construcció d'una identitat sorgida de les circumstàncies adverses i del procés històric viscut pels seus habitants. Mitjançant les entrevistes en profunditat fetes al barri, ens hem trobat amb un col·lectiu humà amb plé coneixement de la seva situació, amb una forta consciència de classe, sorgida de les lluites obreres i de les lluites cíviques desenvolupades durant els anys setanta. D'altra banda, existeix una consciència de pertinença territorial, definida en termes d'identificar Bonavista com a poble, més que no pas com a barri. És ben freqüent sentir a l'autobús, que sortint del mercat de Tarragona (plaça Corsini), va cap a Bonavista i el barri de l'Esperança, frases com aquesta: "me voy otra vez al pueblo". O bé sentir dir: "mañana hemos de ir a Tarragona".

L'anàlisi realitzada sobre Bonavista a partir d'aquest apartat de l'enquesta ens demostra la importància que el nivell comunitari (aquí, el barri és efectivament una comunitat completament cristallitzada i amb plena vigència i autonomia com a eix definidor de la identitat individual i familiar) posseeix com a mecanisme bàsic d'integració individual. Ara bé, el mecanisme intern que dóna forma a les relacions socials gira entorn d'un eix bàsic com són les relacions de parentiu entre grups relativament extensos formats fonamentalment per germans immigrants amb les seves respectives famílies nuclears i els parents per aliança d'aquests. Malgrat la tendència a l'exogàmia que es manifesta en tota situació complexa d'urbanització i d'inserció progressiva en la societat que l'envolta, els mecanismes de relativa marginació i la forta personalitat del barri, fan que hi puguem trobar grups informals i estructures construïdes amb una forta capacitat de mobilització, constituïdes a partir de relacions de parentiu i de paisanatge. De fet, per sobre de les relacions familiars hi ha un cercle concèntric més ample, però amb una relació molt fluïda i de vegades coincident, format per grups d'origen: entre aquests destaquen els de Palenciana, Benamejí, Nogales, etc.

L'anàlisi de la identitat cultural dels habitants de Bonavista ha de recollir, ineludiblement les circumstàncies complexes del procés històric de la formació del barri, del desarrelament de la gent dels seus pobles, de la seva regió, de les seves pràctiques culturals i, a la vegada, de les dificultats d'inserció a la cultura catalana, de la seva marginació, de la manca de comunicació entre la comunitat esmentada i l'entorn més ampli. La resposta a aquest aïllament és el reforçament de la identitat de barri i de les relacions familiars, com a eixos de les

úniques relacions socials gratificadores i segures.

IDENTITAT CULTURAL. (cfr. nº 8 de la guia de camp)

Aquest apartat correspon a la part analítica, que constitueix el vèrtex central del nostre estudi; els apartats anteriors anaven adreçats a elaborar el marc d'articulació adequat de les unitats d'anàlisi, és a dir, individu i grup familiar. La identitat en general i la identitat cultural en concret constitueixen allò que volem estudiar preferentment, com un aspecte del procés d'integració cultural que, juntament amb la integració econòmica i social, constitueixen les tres dimensions mútuament determinades que incloem dins la nostra anàlisi.

Partim del supòsit que la identitat cultural dins un context complex com la Catalunya urbana actual suposa un conjunt d'alternatives i/o opcions per part dels individus i els grups, que cal ordenar i interpretar en funció d'una sèrie de variables considerades rellevants per nosaltres, tal com s'ha tractat en la Introducció general d'aquest informe. La tipologia d'individus, de grups i de situacions allà esmentada ens permet concloure que l'aparell simbòlic en joc, del qual s'extreuen els elements per a construir la identitat individual i grupal, és el resultat, en part, d'una superposició, en part d'una oposició complementària entre tres focus de tensió: Catalunya, Espanya i la terra d'origen en el cas dels immigrants. Observem que quant més contradictòria és l'oposició entre dos o els tres focus identitaris, o quant més feble és la posició dels individus per a resoldre les contradiccions de la seva situació, tant més es produeix un replegament de posicions i com els

símbols associats als àmbits més immediats dels individus substitueixen els macro-símbols. Es tracta, en definitiva, de negar l'existència del conflicte d'identitats, tot apel·lant a marcs de referència que assoleixen la funció d'identitat-refugi: família, barri, grup d'edat, etc. En general, la resolució dels problemes d'identitat està associada, encara que de forma complexa i no susceptible de fórmules simplificadores, amb la posició dels individus dins els eixos de les relacions de producció i de les relacions socials. Cal tenir present que tot aquest marc es torna encara molt més complex si partim de la base que qualsevol símbol té una capacitat, en principi, indefinida de resemnització, es a dir, de reinterpretació semàntica.

L'apartat es compon de sis grans subdivisions. La primera pretén elaborar el calendari ritual-festiu de les unitats d'observació familiars, per tal de veure dues coses fonamentals: la jerarquia de les celebracions i el caire predominantment familiar -individualitzador o col·lectiu-participatiu en el que s'emmarquen les celebracions, la qual cosa ens permet situar el tema de la identitat cultural dins el marc comprensiu de les relacions socials i del significat institucional dels rituals, entesos com a focus d'intercanvi simbòlic.

El segon apartat intenta avaluar el sentiment de pertinença dels individus i dels grups familiars, tot partint de l'existència de marcs d'identificació mútuament inclusius i d'altres que són exclusius. Es tracta d'emmarcar en un moment determinat el fet pel qual uns individus tenen el nivell d'identificació familiar com a primari, i d'altres s'identifiquen prioritàriament com a membres de la seva nació, de l'estat-

nació, de la seva comarca, del seu poble o ciutat, etc. Suposem que la identificació prioritària amb àmbits més generals i abstractes, com nació, per exemple, estan associats al fet de posseir un "status" socioeconòmic més elevat i unes relacions socials que reforcin aquesta identificació positiva. Per tal d'analitzar quins són els límits i els processos d'identificació en situacions extremes de contradicció, volem posar especial èmfasi en l'anàlisi del sentiment de pertinença dels immigrants a Catalunya i dels habitants de les zones de frontera entre Catalunya i Aragò, per exemple.

L'epígraf tercer, "símbols d'identitat", va orientat a determinar els inventaris simbòlics emprats en cada cas, per tal d'estudiar cada unitat simbòlica per referència a la totalitat. Es tracta de precisar l'àmbit d'utilització de cada símbol i la coherència de la posició identitària en els diferents àmbits d'interacció dels individus i/o membres dels grups familiars, per tal de determinar el grau d'ambigüetat o, simplement, el caire dialèctic que la identitat posseeix en el marc de les relacions socials dins un context complex i de vegades conflictiu.

En l'epígraf següent, on s'intenta reunir el màxim de les categories simbòliques en les que es basa la nostra anàlisi, recollim els diferents continguts possibles corresponents a cada nucli d'identitat, per tal d'establir les correspondències existents entre la jerarquia de continguts atribuïda per cada informant i l'ús que aquest fa d'aquests diversos valors en el marc de les seves relacions socials. Això ve reforçat pel plantejament contrastant que es destaca en l'epígraf nº 5, on tractem de veure el valor de reforçament dels símbols de la pròpia identitat, davant l'existència d'altres valors i símbols tendents a en-

cobrir i incloure els propis (com tendrien a ésser les relacions entre els símbols de la catalanitat vs. els símbols espanyolistes), o bé les relacions de contrast existents entre símbols alternatius (com els símbols de la catalanitat i els de l'andalusisme, per exemple.).

PROPOSTES PER A UNA TIPOLOGIA DE SITUACIONS ÈTNIQUES

Les investigacions realitzades fins avui -enquestes, entrevistes personals i familiars, anàlisis d'institucions- han aportat un material valuós que pot ésser utilitzat com a fonts de suggeriments per a un esbós d'ordenament tipològic de la problemàtica de l'etnicitat.

Creiem que és important que aquesta tipologia sigui dinàmica, és a dir, que fugi de la classificació de conceptes substantivats i se centri en l'ordenament de situacions en què l'etnicitat es manifesta o de les modalitats que assumeix aquesta manifestació.

Partim de la consideració de l'etnicitat com un dels marcs possibles de referència per a la construcció del sentit de pertinença.

Entre d'altres adscripcions entre les quals pot optar (familiar, de barri, per grups d'edat, per sexes, laboral, política, religiosa, etc.) l'autoadscripció a un grup ètnic és una possibilitat que requereix l'elaboració grupal prèvia d'una certa simbolització del grup de referència. És a dir, que l'amplària i abstracció de la referència ètnica impossibilita una adscripció directa, per la qual cosa, aquesta es realitza a través de la identificació amb referències simbòliques construïdes a aquest fi (música, dansa, banderes, escuts, representacions i icono-

gràfiques). De tota manera, i en condicions ideals, per a persones nascudes -i amb una endocultura adquirida- en el sí d'un grup ètnic únic, l'adscripció resta latent o en estat potencial, mentre especials circumstàncies (conflictes amb altres grups, reacció davant de polítiques discriminatòries o projectes expansius de l'endogrup) no portin a primer terme aquesta identificació, que, com veiem, és contrastant per naturalesa.

En la mesura que aquestes circumstàncies externes actuen simultàniament sobre amplis sectors de la població, i tenint en compte, a més, que darrera seu acostuma a haver-hi conflictes de classes socials -les quals classes assumeixen la utilització i manipulació dels símbols ètnics- veiem que les manifestacions visibles de reivindicació de la identitat ètnica solen prendre formes intenses o almenys generalitzades. Això reforça, alhora, en cada individu el seu propi sentit de pertinença, a partir de la identificació afectiva amb els seus conciutadans, com també per l'experiència comunitària que representa (mecanismes de reforçament social).

Així, veiem que persones nascudes i educades en el sí d'una cultura específica, és a dir, que hi tenen una pertinença natural o espontània, només prenen la seva identificació ètnica com a marc o eix principal de referència, i com a motivadora d'accions concretes, en cas de confrontació interètnica o de circumstàncies llegides com a confrontació interètnica per alguns grups -polítics o econòmics-, i plantejada com a tal a la resta de la gent.

Amb tot, no sempre les persones tenen un marc de referències ètniques unívocues. Freqüentment -i aquest és el cas dels immigrants i

de llurs fills, o d'alguns habitants en zones de contacte entre àrees culturals- l'individu té la possibilitat d'optar entre dues o més adscripcions ètniques. Com podem veure a les enquestes, en aquests casos, hom sol defugir el problema posant en primera fila una altre tipus d'adscripcions, per exemple, la de barri: "sóc de La Mina" o "sóc de Bonavista", o bé l'estatal o la religiosa. Encara sovintegen més les adscripcions per grups d'edat: "sóc jove", cosa que, en darrer terme, va en la línia de posar més en relleu una subcultura específica.

Entre les persones sense una adscripció ètnica forçosa que no eludeixen, per conflictiva, aquesta categoria d'adscripció, l'etnicitat no és un element natural (potencial o actualitzat) sinó una opció voluntària. En aquests casos, l'opció per l'ètnia receptora és el resultat d'una activitat d'integració que es manifesta a través de participació en associacions i entitats diverses (vegeu nivell 3er. de l'enquesta). Aquesta identificació ètnica voluntària sol ésser basada en una integració sòcio-econòmica prèvia, especialment si aquesta pressuposa un ascens social.

Tanmateix, en determinades circumstàncies, i principalment quan els immigrants viuen en ghettos, aïllats dels habitants del país, el desenvolupament de la consciència de la diversitat ètnica comporta accentuar la pertinença a l'ètnia d'origen. De fet, en aquests casos, l'immigrant actua com si continués vivint en el seu grup ètnic originari i aquest estigués amenaçat (primera opció o pertinença natural).

El fracàs en la integració del grup receptor pot donar també aquest tipus d'opció per l'ètnia d'origen, en fills d'immigrants o mem-

bres de grups ètnics molt discriminats, malgrat tenir molt poc contacte i fins i tot coneixement escàs de les particularitats de l'ètnia d'origen. Això podem anomenar-ho identificació per rebuig o identitat ètnica refugi. Aquí predomina clarament el conflicte per sobre la identitat viscuda en termes positius. Identificar-se amb el grup "A" no vol dir que es comparteixi una part essencial dels seus valors, sinó que d'aquesta manera s'està assenyalant la no-pertinença al grup "B". Així, podem interpretar, en les enquestes, l'andalusisme de fills d'immigrants d'aquest origen, i que no coneixen o que han anat molt poques vegades a Andalusia.

Ja havíem remarcat que fins i tot en els casos que l'adscripció ètnica era "natural" o "espontània" no s'actualitzava sinó en circumstàncies determinades; si les volem analitzar veurem que la identificació ètnica es pot manifestar en tres tipus de situacions:

a) Per actualització afectiva. Quan alguna circumstància posa en relleu el fet que es comparteixin valors -estètics, ètics o afectius- amb un grup més ampli. Es pot donar com una presa de consciència sobtada d'allò que és quotidià; però amb més freqüència es dona en ocasió d'absència temporal del territori, quan la consciència de la diversitat es fa més evident.

Sovint s'ha interpretat la identitat ètnica (i fins i tot la seva manifestació en termes de projectes polítics nacionalistes) com una conseqüència d'aquesta diversitat, o com el moment en què la diversitat cultural es fa palesa. De fet, és fàcil de demostrar que poden existir projectes nacionals diversos sense diferència cultural o bé amb

una diferència entre les cultures nacionals inferior a la que es troba dins el propi territori. Aquest seria, per exemple, el cas dels països del Riu de la Plata o d'Amèrica Central, on l'homogeneïtat cultural coexisteix amb la diversitat de projectes polítics. D'altra banda, un país pot hostatjar dintre seu una considerable varietat cultural i lingüística; només cal pensar en la Vall d'Aran respecte de la resta de Catalunya. Vist tot això preferim considerar que la identitat cultural dóna simplement una base per a l'actualització efectiva de l'etnicitat, però no és el fonament primer del nacionalisme. Seria una discussió molt llarga si entréssim a puntualitzar què és la identitat cultural, ja que, normalment, és un model construït, en què s'hi han accentuat els elements diferents, ja siguin l'idioma (Catalunya), la religió (Irlanda o Polònia); altres elements culturals com la forma de vestir (gitanos); una trajectòria històrica construïda (països Latino-Americans), o fins i tot pressumptes i diluïts trets racials (Euskadi).

D'altra banda, en el model s'omet la constatació, òbvia, que la majoria d'elements culturals -consum, diversions, sistemes educatius, nivell d'aspiracions, economia, etc.- són comuns a àrees molt més extenses que cada país.

En referència, encara, a la consciència ètnica per actualització efectiva, hi podríem afegir que, en aquest cas, predominen els valors positius i que no hi ha motiu perquè vagi acompanyada de rebuig o atac a d'altres grups.

b) Per confrontació interètnica. Això no obstant, la forma més

freqüent de prendre consciència de pertinença a un grup ètnic, és la que es produeix quan aquest grup entra en competència, se sent amenaçat o s'enfronta amb una altre grup. Així, l'impuls expansiu d'una ètnia sol ésser l'agent actualitzador dels nacionalismes víctimes de polítiques assimilatòries. Però fins i tot en els casos en què l'enfrontament sigui purament formal (pensem en les competicions esportives) la confrontació possibilita -i, en certa manera força- alineaments ètnics molt carregats afectivament, els quals s'expressen, fonamentalment, amb agressió o rebuig envers els grups enfrontats amb el propi grup.

Aquesta capacitat de càrrega i mobilització afectiva que tenen les adscripcions ètniques, és el que possibilita la seva utilització en altres tipus de conflictes, amb la qual cosa passem a la categoria següent:

c) Manifestació d'adscripcions ètniques com a símbol d'altres opcions. En determinades circumstàncies, quan les vies de manifestació d'altres conflictes són bloquejades, es pot usar el llenguatge de l'especificitat ètnica com una forma de donar-se a conèixer. Per exemple, el catalanisme com a manifestació d'antifranquisme. Però no sempre és evident per als seus actors aquesta utilització del simbolisme ètnic com a manifestació d'un altre tipus d'oposició. Sovint les rotulacions ètniques, en el seu aspecte positiu de solidaritat amb el grup propi o en el seu aspecte negatiu de rebuig envers l'integrant d'altres ètnies, encobreixen conflictes d'interessos, que sense aquesta capa podrien ésser més ben compresos, i que tendeix a desviar l'atenció de les oposicions de base.

Així, en el nostre treball de camp, hem trobat bastant sovint diversos conflictes que, per als seus actors, oferien l'apariència de conflictes interètnics, i en els quals les acusacions anaven dirigides, per exemple, a la categoria d'andalús o de gitano del contrincant. Aquests conflictes eren, en realitat, oposicions personals (familiars i veïnals), lluites pel domini de determinats territoris, oposicions laborals, conflictes de competència del poder o el prestigi o bé competència per avantatges econòmics. En relació amb totes aquestes confrontacions, que podríem incloure, en una forma àmplia, com a oposicions de classe, l'etnicitat era emprada com un llenguatge que permetia, alhora, de manifestar i encobrir d'altres conflictes.

Portats a aquest nivell -vist com a essencial i immutable- de la identitat ètnica, els conflictes es desnaturalitzen de les seves pròpies característiques, i es possibilita l'acceptació, de part dels integrants del grup ètnic de referència, de solucions que altrament toparien amb el seu sentit d'equitat.

Aquesta possibilitat d'utilització per a altres finalitats explica la freqüència amb què els símbols ètnics són objecte d'elaboració política nacionalista o d'exaltació.

Situacions en què les classes socials fabriquen, manipulen o simplement utilitzen els símbols ètnics. Superada ja àmpliament, a la pràctica, l'antinòmia que, a finals del segle passat, oposava teòricament un proletariat internacionalista contra una burgesia que s'auto-proclamava nacionalista -en la mesura que defensava determinades àrees

geogràfiques amb mercat exclusiu- resten, amb tot, diversos problemes teòrics sense solució.

En realitat, la proposta de "clase nacional" insinuada per Marx i definida com aquella els interessos objectius de la qual, en un moment donat, coincideixen amb els d'un país com un tot, és, teòricament fecunda, segons demostraren les elaboracions d'Otto Bauer i que posteriorment foren recollides per Pierre Vilar.

La noció de "classe nacional" té l'avantatge de mantenir el referent econòmic com a base de les opcions ideològiques, però, alhora, deslliga el nacionalisme del seu suposat nexa estable amb la burgesia, ja que, en moments diferents, classes també diferents poden coincidir amb els interessos d'àrees territorials. Sobre això, Bauer proposa que el proletariat és, a curt termini, la "classe nacional" per excel·lència; aquesta idea és recollida per tots els nacionalistes d'esquerra d'Europa i del Tercer Món. Endemés, el concepte de "classe nacional" permet explicar les fluctuacions polítiques de les "burgesies nacionals" i la freqüència amb què abandonen llurs posicions nacionalistes -que no la seva prèdica- quan aquestes entren en conflicte amb els seus interessos de classe.

El nostre treball de camp ens ofereix una base per a proposar aquesta relació fluctuant entre classe social i reivindicació nacional, en la qual la burgesia hauria estat, històricament, promotora, gestora, beneficiària dels moments d'expansió nacionalista, en tant que les classes populars serien les que mantindrien amb més coherència i continuïtat lleialtats ètniques.

Això s'alimenta, a partir d'una interpretació de base econòmica, amb l'extra-territorialitat del capital i amb la capacitat de maniobra de la burgesia, la qual li permet, a voltes simultàniament, de jugar la carta del nacionalisme i de la integració a l'estat o bé a àmbits econòmics més amplis, encara.

Moltes vegades, la principal funció del nacionalisme de les classes poderoses és la seva possibilitat d'ús intern, ja que li permet dissimular els afrontaments de classe. Diferentment cal considerar la sensibilitat nacionalista dels treballadors; aquests, en la mesura que tenen un àmbit únic territorial, on viuen i treballen, manquen d'interessos en zones geogràfiques diverses. Llurs interessos concrets tendeixen a coincidir amb les seves experiències vitals en un mateix àmbit físic: el país.

Des d'aquest punt de vista, les migracions tendeixen a rompre aquesta unitat i desposseeixen el treballador de la seva pàtria, amb la qual se sentia lligat naturalment- mentre que a les classes que es recolzen en les seves possessions econòmiques sempre els resta la possibilitat que aquestes possessions puguin ésser desplaçades, radicades o reconvertides en recursos en altres àrees.

En resum, podem parlar de classes, els interessos de les quals, de forma més o menys permanent, coincideixen amb els del país (treballadors), i classes que només conjunturalment tenen interessos econòmics nacionals (per ex. quan defensen polítiques proteccionistes), mentre que la mobilitat del capital i les necessitats del mercat els.

empeny constantment a pactes o acords macro-nacionals o fins i tot anti-nacionals.

Bé que en cada circumstància és diferent la "classe nacional", queda clar que la burgesia és la que majorment elabora i utilitza els símbols ètnics, fonamentalment com a eines de control intern.

CRITERIS D'ADSCRIPCIÓ ÈTNICA

Els grups ètnics difereixen entre ells quant als requisits que consideren indispensables per a incloure nous membres en la seva ètnia. Aquestes condicions poden ésser molt severes, i limitar la possibilitat d'integració als nascuts dins el grup, (adscripció per naixement, únicament) o molt laxes i, en aquest cas, considerar com a integrants del grup persones que compleixin només alguna de les circumstàncies mínimes; per exemple, senzillament que en tinguin ganes. En termes de projectes nacionals, aquesta diferència de criteris d'adscripció ha estat qualificada per WHITMAN de "nacionalisme tancat" si es fonamenta en criteris biològics (o pseudobiològics) com per exemple raça, orígens; i conceptualada com de "nacionalisme obert" si es basa en l'adscripció territorial, és a dir, quan dominen els criteris de residència.

Considerats des d'un punt de vista cultural, els criteris d'adscripció diferencial a un grup ètnic originarien dos tipus de cultura, segons la proposta del sociòleg xilè CANTONI, és a dir: "cultures d'enclavament" quan la restricció es fonamenta en diferències objectives

observables, i "cultures de resistència " quan l'element principal és l'autoafirmació ètnica voluntària.

Tanmateix, sense negar la validesa d'aquests plantejaments o la seva fecunditat teòrica, a efectes del nostre treball sobre etnicitat ens sembla més útil definir les normes d'adscripció que no pas els seus resultats, ja que aquesta perspectiva ens permet mesurar, també, el grau d'acompliment de la normativa, conceptualitzar processos dinàmics i fins i tot veure la flexibilitat i les modificacions de les mateixes normes.

Partim del supòsit que les normes d'adscripció són conseqüència d'un aprenentatge històric que ha posat en relleu les formes més comunes des de les quals s'ha produït habitualment la integració. Les normes, per tant, no són modificables a voluntat, si bé es van transformant a la pràctica. D'altra banda, mentre es mantenen les circumstàncies que les originaren, són funcionals, és a dir, vàlides i eficaces per al grup que les ha creades.

Hem vist que hi ha dos tipus de solucions al problema de reclutament de nous membres per al grup. El primer consisteix a acceptar únicament els membres nascuts dins la comunitat. Aquest criteri, tant si es fonamenta en supòsits biològics (especificitats racials, criteris de casta, etc.) o per trets culturals, garantitza, a través d'un procés d'endoculturació complet i de referents ètnics unívocs (sense conflicte de pertinença) la transmissió total i gairebé perfecta del patrimoni cultural del grup: llengua, sistema de valors, formes de conducta, etc.

Des del punt de vista cultural és una opció conservadora del patrimoni, el qual, en conseqüència, es veu realitzat, d'un cop per sempre, en el passat. La cultura, que s'identifica amb una espècie d'essència ètnica, no solament es constitueix com a element identificador del grup sinó que, en certa manera, té una existència externa i prèvia al mateix grup. En tot moment és personificada dins una generació diferent la qual resulta transmissora i portadora d'una tradició que no pot ésser modificada.

Per als pobles que es basen en aquesta mena d'adscripció, tota introducció de gent provinent d'altres cultures se sent com una amenaça. Fins i tot el seu contacte prolongat produirà, als habitants propis, unes certes modificacions que únicament seran vistes com a pèrdua o deteriorament d'allò que els és propi.

L'adscripció limitada al naixement és la que predomina en tots els pobles de població estable, com també en aquells que són expulsors de població (pobles d'emigració). Aquestes són les circumstàncies en què s'han trobat tradicionalment la major part dels pobles europeus, els quals han garantit, amb aquesta forma d'adscripció, llur continuïtat cultural i, en certa manera, la seva homogeneïtat racial (més postulada que real).

L'opció contrària -l'adscripció voluntària-, en les seves formes extremes, és el resultat de circumstàncies històriques que només s'han donat en certs grups i probablement per un temps limitat. En principi, és un mecanisme especialment apte per a integrar contingents

humans provinents d'àmbits culturals diversos, i pressuposa uns acords mínims: un territori on es realitza la convivència, un codi de comunicació comú, certs valors compartits, normalment objectivats en uns pocs símbols fortament ritualitzats. La unió dels integrants es recolza, aleshores, en un projecte comú vers el futur, més que no pas en un passat compartit, i la cultura és entesa com una construcció, un resultat d'aportacions diverses, més que com una essència immutable. Aquest pol seria representat pels pobles d'immigració.

Entre ambdós extrems hi ha vàries possibilitats, de les quals, la més freqüent és la que es dona en pobles de base tradicional i que reben petits contingents d'immigrants; consisteix a concedir l'adscripció al grup als fills dels immigrants i que hagin nascut en el propi territori. Aquesta solució garanteix, en bona part, la continuïtat inalterada de la cultura de base, i permet una assimilació lenta, però efectiva, de nous recursos humans.

En el cas de Catalunya ens trobem amb la paradoxa d'una societat tradicional, amb criteris d'adscripció per naixement, que té més del 50% de la població nascuda fora del seu territori (o filla d'emigrants). Una tradició cultural de defensa davant la desintegració ètnica projectada des de l'Estat impedeix relaxar els criteris d'adscripció, donat que aquesta permissibilitat podria accelerar el procés de castellanització. Però d'altra banda, aquesta rigidesa manté fora de l'assimilació no ja solament els immigrants, sinó els seus fills, els quals han perdut la pertinença ètnica d'origen i no són totalment acceptats en la de residència. Es manté la "puresa ètnica" al preu de

tancar-la en un grup que, segons en quines zones, pot arribar a ésser minoritari en el seu propi territori.

La manca de control, durant les dècades de major aportació migratòria, dels mitjans de comunicació de masses i de l'escola, han dificultat, endemés, objectivament, la possibilitat de difusió dels elements constitutius de la cultura catalana entre aquesta població.

La negativa a considerar la cultura com un procés a través del qual es va modificant, i el fet de refugiar-se en posicions essencialistes respecte d'aquesta qüestió (del tipus PRAT DE LA RIBA) de part d'alguns grups nacionalistes catalans, d'una banda, i de l'altra, la inèrcia que, sobre aquesta problemàtica ofereix una bona part de la població -en considerar com a naturals i únics possibles els criteris d'adscripció tradicionals- disminueixen les possibilitats d'assimilació dels immigrants de segona generació, els quals si bé se senten naturalment inclinats a identificar-se amb Catalunya, s'adonen, aviat, que ni tan sols un bon domini de l'idioma els atorga una pertinença plena.

Potser la tendència envers adscripcions ètniques voluntaristes, del tipus "Catalans són tots els que viuen i treballen a Catalunya", a la pràctica, no poden articular-se per causa de la seva incompatibilitat amb les normes d'adscripció predominants, però sembla que una certa flexibilitat d'aquestes normes, que igualés els catalans de "soca-rel" amb els fills dels immigrants, oferiria unes millors perspectives de supervivència a la cultura catalana vers el futur (recordem que les taxes de natalitat dels catalans són molt més baixes que les dels immigrants.).

RESULTATS DE L'ENQUESTA SOBRE ETNICITAT I IDENTIDAD CULTURAL
AL BARRI DE BONA VISTA (TARRAGONA)

L'enquesta realitzada al barri de Bonavista va ésser concebuda com una eina complementària al treball institucional i a la utilització de tècniques d'entrevista en profunditat i a l'observació participant. L'objectiu fonamental que es persegua era la quantificació de tot un seguit de variables que havien estat prèviament detectades al llarg del treball d'entrevista i d'observació participant. El text de l'enquesta s'inclou a l'annex nº 1 d'aquest apartat.

El text de l'enquesta inclou onze dades introductòries, adreçades a situar l'enquestat dins d'unes coordenades socioeconòmiques i culturals, tot fent un èmfasi especial a l'aspecte de l'origen ètnic i a les connotacions ètniques de la xarxa social primària de cada individu representat en la mostra. Les preguntes nº 4 i 44, encara que incloses en el text, poden associar-se com a dades prèvies de classificació i categorització dels individus, més que no pas com a elements de l'anàlisi com a tal. Es refereixen respectivament al nivell d'escolarització (nº 4) i a la situació sociolaboral (nº 44). El mateix es pot dir de l'apartat dedicat a les dades econòmiques dels entrevistats i de llurs famílies (nº 45 a 51).

Després de realitzades les enquestes, vàrem creure convenient eliminar de la tabulació els resultats corresponents a les següents preguntes: nº 3, 6, 8, 9, 10, 13, 32, 33, 41 i 52. La raó d'aquesta exclusió venia motivada, en la major part dels casos, per la desconfiança de l'equip respecte a l'adequació de les respostes dins del conjunt de l'enquesta. El caire de moltes d'aquestes preguntes era, en general, massa abstracte pel nivell mig d'elaboració i comprensió de les persones enquestades. Ens trobàvem, doncs, davant de respostes que sovint es donaven per a sortir del pas. Altres preguntes, com la nº 45, eren reiteratives, ja que la pregunta nº 51, de caire més general, la inclou.

Els criteris per la selecció de la mostra van ésser els següents. Es va eliminar la població de menys de quinze anys. Prenent com a punt de partença el buidatge que havíem realitzat del padró de Bonavista, vàrem aplicar a la resta de la població adulta de Bonavista una taula de números aleatoris, resultant un total de 567 persones pre-seleccionades. Aquesta xifra representava el 9.1 % de la població total. D'aquesta mostra pre-seleccionada, 201 persones no pogueren ésser localitzades, bé per equivocacions del padró, bé perquè la gent era fora de casa, bé per canvi de domicili, o, senzillament, perquè no se'ns obria la porta. D'altra banda, 185 persones es negaren a contestar l'enquesta, ja sigui per desconfiança oberta a la nostra proposta, ja sigui per desinterès. En aquest apartat cal destacar un fenomen curiós, com és el fet que molts "caps de família" es negaven a deixar enquestar les seves mullers, tot oferint-se ells mateixos com alternativa. No van servir de res les nostres raons, referents al caire aleatori de la mostra triada. Finalment, hi ha 30 persones que no responen l'enquesta per motius diversos. La mostra analitzada, doncs, correspon a les 151 persones restants, que signifiquen un 2.4 % respecte a la població total del barri.

Pel que fa a la mostra, cal dir que el perfil d'edats correspon perfectament a la piràmide poblacional del barri de Bonavista. El 35 % dels enquestats té entre 15 i 24 anys, els tres grups d'edat compresos entre els 25 i els 55 anys representen més del 50 %, essent ells els protagonistes de la immigració i del fenomen de poblament del barri que volem destacar mitjançant l'enquesta. La variable sexe està força equilibrada a la mostra: 51.7 % de dones front el 48.3 % d'homes. Quant al lloc d'origen, el 64 % de la mostra ha nascut a Andalusia i un 21.4 % ha nascut a Catalunya, del qual el 20 % si fa no fa són fills d'andalusos o bé de matrimonis mixtes, en què un dels cònyuges ho és. Això dona un total d'un 84 % d'enquestats d'origen andalús en primera o segona generació. Si confrontem aquesta dada amb les xifres del padró de població de Bonavista de l'any 1981, trobem que el 46.4% són andalusos de naixement i el 32% aproximadament són fills d'andalusos, donant això un total de 78% de persones d'origen andalús, la qual cosa confir

ma la representativitat de la nostra mostra. Les diferències notables entre padró i mostra en quant al percentatge diferent d'andalusos d'origen i fills d'andalusos s'explica pel fet que la nostra mostra exclou els menors de quinze anys, la qual cosa fa augmentar la importància relativa dels immigrants de la primera generació, però no modifica substancialment el component ètnic dels enquestats. De la mostra entrevistada, el 80.5% eren fills d'andalusos i el 72% estaven també casats amb andalusos.

D'altra banda, el 53% de la mostra porta vivint a Catalunya 20 anys o més. El seu nivell educatiu és molt baix, ja que gairebé el 50% no té acabats els estudis primaris i és analfabeta més del 20% de la població. El nivell és aproximadament del 20%, i la categoria professional dominant és el peonatge.

L'equip d'enquestadors estava format per set persones: un coordinador i sis enquestadors directes. El control del procés d'enquesta es va realitzar diàriament, durant les cinc setmanes que va durar aquesta fase del treball. Cal dir que es van anar discutint els problemes d'interpretació que podien oferir algunes preguntes, per tal d'unificar els criteris i aconseguir una mostra homogènia. Insistim en el fet que els enquestadors varen participar en l'elaboració del text de l'enquesta, raó per la qual estaven totalment identificats amb el text i amb els problemes associats al treball en general, ja que els mateixos enquestadors havien participat prèviament en alguns aspectes del treball institucional. El nom dels enquestadors és: Agustí Andreu, Federico Bardají, Josep M. Bofarull, Pilar Grioles, Rosa Rubio i Montserrat Soronellas. El coordinador fou Joan J. Pujadas.

Els resultats de la tabulació de l'enquesta els oferim de forma exhaustiva a l'annex nº 2. Es pot observar que les preguntes nº 4 i 44 s'han incorporat a l'encapçalament de l'enquesta, però considerem que constitueixen variables primàries per a fer correlacions: es tracta, d'una banda, de la situació laboral, del ram i la categoria professional (nº 44) i, d'altra banda, del nivell educatiu (nº 4).

Passem ara al comentari dels resultats més significatius de l'enquesta. Farem, primer, un breu repàs dels resultats obtinguts, tot revisant-los pregunta a pregunta. No es tracta, simplement, d'un comentari abstracte i global als resultats de l'enquesta, sinó de la confrontació d'aquests resultats amb el treball previ d'entrevista i d'observació participant.

Pel que fa a les opcions polítiques (nº 1) predominen quasi amb un 60% les inhibicions, degudes sobre tot a tres factors: L'elevat grau d'alienació política associat a la marginació i a la incultura; també cal tenir present la tendència a la inhibició política entre els joves i les dones, que junts representen si fa no fa el 65% de la mostra enquestada; finalment constatem que els mecanismes de mobilització política a Bonavista responen més als llaços de solidaritat "clànica" entre els parents i amics dels líders de la comunitat, que no pas als criteris polítics claramente formats dels electors del barri, els quals són votants del PSUC i del PSOE per una majoria aclaparadora.

Respecte a les creences i a les pràctiques religioses (nº 2), més del 60% es defineix com a catòlic no practicant, mentre que el 25% de catòlics practicants es recluta entre la gent gran de sexe femení. Malgrat aquesta aparent secularització dels habitants de Bonavista, les respostes a la pregunta nº 5 ens donen resultats menys perfilats: si bé els enquestats estan majoritàriament d'acord amb el divorci, és també la majoria la que està en contra de l'avortament i en contra de qualsevulla opció diferent al matrimoni catòlic.

Pel que fa als mitjans de comunicació de masses (nº 7), un 56.8% diu que llegeix alguna forma de premsa o de publicació, malgrat la qual cosa podem confirmar que el nivell és baixíssim, limitant-se a la lectura esporàdica dels diaris (especialment esportius) als bars per part dels homes, a la lectura de revistes com Hola, Lecturas o Garbo per part de les senyores (moltes d'elles, a la perruqueria) i, sobre tot, a la lectura de còmics per part dels joves (alguns no llegeixen cap altra cosa fins als 25 ó 26 anys). La lectura sistemàtica de dia

ris o de revistes d'informació general es limita, pel que hem pogut saber per part dels nostres informants, a una dotzena i mitja de persones a tot Bonavista, la qual cosa es pot confirmar pel nivell de venda d'aquestes publicacions als dos quioscs del barri: uns quaranta a quaranta-cinc diaris els dies feiners (la major part adquirits pels propietaris dels bars). La venda durant els diumenges es multiplica per quatre, arribant en casos fins els 250, malgrat que és impossible treure conclusions, atès que aquest dia visiten el barri més de cinc mil persones d'altres indrets de Tarragona, per a comprar al mercat que es celebra cada diumenge.

Respecte a les afeccions musicals, aquestes presenten una clara polarització ètnica, en la mesura en què existeix una majoria d'afezionats al flamenc entre andalusos i extremanys d'edat mitjana. L'afició pel flamenc creix quan menor és el nivell d'escolarització. Alguns dels líders polítics del barri, vinculats a l'Associació de Veïns, han fet sempre d'aquest tipus de folklore un acte d'afirmació ètnica, xocant moltes vegades amb les posicions d'altres grups (castellans, aragonesos o catalans) i amb la posició dels més joves, que cercaven formes "més modernes" de música per a les celebracions. Aquest tipus de confrontació, evidentment, representa la punta d'un íceberg per sota del qual s'amaguen confrontacions molt més genèriques en termes d'estructura del poder comunitari i en termes de dues estratègies diferents o de dos models de vida comunitària. En un cantó, tenim, sobre tot, els líders obrers tradicionals, que mantenen quasi intacte el seu poder sobre l'estructura "clàssica" de les famílies del barri; són, en general, gent poc transigent amb els seus principis i posseeixen un grau de catalanització baix, explicable en part pel seu petit bagatge educatiu i escolar. L'altre front és molt més heterogeni i residual, està format per gent que no vol trencar l'antic monopoli "obrerista" del barri. Està constituït per gent més jove, per quasi tots els "treballadors socials" del barri, pels capellans i per gent catòlica més o menys progressista; l'índex de catalanització d'aquest grup és molt més elevat (de fet, és l'únic nucli catalanitzat) i a nivell de classe constitueixen un nucli socioeconòmicament més elevat (cfr. figures nº 12, 13, 14 i 15 de l'annex 3).

El grau de coneixença dels cantants catalans es limita, gairebé exclusivament a la persona d'en Joan Manuel Serrat. També apareixen en alguna ocasió J.B. Humet, M^a del Mar Bonet, Lluís Llach i Montserrat Caballé. Realment la "Nova cançó" és a Bonavista un moviment marginal. Però, és que cal tenir en compte que Bonavista està molt lluny de Catalunya! (No parlem, evidentment, de distància física) (cfr. nº 12 annexe 1).

L'àmbit de les relacions socials ens demostra com els escenaris dominants de les relacions socials informals són preferentment de caràcter públic (cfr. nº 16, annexe 1 i 2), amb un predomini dels contactes de carrer, a la plaça, a les tendes, etc. La vida comunitària de Bonavista està carregada de continguts i no és gens diferent als ambients bigarrats de tants i tants pobles de l'Espanya meridional. Les relacions socials de tipus formal no tenen tant d'èxit: un 71.3% dels individus de la mostra diuen no pertànyer a cap associació. La vida associativa del barri, però, es centra fonamentalment en l'ASSociació de Veïns i en les Associacions de Pares d'Alumnes de les tres escoles del barri. Existeix també una Penya Recreativa, anomenada "Los Chinitos. Xiquets de Bonavista" i, finalment, un club de futbol, apart d'alguns grups de flamenc menys estructurats (cfr. nº 17 i 18, annexes 1 i 2).

Les preguntes nº 19, 20 i 21 de l'enquesta anaven adreçades a mesurar el tipus i la intensitat dels contactes dels habitants del barri amb el centre de la ciutat de Tarragona, de la qual estan separats per una distància de 7 kms, per la carretera de Tarragona a València. Els motius prioritaris dels desplaçaments són, en primer lloc, els serveis sanitaris (27% dels casos), per anar a comprar (21%), per raons laborals (14% dels casos, especialment en el cas de les dones que fan feines domèstiques per hores). El mitjà de transport més freqüent és l'autobús (en el 75% dels casos). La freqüència d'aquests desplaçaments sol ésser en períodes superiors a la setmana, excepte en aquells casos en què el motiu del desplaçament és el laboral (cfr. p. nº 21, annexe 2). En qualsevol cas, el barri de Bonavista no respon a l'estereotip de barri dormitori, mancat d'atractius pels seus veïns. Bonavista és un barri viu a

qualsevol hora i qualsevol dia de la setmana, sobre tot els diu menges, en què pel fet de celebrar-se el mercat setmanal, obren tots els comerços, inclosos els de roba. La gent passa els seus moments d'esbarjo al barri, fins i tot la major part dels joves, que van als dos cinemas, a la discoteca, als pubs, bars i d'altres punts de trobada. La gent gran es troba a la plaça i als bars, els grups familiars es visiten entre ells. Tarragona és la ciutat, a la que hom va de tant en tant, Bonavista és la comunitat, "el poble", al qual aquesta gent s'ha anat arrelant a força de treball i de temps.

Aquest mateix tema de la identificació amb el lloc de residència. L'hem tractat a les preguntes nº 36, 37 i 38 de l'enquesta. El 82.8% dels enquestats contesta afirmativament a la pregunta de si li agrada viure a Bonavista, encara que sembla existir una tendència a identificar-se més amb el barri segons sigui menor el nivell de renda (cfr. figura nº 18 de l'annexe nº 3). A través de la nostra observació participant hem pogut comprovar com molts dels matrimonis joves que es van constituint tendeixen a instal·lar la seva residència a d'altres barris situats més a prop del centre de Tarragona, com Sant Pere i Sant Pau, i en molts casos el mateix centre de la ciutat. Es pot parlar d'una contradicció entre el reforçament de la identitat ètnica i el reforçament d'una ideologia d'ascens social, en què la vida al barri representa el lligam amb una situació cultural i social peculiars, a la qual molts individus no volen renunciar, malgrat llur ascens social. D'altres, però, volen fugir del barri, perquè consideren aquest pas un pre-requisit d'aquesta millora de les condicions de vida. El barri, amb tot el seu significat de lluita i de solidaritat entre obrers, no els diu gaire cosa. Per ara aquesta darrera perspectiva és molt minoritària.

Algunes persones, malgrat que el 97.4% dels entrevistats diu agradar-li viure a Catalunya, somnien amb tornar a la seva terra (el 29,8%), mentre que per gairebé el 60% dels enquestats, el lloc ideal de residència és el seu barri o bé

d'altres indrets de Catalunya. Si confrontem les figures nº 20 i 21 de l'annexe 3r, comprovarem que els homes, en general, tenen de deixar a recordar molt més que les dones el seu lloc d'origen com a enclau preferit de residència, mentre que per altra banda les persones amb un grau més alt d'educació denoten una identificació més petita cap a la residència a Bonavista o a Catalunya; potser és que tenen més estructurada la seva identitat ètnica i són més conscients de les seves arrels culturals.

L'àmbit festiu representa una confirmació dins de l'àmbit simbòlic de la pugna existent entre els diferents pols d'identitat que són a l'abast d'una gent en procés d'identificació amb uns símbols dominants d'un entorn cultural català, que és sempre present però llunyà. L'anbigüïtat resultant del doble procés d'abdicació dels propis valors i d'adopció d'uns de nous es manifesta en la dilatada etapa de transició mitjançant una insistència negativa a prendre partit per cap de les dues definicions extremes de la identitat ètnica. Veiem a la pregunta nº 23 com les festes destacades com a més importants dins del calendari anual són les festes d'àmbit general i no connotades ètnicament, com és el cas de les Festes de Cap d'Any, "Noche Buena", Nadal i la Festa Major de Bonavista. Des dels símbols més generals (que, com veurem, denoten "españolidad"), fins als símbols més concrets, vinculats a la vida del barri, trobem, al mig, un gran buit.

Passem ara al comentari d'una de les qüestions claus de l'enquesta (cfr. nº 24, annexe 1r). Ens referim als estereotips ètnics, referits a les tres comunitats en contacte (i en conflicte) dins el context del barri. El mètode que hem seguit per a la realització d'aquest apartat ha estat el de recollir en forma de llista oberta tots els qualificatius que cada informant ens donava sobre cada ètnia; després nosaltres computàvem només per cada enquestat si existia referència positiva, negativa, neutre o manca de resposta, tot igualant el valor de l'enquestat que donava dos o més qualificacions positives a una ètnia que aquell que donava només un qualificatiu, per tal de no donar una imatge esbiaixada dels resultats.

Tenint en compte que el 84% aproximadament de la mostra té origen ètnic andalús, no és estrany que el 49% dels estereotips sobre la seva mateixa ètnia sigui positiu, mentre que el percentatge d'estereotips negatius només sigui del 15%, corresponent però aquest darrer percentatge a categories o valors que sovint representen la visió negativa de valors que la majoria dels informants donen com a positius. És, per exemple, la categoria alegres, que es transforma en poco serios, o bé en juerguistas. També és el cas de generosos, que esdevé malgastadores en la versió negativa.

Pel que fa als catalans, els estereotips positius representen un 23% de les respostes, i corresponen a valors com serios, trabajadores, cultos y ahorradores. Les valoracions negatives referides als catalans arriben al 35% de les respostes, donant-se també en aquest cas la conversió negativa d'atributs considerats positius per altres individus: antipáticos, cerrados, tacaños, racistas.

Finalment, tenim el cas dels gitanos. Ací la unanimitat és molt generalitzada, ja que s'els titlla de peligrosos, indeseables, camorristas, delincuentes, sucios, fins a arribar a un percentatge de 63% d'estereotips negatius, i només un 7% de positius. Veiem en aquest cas com la inèrcia social i l'atàvic enfrontament amb aquest grup ètnic es presenta de forma virulenta. Hem de justificar aquestes darreres xifres amb la nostra experiència etnogràfica, perquè els gitanos no representen pels habitants de Bonavista el mateix que per la major part de les capes de la població urbana. Per aquests no són més que una imatge folklòrica i molt difusa d'un grup de pobres que es veu de tant en tant pel carrer demanant una almoina, o venent al mercat, o bé practicant algun dels oficis tradicionals d'aquest grup ètnic. Pels habitants de Bonavista els gitanos són gent concreta, amb els quals estan en una relació constant i amb els quals els enfrontaments són continuats. El pitjor del cas, per molts bonavistencs, és que corren el perill d'ésser confosos, ells mateixos, com a gitanos; es a dir, com la categoria més baixa de l'escala d'estratificació social. D'altra banda, la important comunitat gitana del barri de La Esperanza, situada a menys de mig quilòmetre de Bonavista, ha sigut durant els darrers deu anys una font constant d'agressions físiques que han generat una xenofòbia molt acusada, de la qual

participa tota la comunitat estudiada per nosaltres. En aquestes circumstàncies no queda quasi lloc pel paternalisme o per la simpatia, o bé la indiferència. Les espases són enlairades i la polarització és absoluta (cfr. figura nº 8 de l'annexe 3r).

Les preguntes nº 26 i 27 de l'enquesta cercaven una definició de Catalunya, Espanya i les entitats territorials respectives corresponents a cada enquestat, en termes de regió, nació, estat o poble. El 76.6% consideren que tant Catalunya com la pròpia nacionalitat d'origen són regiones, mentre que el 4% opina que són una nación, i un 6.7% que són un pueblo. D'altra banda, el 85.8% dels enquestats reconeixen Espanya com una nació, i només un solitari 1% considera que es un estat. Aquests resultats, que podem considerar extrems, quant al tipus de construcció ideològica de l'estat anterior a la reinstauració de la democràcia espanyola, té la seva explicació en tres aspectes fonamentals.

(1) El grau de desinformació i de manca d'educació política.

(2) La desconexió quasi absoluta entre aquests illots d'immigració i els sectors nacionalistes de Catalunya.

(3) L'apel·lació cap a la idea d'Espanya com a refugi identitari més global i abstracte, que permet defugir l'alternativa entre la seva identitat ètnica d'origen i la identitat catalana. Aquest èmfasi en el caràcter nacionalitari d'Espanya serveix, d'altra banda, per anivellar Catalunya i Andalusia, per exemple, com a categories depenents i subsidiàries de l'espanyol, tot superant simbòlicament el conflicte de la seva inserció social a Catalunya. A partir d'aquesta definició ells deixen d'ésser uns "no catalans" residents a Catalunya per a esdevenir "unos españoles más" que viuen en una regió diferent a la que han nascut, però dins les fronteres de la mateixa Espanya.

Com a confirmació del que acabem de presentar, les respostes a les preguntes 29, 30 i 31 de l'enquesta, mostren una clara dispersió quant als marcs de referència identitària. A la pregunta ¿de dónde es Ud.?, un 40% respon referint-se a l'àmbit regional-nacionalitari, més del 25% a l'àmbit provincial respectiu, el 22% a l'àmbit local, el 7% a l'àmbit estatal, i un 2.% a l'àmbit de barri. Pel que fa a les preguntes nº 30 i 31 (¿qué es Ud.?, i ¿qué se siente Ud.?), tenint en compte que el marc de referència de l'enquesta en general emfatitza prou clarament les relacions inter-ètniques i que la relació enquestador-enquestat és una relació català-castellà, hom podria esperar que les respostes

a aquestes dues preguntes fossin unànimement en el sentit de definir-se en funció de la nacionalitat o regió d'origen. Doncs bé, en el cas de la pregunta nº 30, hi ha un 27% de persones que cerquen la seva identitat en àmbits diferents, mentre que en la pregunta 31, ho és un 33.5% dels enquestats.

Un altre bloc de preguntes fa referència a l'ús i a les actituds respecte a la llengua catalana. Comentem, per començar, els resultats de la pregunta nº 28 (¿habla Ud. el catalán?). Dels enquestats un 70.5% diu no parlar mai el català, mentre que un 23.1% diu parlar-lo de vegades, especialment en les relacions amb els amics. Cal advertir, però, que la nostra experiència etnogràfica ens demostra que la utilització de tres o quatre frases fetes i la capacitat de comprendre el sentit general d'una conversa en català són, en general, elements suficients per a considerar afirmativament la nostra pregunta. Cal insistir que el grau de coneixement del català al barri és baixíssim, com correspon lògicament a una població que amb prou feines domina el seu propi codi amb fluïdesa, atès el grau elevat d'analfabetisme. Finalment, hi ha un 6.4% de persones que diuen parlar el català sempre, en algun, o en tots els àmbits de les seves relacions quotidianes.

L'actitud dels bonavistencs respecte a l'ensenyament del català a l'escola no concorda amb el nivell baixíssim de la seva utilització per part de la població adulta, tal com veiem pels resultats de les preguntes nº 34 i 35 (cfr. annexe 2n). El 98.7% dels enquestats està d'acord amb l'ensenyament del català i, fins i tot, un 64.2% ho està amb que aquest ensenyament sigui obligatori als estudis escolars. Una confirmació d'aquesta actitud positiva envers el català la tenim a partir de la nostra experiència de camp, corroborada per aquestes paraules de la nostra informant: "Aquí se contaba con el Centro Social, donde se daban clases de catalán. Pero había que pagar y eso estaba mal. Hubiera habido más participación si no se hubiera tenido que pagar... Era poco, 1.500 pesetas de matrícula para pagar material, pero la verdad yo me tuve que pagar el libro aparte, la libreta... no se en qué material se empleó el dinero, las cosas claras. Además, la asistencia social, que nos daba las clases, venía gratis. Había dos tur-

nos, en el de 8 a 9 de la noche iba yo y éramos catorce personas".

El tema central de l'enquesta s'inicia a les preguntes 39 i 40 (referides al tipus de menjar que fan i a la utilització de símbols). La inclusió de la pregunta sobre el menjar es justifica a partir de la idea que aquesta activitat configura una rutina fortament automatitzada i que resulta extraordinàriament útil com a control directe del grau de transformació dels hàbits culturals de les persones en un nivell en què el grau de consciència sobre la relació entre rutina culinària-gastronòmica i identitat ètnica és, en general, molt baix. Els resultats reflecteixen de forma força precisa el que per a nosaltres representa la lenta metamorfosi cultural col·lectiva: un 7.9% diu fer menjars "catalans", un 57.9% diu fer-los d'acord amb els costums de les seves terres d'origen, mentre que un 33.6% diu fer menjars mixtos, tot assenyalant els avantatges i el caràcter més racional de l'alimentació de Catalunya, però ressaltant també la seva estreta vinculació als costums dels seus avantpassats.

Una altra qüestió relacionada amb la identitat és la utilització de símbols com banderes, insígnies, emblemes, pegatines etc. (cfr. pregunta nº 40). Els resultats d'aquesta pregunta ens han deixat perplexes, ja que a diferència de la profusa utilització que nosaltres hem observat (escuts i banderes autonòmics als cotxes, insígnies de clubs esportius a les xaquetes i caçadores, utilització abundant del blanc i verd, i d'altres composicions corresponents a les banderes autonòmiques en llocs públics, principalment als bars), la gent enquestada afirma no fer servir aquest tipus d'emblemes en un 80% dels casos. És probable que la negativa estigui relacionada amb la mateixa ambigüitat identitària i a la situació de crisi cultural, resultant de la seva condició d'emigrants desarrelats del seu lloc d'origen. S'obra, però, en aquesta línia un camp important d'investigació que intentarem d'explorar en un futur pròxim.

Al voltant de la pregunta nº 43 agruparem tota la informació recollida al barri de Bonavista, i que ens permet dilucidar l'orientació de la identitat, així com les motivacions que ens permeten d'interpretar el fenomen complex de la inserció socio-cultural dels immigrants a casa nostra. Si confrontem els resultats d'aquesta pregunta (annexe 2n, nº 43), veurem l'èmfasi majo-

ritari dels enquestats s'adreça cap el propi grup familiar i cap a la comunitat en sentit restringit (barri on resideixen, poble on van néixer) com a nuclis d'identificació bàsics, mentre que la identitat nacional i/o regional queda en un segon nivell. Només un 14.7% de les respostes s'orientencap a la identitat nacional o regional (en el qual s'inclou els qui se senten membres del seu país d'origen, així com membres de Catalunya). Cal confrontar aquests resultats amb els anteriorment presentats, corresponents a les preguntes nº 29, 30 i 31. Allà el 66.5% dels enquestats deien sentir-se andalusos o extremenys, o bé catalans (cfr. nº 31, annexe 2n). Cal tenir en compte, però, que la identitat en aquell context tenia un valor més aviat classificatori, perquè la pregunta: ¿qué se siente Ud.?, anava precedida d'aquestes altres: ¿de dónde es Ud.? i ¿qué es Ud.?. Veiem, doncs, el caràcter totalment manipulable i bellugadís de les definicions sobre la identitat dels bonavistencs.

Un aspecte relevant per aprofundir la qüestió dels símbols ètnics i culturals és el de la categorització de les festes i la seva jerarquia dins del sistema de representacions dels habitants del barri. A efectes de la seva anàlisi i tractament quantitatiu, hem agrupat els resultats de la pregunta nº 23 de l'enquesta sobre les festes, d'acord amb la seva major significació en tres àmbits (cal insistir que aquestes tres categories són de tipus emic; es a dir, resultat del treball d'enquesta i observació):

- (A) Ambit familiar: Cap d'Any, "Nochebuena", Dia de la Mona, Nadal.
- (B) Grup immediat (barri) : Sant Joan, Setmana Santa, 1r de Maig, Carnaval, Festa Major de Bonavista.
- (C) Grup ètnic: Sant Jordi, Sant Esteve, Sant Magí, 11 de Setembre, Festa de El Rocío, Festes del poble d'origen, Santa Tecla.

La quantificació de les opcions prioritàries dels enquestats és aquesta: (A) 55%, (B) 33%, i (C) 12%. Tornem novament al reforçament dels àmbits més immediats, com a eixos de la identitat en crisi. Les festes d'àmbit més general són, a la vegada, aquelles que es celebren en família i que representen el punt culminant del cicle lúdic anual. Són les més gratificadores perquè

reuneixen tota la família i, a més; perquè no susciten problemes d'identitat (cfr., ademés, figura nº 6, annexe 3r).

L'annexe nº3 recull l'intent de correlacionar algunes de les dades de l'enquesta, que, essent significatives en el marc de les interpretacions que cercàvem, eren susceptibles d'ésser creuades amb d'altres variables sorgides de la tabulació de l'enquesta. La tècnica emprada per fer aquestes correlacions ha estat la de confrontar, enquesta per enquesta, les respostes donades en algunes preguntes de l'enquesta, tot recodificant en molts casos els segments que s'havien establert prèviament per algunes de les variables, per tal d'agrupar-les o d'analitzar-les amb més detall. Així, per exemple, vàrem reduir els segments d'edat a tres grups: (1) de 15 a 25 anys, (2) de 26 a 50 anys, (3) 51 anys o més. Dels quatre segments del nivell d'escolarització vàrem treure el nivell d'ensenyament superior, ja que només corresponia a una persona de les 151 enquestades.

Els deu segments corresponents a l'orientació de la identitat, han sigut agrupats en tres apartats: (I) identitat primària (inclou, "habitante de un lugar", "miembro de un grupo familiar", "integrante de un Estado"), (II) Identitat secundària (inclou, "miembro de un grupo de edad", i "miembro de un grupo profesional"), (III) Identitat terciària (inclou, "miembro de una central sindical", "miembro de una asociación", "integrante o simpatizante de un partido político"). Aquest agrupament intenta correspondre's amb els nivells d'identificació dominants en el procés d'inserció social dels individus al nou marc identitari, tot plantejant la hipòtesi que família i barri són àmbits immediats d'integració en circumstàncies adverses, que serveixen de refugi pels individus socialment i culturalment desarrelats. Aquesta situació es correspon amb la primera fase d'inserció socio-econòmica dels immigrants.

Els àmbits d'identitat secundària corresponen a l'etapa subseqüent d'inserció, que es correspon amb la consolidació de les relacions socials dels individus i amb llur incorporació com a ciutadans de Catalunya. La tercera fase presuposa un grau de concientització superior, que inclou el reforçament de la iden-

titat, ja sigui identificant-se amb el lloc originari, o bé adoptant la del país de residència. Considerem que aquesta darrera etapa sol estar més relacionada que les anteriors amb la vida associativa i participativa en instàncies culturals, sindicals i/o polítiques. Finalment, vàrem confeccionar un codi del nivell de renda en funció dels resultats de l'enquesta: (1) menys de 30.000.-ptes. al mes per família, (2) de 30.000.- a 60.000.- ptes., (3) de 60.000.- a 100.000.- ptes., i (4) més de 100.000.- ptes. al mes.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

La conclusió global que es pot treure, a nivell metodològic, de la utilització de la tècnica de l'enquesta extensiva, és que aquesta ajuda a resoldre la problemàtica de l'extrapolació de les dades qualitatives obtingudes en petites unitats micro-socials a unitats d'anàlisi més grans. És a partir d'aquesta vessant aprofundida, impressionista, del nostre treball d'observació i d'entrevista en profunditat, com podem precisar de forma correcta les preguntes més pertinents que ha d'incloure una enquesta i, d'altra banda, interpretar després els resultats d'aquesta. Creiem, sincerament, que l'enquesta que hem emprat, amb alguns retocs tècnics, pot ésser una eina molt vàlida de cara a les fases posteriors de la nostra investigació.

Encuesta sobre identidad étnica.

Annexe nº. 1

(Bonavista. Septiembre 1.983)

Edad: (1) 15-24 años (5) 55-64 años
 (2) 25-34 años (6) 65-74 años
 (3) 35-44 años (7) 75-añ adelante
 (4) 45-54 años

Sexo: (0) Femenino (1) Masculino

Estado civil (1) Soltero (2) Casado (3) Viudo (4) Otros

Lugar de nacimiento: (1) Andalucía (4) Aragón
 (2) Extremadura (5) Cataluña
 (3) Castilla (6) Otros

Años de residencia en Cataluña.

(1) De 0 a 9 (2) De 10 a 14 (3) De 15 a 19 (4) De 20 a 24 (5) 25 y más

Origen de los padres: (1) Andalucía (4) Aragón
 (2) Extremadura (5) Cataluña
 (3) Castilla (6) Otros

Origen del cónyugue (1) Andalucía (4) Aragón
 (2) Extremadura (5) Cataluña
 (3) Castilla (6) Otros

Pregunta nº. 1

Opciones políticas que Ud. prefiere:

(1) Izquierda (2) Derecha (3) NS/NC

Pregunta nº. 2

¿Cómo se define en el ámbito religioso?

(1) Católico practicante (3) No creyente
 (2) Católico no practicante (4) Otros

Pregunta nº. 3

Está de acuerdo con el feminismo? (0) Si (1) No

Pregunta nº. 4

Nivel de escolarización: (1) Primaria incompleta (3) Enseñanza media
 (2) Primaria completa (4) Enseñanza superior

Pregunta nº. 5

¿Cuál es su opción sobre:

A- OTAN (1) Si (2) No (3) NS/NC
 B- Aborto (1) Si (2) No (3) NS/NC
 C- Divorcio (1) Si (2) No (3) NS/NC
 D- Relaciones prematrimoniales
 (1) Si (2) No (3) NS/NC
 E- Autonomías (1) Si (2) No (3) NS/NC
 F- Matrimonio (1) Católico (2) Civil (3) No (4) NS/NC

Pregunta nº. 6

A qué colegio lleva a los niños?

(1) Catalán (2) No catalán (3) Estatal (4) Religioso (5) Al barrio
 (6) Fuera del barrio (7) No estatal (8) Seglar

Pregunta nº. 7

¿Lee revistas, diarios, cómics u otras publicaciones?

(0) Sí (1) No

¿Cuáles?

(1) Diarios (2) Prensa Deportiva (3) Revistas del corazón
(4) Información general

Pregunta nº. 8

¿Le parece bien la creación del tercer canal?

(0) Sí (1) No (3) NS/NC

Pregunta nº. 9

¿Qué hubiera preferido: un tercer canal en

(1) Catalán (2) Castellano

Pregunta nº. 10

¿Ayuda el marido u otros varones de la casa en las tareas del hogar?

(1) Hacer la cama (5) Lavar la ropa
(2) Poner la mesa (6) Cambiar los niños
(3) Fregar los platos (7) Limpiar la casa
(4) Preparar la comida (8) Reparaciones domésticas

Pregunta nº. 11

Le gusta el flamenco?

(1) Sí (2) No (3) Indiferente

Pregunta nº. 12

¿Qué cantantes catalanes conoce? Vaciado en forma de lista abierta.

Pregunta nº. 13

¿Escucha normalmente emisiones de radio en catalán?

(1) Sí (2) No

Pregunta nº. 14

¿Qué opinión le merece el que los hombres vayan cada día al bar?

(0) Favorable (1) Desfavorable

Pregunta nº. 15

¿Qué opinión le merece que las mujeres vayan cada día al bar?

(1) Favorable (2) Desfavorable

Pregunta nº. 16

¿Dónde suele relacionarse principalmente con sus vecinos o conocidos del barrio?

(1) En la puerta del colegio (5) En el autobús
(2) En una casa (6) En la compra
(3) En el bar (7) En la plaza
(4) En la escalera (8) En la calle
(9) Otros

Pregunta nº. 17

Pertenece a alguna asociación?

(0) Sí (1) No

¿Cuál?

(1) AA.VV. (2) AA.PP. (3) Otros

Pregunta nº. 18

Participa o ha participado activamente? (0) Sí (1) No

Pregunta nº. 19

Motivos por los que se desplaza a Tarragona:

(1) Estudios	(4) Laboral
(2) Compras	(5) Visitas
(3) Diversiones	(6) Sanidad
(8) Otros	(7) Burocracia

Pregunta nº. 20

Qué medios de transporte utiliza?

- (1) Vehículo propio
- (2) Vehículo de un amigo
- (3) Autobús
- (4) Otros

Pregunta nº. 21

¿Con qué frecuencia va Ud. a Tarragona?

(1) Diariamente	(4) Con menos frecuencia
(2) Cada dos o tres días	(5) Nunca
(3) Semanalmente	

Pregunta nº. 22

Ocasiones en las que va al pueblo o ciudad de origen:

(0) A veces	(1) Nunca

Pregunta nº. 23

Indicar la jerarquía de las fiestas numerando del 1 al 3. A su vez, indique el ámbito que cree que corresponde a cada fiesta: colectivo o familiar:

(1) San Jorge	(9) San Magín
(2) Fin de año	(10) 11 de Septiembre
(3) San Juan	(11) Carnaval
(4) Semana Santa	(12) Navidad
(5) Nochebuena	(13) Fiesta del Rocío
(6) Día de la mona	(14) Fiesta mayor de Bonavista
(7) San Esteban	(15) Fiestas del pueblo o ciudad de origen
(8) 1º de mayo	(16) Santa Tecla

Pregunta nº. 24

¿Cómo le parece que son los catalanes, andaluces, gitanos?

- (1) Positivo (2) Negativo (3) Neutro (4) NS/NC

Pregunta nº. 25

¿Qué símbolos considera más representativos de Cataluña y País Vasco?

Vaciado en forma de lista abierta.

- Pregunta nº. 26
¿Qué es para Ud. Cataluña? (1) Una nación (2) Una región (3) Un pueblo
- Pregunta nº. 27
¿Y España, qué es? (1) Una nación (2) Un país (3) Estado (4) Pueblo
- Pregunta nº. 28
¿Habla Ud. catalán?
SIEMPRE: (1) En casa (2) En el trabajo
(3) Donde estudia (4) Con los amigos
A VECES: (1) En casa (2) En el trabajo
(3) Donde estudia (4) Con los amigos
(9) NUNCA
- Pregunta nº. 29
¿De dónde es Ud.? (1) Barrio (2) Pueblo-ciudad (3) Provincia (4) Región
(5) Estado
- Pregunta nº. 30
¿Qué es Ud.? (1) Región (2) Estado (3) Otros
- Pregunta nº. 31
¿Qué se siente UD.? (1) Región (2) Estado (3) Otros
- Pregunta nº. 32
¿Ha tenido problemas con los catalanes?
En caso afirmativo, especificar el tipo. (0) Si (1) No
- Pregunta nº. 33
¿Y con genete de otros lugares?
En caso afirmativo, especificar el tipo. (0) Si (1) No
- Pregunta nº. 34
¿Considera que está bien que se enseñe el catalán en la escuela? (1) Si (2) No (3) NS/NC
- Pregunta nº. 35
¿Cree que debe ser obligatorio? (1) Si (2) No (3) NS/NC
- Pregunta nº. 36
¿Le gusta a Ud. vivir en Bonavista? (1) Si (2) No (3) NS/NC
- Pregunta nº. 37
¿Cuál es el lugar donde más le gustaría vivir? (1) Residencia actual (2) Cataluña
(3) Andalucía o región de origen
- Pregunta nº. 38
¿Le gusta a Ud. vivir en Cataluña? (1) Si (2) No (3) NS/NC
- Pregunta nº. 39
¿Qué tipo de comida hace? (1) Catalana (2) Lugar de origen
(3) Mixta
- Pregunta nº. 40
¿Utiliza símbolos, como banderas colgadas del balcón o pegatinas en los coches? (1) Si (2) No

Pregunta nº. 41

En caso afirmativo, indicar si los símbolos representados son

(1) Catalanes (2) Otros

Pregunta nº. 42

¿Le parece que puede resultar bien un matrimonio...

- (1) Entre gente de distinta religión
- (2) Entre gente de distinta raza
- (3) Entre gente de distinta clase social
- (4) Entre gente de distinta religión
- (5) Entre gente de distinta cultura
- (6) Entre gente de distinto idioma

Pregunta nº. 43

Elegir entre las 10 posibilidades siguientes las tres con las que más se identifica, numerando al margen con los números 1, 2 y 3, según sea el orden de preferencia:

- (1) Habitante de un lugar (P. ej.: el barrio donde vivo ahora, el pueblo donde nací)
- (2) Miembro de un país (P. ej.: catalán, andaluz, gallego...)
- (3) Miembro de una central sindical (P. ej.: CC.OO., U.G.T. ...)
- (4) Miembro de un grupo familiar (P. ej.: padre, madre, esposo...)
- (5) Miembro de una asociación (P. ej.: Asociación de vecinos, Centro Regional...)
- (6) Integrante de un Estado (P. ej.: el Español)
- (7) Miembro de un grupo de edad (P. ej.: joven, adulto, jubilado...)
- (8) Parte de un grupo profesional (P. ej.: obrero, profesor, parado...)
- (9) Integrante o simpatizante de un grupo político (P. ej.: socialista, comunista...)
- (10) Miembro de un grupo religioso (P. ej.: católico, protestante...)

Pregunta nº. 44

¿Tiene trabajo?

(1) En activo (2) En paro (3) Pensionista (4) Otros

Ramo profesional:

- (1) Construcción (2) Industria (3) Pequeña industria y artesanato
- (4) Comercio familiar (5) Comercio y servicios por cuenta ajena
- (6) Empleadas domésticas (7) Ama de casa (8) Otros

Categoría profesional:

- (1) Gran y mediano propietario, directivos y profesionales
- (2) Pequeño propietario, encargado, oficial 1ª, negocio familiar
- (3) Peón, empleadas de hogar y dependientes

Pregunta nº. 45

¿Qué personas de la familia trabajan?

(1) Marido (2) Esposa (3) Hijos (4) Otros familiares

Pregunta nº. 46

El piso en que vive, ¿es de alquiler o de propiedad?

(0) Alquiler (1) Propiedad

Pregunta nº. 47

¿Posee otras propiedades?

(0) Si (1) No

Pregunta nº. 48

¿Posee vehículo?

(0) Si (1) No

Categoría:

- (1) Moto (2) Coche pequeño (3) Coche grande
- (4) Furgoneta o camión

Pregunta nº. 49

Antigüedad del vehículo:

(1) 0-2 (2) 3-5 (3) 6-8 (4) 9-11 (5) 12-14
(6) 15-17 (7) 17 y más

Pregunta nº. 50

Electrodomésticos: (1) Lavadora (5) Estufa
 (2) Nevera (6) Teléfono
 (3) Calentador (7) Televisión
 (4) Vídeo (8) Equipo de música

Pregunta nº. 51

Indique, en su caso, el trabajo de cada miembro de la familia y, a se posible, los ingresos semanales de cada uno de ellos:

PAPADRE	MADRE	HIJO 1	HIJO 2	HIJO 3	ABUELA	ABUELO	OTROS	
								Ingresos por paro
								Jubilación o pensión
								Empleo fijo
								Empleo Eventual
								Cuenta propia

Pregunta nº. 52

Ordenar de 1 a 8 los siguientes alimentos según su nivel de consumo

(1) Frutas	(5) Cerdo y derivados
(2) Carne	(6) Legumbres
(3) Verduras	(7) Pescado
(4) Leche	(8) Huevos

Annexe nº. 2

Tabulació de l'enquesta sobre identitat
ètnica al barri de Bonavista (Tarragona)

Edat: (1) 15-24 anys : 53 (5) 55-64 anys : 14
 (2) 25-34 anys : 26 (6) 65-74 anys : 5
 (3) 35-44 anys : 24 (7) 75- i més : 2
 (4) 45-54 anys : 27

Sexe (0) Femení : 78
 (1) Masculí: 73

Estat Civil (1) Solter : 29
 (2) Casat : 97
 (3) Vidu : 2
 (4) Altres : 3

Lloc de neixement (1) Andalusia : 96 (4) Aragó : 2
 (2) Extremadura : 6 (5) Catalunya : 32
 (3) Castella : 8 (6) Altres : 6

Anys de residència a Catalunya (1) 0-9 :15 (4) 20-24 : 37
 (2) 10-14 :24 (5) 25-més: 25
 (3) 15-19 :46

Origen dels pares (1) Andalusia : 161 (4) Aragó : 3
 (2) Extremadura : 8 (5) Catalunya: 6
 (3) Castella : 11 (6) Altres :11

Origen del cònjuge (1) Andalusia : 72 (4) Aragó : 4
 (2) Extremadura : 7 (5) Catalunya: 8
 (3) Castella : 5 (6) Altres : 4

Pregunta nº. 1

Opcions polítiques que prefereix (1) Esquerra : 36
 (2) Dreta : 24
 (3) NS/NC : 89

Pregunta nº. 2

Com es defineix en l'àmbit religiós? (1) Catòlic no practicant : 38
 (2) Catòlic practicant : 93
 (3) No creient : 13
 (4) Altres : 4

(NO) Pregunta nº. 3
 Està d'acord amb el feminisme? (1) Si :
 (2) No :

(NO) Pregunta nº. 4
 Nivell d'escolarització

(1) Primària incompleta : (3) Ensenyament mitjà :
 (2) Primària completa : (4) Ensenyament superior :

Pregunta nº. 5

Quina és la seva opció sobre?

A-OTAN (1) Sí : 7 (2) No : 84 (3) NS/NC : 70
 B-Abort (1) Sí :60 (2) No : 74 (3) NS/NC : 18
 C-Divorci (2) Sí :107 (2) No : 38 (3) NS/NC : 12
 D-Relacions prematri-
 monials (1) Sí :72 (2) No : 60 (3) NS/NC : 23
 E-Autono-
 mies (1) Sí :78 (2) No : 24 (3) NS/NC : 48
 F-Matrimo-
 ni (1) Catòlic : 112 (2) Civil : 32 (3) No : 3 (4) NS/NC : 4

(NO) Pregunta nº. 6

A quin col.legi porta als nanos?

(1) Català : (2) No català : (3) Estatal :
 (4) Religiós : (5) Al barri : (6) Fora del barri:
 (7) No estatal : (8) Seglar :

Pregunta nº. 7

Llegeix revistes, diaris còmics o d'altres publicacions?

Quins? (0) Sí : 84 (1) No : 68
 (1) Diaris : 32
 (2) Premsa esportiva : 6
 (3) Revistes del cor : 41
 (4) Informació general : 21
 (5) D'altres : 7

(NO) Pregunta nº. 8

Li sembla bé la creació del tercer canal de TV?

(0) Sí:
 (1) No:
 (2) NS/NC:

(NO) Pregunta nº. 9

Que hagués preferit: un tercer canal en

(1) Català : (2)Castellà :

(NO) Pregunta nº. 10

Ajuda el marit o els altres varons de la casa en la feina domèstica?

(1) Fer el llit : (5) Rentar la roba :
 (2) Posar la taula : (6) Canviar els infants :
 (3) Rentar plats : (7) Neteja de casa :
 (4) Cuinar : (8) Reparacions domèstiques:

Pregunta nº. 11

Li agrada el "flamenco"?

(1) Sí : 97
 (2) No : 40
 (3) Indiferent : 11

Pregunta nº. 12

Quins cantants catalans coneix?

Buidat en forma de llistat obert

(NO) Pregunta nº. 13

Escolta normalment emissions de ràdio en català?

(1) Si :
 (2) No :

(NO) Pregunta nº. 14

Quina opinió li mereix que els homes vagin cada dia al bar?

- (0) Favorable :
(1) Desfavorable :

(NO) Pregunta nº. 15

Quina opinió li mereix que les dones vagin cada dia al bar?

- (0) Favorable :
(1) Desfavorable :

Pregunta nº. 16

On sol relacionar-se principalment amb els seus veïns o coneguts del barri?

- (1) A la porta del col·legi : 17
(2) En una casa : 33
(3) Al bar : 23
(4) A l'escala : 24
(5) A l'autobús : 23
(6) Comprant : 34
(7) A la plaça : 39
(8) Al carrer : 61
(9) Altres : 20

Pregunta nº. 17

Pertany a alguna associació?

- A quina? (0) Si : 43 (1) No : 107
(1) AA.VV. : 23 (2) AA.PP. : 21 (3) Altres : 4

Pregunta nº. 18

Hi participa o hi ha participat activament?

- (0) Si : 18 (1) No : 48

Pregunta nº. 19

Motius pels que es desplaça a Tarragona.

- (1) Estudis : 19 (5) Visites : 27
(2) Compres : 64 (6) Sanitat : 82
(3) Diversions : 39 (7) Burocràcia: 14
(4) Laboral : 44 (8) Altres : 16

Pregunta nº. 20

Quins mitjans de transport utilitza?

- (1) Vehicle propi : 38 (3) Autobús : 131
(2) Vehicle d'un amic : 3 (4) Altres : 3

Pregunta nº. 21

Amb quina freqüència hi va a Tarragona?

- (1) Diàriament : 35 (4) Amb menys freqüència : 61
(2) Cada 2 o 3 dies : 17 (5) Mai : 2
(3) Semanalment : 35

Pregunta nº. 22

Ocasions en que hi va al poble

o ciutat d'origen:

(0) A vegades: 90

(1) Mai : 56

Pregunta nº. 23

Indicar la jerarquia de les festes numerant de l'1 al 3.

A la vegada, indiqui l'àmbit que creu correspón a cada festa:

col·lectiu o familiar.

(1) Sant Jordi	: 18	(9) Sant Magí	: 15
(2) Fi d'any	: 136	(10) Onze de setembre	: 9
(3) Sant Joan	: 38	(11) Carnestoltes	: 32
(4) Setmana Santa	: 84	(12) Nadal	: 153
(5) "Nochebuena	: 153	(13) Festa "del rocío"	: 10
(6) Dia de la mona:	82	(14) Festa major Bonavista:	139
(7) Sant Esteve	: 14	(15) Festes del poble o ciutat d'origen	: 29
(8) 1er. de maig	: 22	(16) Santa Tecla	: 20

Pregunta nº. 24

Com li sembla que són els...?

Catalans: (1) Positiu : 38
 (2) Negatiu : 57
 (3) Neutre : 48
 (4) NS/NC : 20

Andalusos: (1) Positiu : 80
 (2) Negatiu : 25
 (3) Neutre : 39
 (4) NS/NC : 19

Gitanos: (1) Positiu : 11
 (2) Negatiu : 98

(3) Neutre : 21
 (4) NS/NC : 27

Pregunta nº. 25

Quins símbols considera més representatius de Catalunya?

Buidat en forma de llistat obert.

Pregunta nº. 26

Què és per vosté...?

Andalusia: (1) Nació : 4
 (2) Regió : 90
 (3) Poble : 17
 (4) Altres : 6

Extremadura: (1) Nació : 0
 (2) Regió : 4
 (3) Poble : 0
 (4) Altres : 0

Castella : (1) Nació : 0
 (2) Regió : 8
 (3) Poble : 0
 (4) Altres : 0

Aragó : (1) Nació : 0
 (2) Regió : 0
 (3) Poble : 0
 (4) Altres : 0

Catalunya: (1) Nació : 7
 (2) Regió : 111
 (3) Poble : 19
 (4) Altres : 13

Altres : (1) Nació : 0
 (2) Regió : 3
 (3) Poble : 0
 (4) Altres : 0

Pregunta nº. 27

I Espanya, què és?	(1) : 127	(3) : 2
	(2) : 7	(4) : 3
		(5) : 9

Pregunta nº. 28

	SEMPRE	DE VEGADES
Parla vosté el català?	(1) : 6	(5) : 3
	(2) : 2	(6) : 3
	(3) : 0	(7) : 7
	(4) : 2	(8) : 23
		(9) : 110

Pregunta nº. 29

D'ón és vosté?	(1) : 4	(4) : 61
	(2) : 33	(5) : 11
	(3) : 40	(6) : 1

Pregunta nº. 30

Què és vosté?	(1) : 106	(3) : 12
	(2) : 26	(4) : 7

Pregunta nº. 31

Què es sent vosté?	(1) : 101	(3) : 11
	(2) : 33	(4) : 7

(NO) Pregunta nº. 32

Ha tingut problemes amb els catalans?

(En cas afirmatiu, especificar tipus de problemes)

(NO) Pregunta nº. 33

I amb gent d'altres indrets?

(En cas afirmatiu, especificar tipus de problemes)

Pregunta nº. 34

Creu que està bé l'ensenyament del català a l'escola?

(1) Si : 150 (2) No : 2 (3) NS/NC : 0

Pregunta nº. 35

Creu que deu de ser obligatori?

(1) Si : 97 (2) No : 52 (3) NS/NC : 2

Pregunta nº. 36

Li agrada a vosté viure a Bonavista?

(1) Si : 125 (2) No : 21 (3) NS/NC : 5

Pregunta nº. 37

Quin seria el lloc on més li

agradaria viure? (1) Residència actual : 40 (2) Catalunya : 47
(3) Regió d'origen : 45 (4) Altres : 19

Pregunta nº. 38

Li agrada viure a Catalunya?

(1) Si : 147 (2) No : 3 (3) NS/NC : 1

Pregunta nº. 39

Quin tipus de menjar fa? (1) Catalana : 12 (3) Mixta : 51
 (2) Lloc d'origen: 88 (4) Altres : 1

Pregunta nº. 40

Utilitza símbols com ara banderes penjades del balcó
 o adhesius als cotxes? (0) Si : 17 (1) No : 132 (2) NS/NC : 1

(NO) Pregunta nº. 41

En cas afirmatiu, indicar si els símbols representats són:

Catalans:

Altres :

(NO) Pregunta nº. 42

Li sembla que pot resultar bé el matrimoni...

(1) Entre gent de diferent religió	(4) Entre gent de diferent regió
(2) Entre gent de diferent rassa	(5) Entre gent de diferent cultura
(3) Entre gent de diferent classe social	(6) Entre gent de diferent idioma

Pregunta nº. 43

Triar entre les 10 possibilitats de les tres coses amb les que un
 més s'identifica, numerant al marge amb 1, 2 i 3 segons sigui l'ordre
 de preferència:

(1) Habitant d'un lloc	: 162
(2) Membre d'un país	: 110
(3) Membre d'una central sindical	: 16
(4) Membre d'un grup familiar	: 225
(5) Membre d'una associació	: 22
(6) Integrant d'un Estat	: 80
(7) Membre d'un grup d'edat	: 71
(8) Part d'un grup professional	: 31
(9) Integrant o simpatitzant d'un grup
polític	: 17
(10) Membre d'un grup religions	: 14

(NO) Pregunta nº. 44

Té treball? (1) En actiu (2) Aturat (3) Pensioniste (4) Altres

Ram professional:

- (1) Construcció
- (2) Indústria
- (3) Petita indústria i artesanat
- (4) Comerç familiar
- (5) Comerç i serveis per compte d'altres
- (6) Empleades domèstiques
- (7) Mestressa de casa
- (8) Altres

Categoria:

- (1) Propietari gran i mitjà, directius i professionals
- (2) Petit propietari, encarregat, oficial 1ª., negoci familiar
- (3) Peó, empleades domèstiques i dependents.

Pregunta nº. 45

Quines persones de la família treballen?

(1) Marit (2) Esposa (3) Fills (4) Altres familiars

Pregunta nº. 46

El pis on hi viu es: (0) De lloguer : 17 (1) Propi : 134

Pregunta nº. 47

Posseeix altres propietats?

(0) Si : 43 (1) No : 108

Pregunta nº. 48

Posseeix vehicle? (0) Si : 84 (1) No : 66

Categoria:

(1) Moto : 8
(2) Cotxe petit : 47
(3) Cotxe gran : 24
(4) Furgoneta o
camió : 14Pregunta nº. 49

Antiguetat del vehicle:

(1) De 0 a 2 anys : 20 (5) De 12 a 14 anys : 8
(2) De 3 a 5 anys : 19 (6) De 15 a 17 anys : 1
(3) De 6 a 8 anys : 32 (7) De 17 en endavant : 0
(4) De 9 a 11 anys : 15Pregunta nº. 50

Electrodomèstics:

(1) Rentadora : 142 (5) Estufa : 142
(2) Nevera : 149 (6) Telèfon : 84
(3) Calentador : 133 (7) Televisió : 148
(4) Video : 10 (8) Equip musical : 27(NO) Pregunta nº. 51

Indiqui, segons el cas, el treball de cada membre de la família i si és possible els ingressos setmanals de cadascun d'ells:

PARE	MARE	FILL 1	FILL 2	FILL 3	AVIA	AVI	ALTRES	
								Ingressos per atur
								Jubilació o pensió
								Treball fixe
								Treball eventual
								Per compte propi

(NO) Pregunta nº. 51

Ordenar d'1 a 8 els següents aliments segons el nivell de consum:

(1) Fruita (2) Carns (3) Verdures (4) Llet (5) Porc i derivats
(6) Llegums (7) Peix (8) Ous

Annexe nº. 3

RESULTATS DE LA TABULACIO DE L'ENQUESTA SOBRE IDENTITAT ETNICA A BONAVISTA

- Grups d'edat:
- (1) 15 a 25 anys
 - (2) 26 a 50 anys
 - (3) 51 o més anys

Orientació de la identitat:

- Grup I : Persones que s'identifiquen prioritàriament com: membres d'un lloc, d'un grup familiar i integrants d'un Estat.
- Grup II : Persones que s'identifiquen prioritàriament com: membres d'un grup d'edat o grup professional.
- Grup III : Persones que s'identifiquen prioritàriament com: membres d'una central sindical, membres d'una associació o d'un partit polític

Classificació de les festes en base al seu caràcter més o menys marcadament orientat cap als àmbits: familiar, grup immediat o grup ètnic.

- Grup A: Inclou les festes de Cap d'Any, "Nochebuena", Dia de la Mona i Nadal.
- Grup B: Inclou les festes de Sant Joan, Setmana Santa, 1er. de Maig, Carnestoltes i Festa Major de Bonavista.

- Nivell educacional:
- (A) Primària incomplerta
 - (B) Primària incloplerta
 - (C) Ensenyament mitjà i superior

- Estereotips ètnics:
- (1) Positiu
 - (2) Negatiu
 - (3) Neutre

"¿Le gusta el flamenco"?

- (1) Si
- (2) No
- (3) Indiferent

Lloc ideal de residència:

- (1) Bonavista(Residència actual o resta de Catalunya)
- (2) Lloc d'origen (Poble o regió)
- (3) Qualsevol altre lloc

Anys de residència a Catalunya:

- (1) De 5 a 9 anys
- (2) De 10 a 14 anys
- (3) De 15 a 19 anys
- (4) De 20 a 24 anys
- (5) De 25 en endavant

Nivell de renda:

- (1) Ingressos mensuals fins a 30.000' - Ptes.
- (2) Ingressos mensuals fins a 60.000' - Ptes.
- (3) Ingressos mensuals fins a 100.000' - Ptes.
- (4) Ingressos mensuals des de 100.001' - Ptes.

RESULTATS DE LES TABULACIONS

Figura nº. 1: Edat i orientació de la identitat

EDAT	ORIENTACIO DE LA IDENTITAT		
	I	II	III
1ª.	172(73%)	54(23%)	6(3%)
2ª.	219(77%)	29(10%)	38(13%)
3ª.	75(75%)	13(13%)	12(12%)

Figura nº. 2: Sexe i orientació de la identitat

SEXE	ORIENTACIO DE LA IDENTITAT		
	I	II	III
M	161(65%)	57(23%)	29(12%)
F	305(79%)	52(14%)	27(7%)

Figura nº. 3: Nivell educacional i orientació de la identitat

NIVELL EDUCACIONAL	ORIENTACIO DE LA IDENTITAT		
	I	II	III
A	191(70%)	37(14%)	42(16%)
B	200(80%)	41(16%)	9(4%)
C	75(67%)	31(28%)	5(5%)

Figura nº. 4: Nivell de renda i orientació de la identitat

NIVELL DE RENDA	ORIENTACIO DE LA IDENTITAT		
	I	II	III
1	101(78%)	20(16%)	8(6%)
2	186(78%)	34(14%)	19(8%)
3	148(70%)	38(18%)	24(12%)
4	31(58%)	17(32%)	5(10%)

Figura nº. 5: Edat i orientació de la identitat (opció nº. 2, membre d'un país)

SENTIR-SE MEMBRE D'UN PAIS	GRUPS D'EDAT		
	1	2	3
	42(41%)	40(39%)	21(20%)

Figura nº. 6: Orientació de la identitat i símbols festius

SIMBOLS FESTIUS	ORIENTACIO DE LA IDENTITAT		
	I	II	III
A	1.662(48%)	263(8%)	194(6%)
B	793(23%)	183(5%)	106(3%)
C	180(5%)	33(1%)	25(1%)

Figura nº. 7: Estereotips ètnics sobre catalans, andalusos i gitanos

GRUPS ETNICS	ESTEREOTIPS			
	(1)	(2)	(3)	(4)
CATALANS	38(23%)	57(35%)	48(30%)	20(12%)
ANDALUSOS	80(49%)	25(15%)	39(24%)	19(12%)
GITANOS	11(7%)	98(63%)	21(13%)	27(17%)

Figura nº. 8: Estereotips ètnics i grups d'edat

ESTEREOTIPS ETNICS	GRUPS D'EDAT		
	(1)	(2)	(3)
(1)	15(19%)	32(33%)	15(38%)
CATALANS (2)	52(67%)	55(56%)	15(38%)
(3)	11(14%)	11(11%)	9(24%)
(1)	63(75%)	69(69%)	28(72%)
ANDALUSOS (2)	13(15%)	22(22%)	5(13%)
(3)	8(10%)	9(9%)	6(15%)
(1)	8(12%)	9(11%)	2(5%)
GITANOS (2)	48(74%)	66(82%)	28(76%)
(3)	9(14%)	6(7%)	7(19%)

Figura nº. 9: Estereotips ètnics i nivell d'educació

ESTEREOTIPS ETNICS		NIVELL D'EDUCACIO		
		A	B	C Y D
CATALANS	(1)	29(31%)	26(30%)	8(21%)
	(2)	48(52%)	50(59%)	25(66%)
	(3)	16(17%)	9(11%)	5(13%)
ANDALUSOS	(1)	68(70%)	66(75%)	25(61%)
	(2)	17(18%)	14(16%)	11(27%)
	(3)	12(12%)	8(9%)	5(12%)
GITANOS	(1)	8(10%)	7(9%)	4(17%)
	(2)	61(77%)	65(81%)	14(61%)
	(3)	10(13%)	8(10%)	5(22%)

Figura nº. 10: Estereotips ètnics i anys de residència a Catalunya

ESTEREOTIPS ETNICS		ANYS DE RESIDENCIA				
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
CATALANS	(1)	5(28%)	11(31%)	13(19%)	17(45%)	17(45%)
	(2)	7(39%)	18(50%)	50(71%)	34(64%)	12(32%)
	(3)	6(33%)	7(19%)	7(10%)	2(6%)	9(23%)
ANDALUSOS	(1)	10(50%)	24(74%)	60(82%)	43(72%)	22(56%)
	(2)	5(25%)	4(13%)	8(11%)	12(20%)	12(31%)
	(3)	5(25%)	4(13%)	5(7%)	5(8%)	5(13%)
GITANOS	(1)	3(17%)	3(12%)	5(9%)	6(12%)	2(6%)
	(2)	13(72%)	18(72%)	45(83%)	39(80%)	27(77%)
	(3)	2(11%)	4(16%)	4(8%)	4(8%)	6(17%)

Figura nº. 11: Estereotips ètnics i nivell de renda.

ESTEREOTIPS ETNCIS		NIVELL DE RENDA			
		(1)	(2)	(3)	(4)
CATALANS	(1)	9(26%)	29(31%)	20(29%)	5(29%)
	(2)	21(60%)	49(52%)	38(55%)	11(65%)
	(3)	5(14%)	16(17%)	11(16%)	1(6%)
ANDALUSOS	(1)	33(79%)	65(68%)	46(71%)	12(60%)
	(2)	4(10%)	19(20%)	11(17%)	7(35%)
	(3)	5(11%)	12(12%)	8(12%)	1(5%)
GITANOS	(1)	8(26%)	7(9%)	3(5%)	2(14%)
	(2)	22(71%)	61(78%)	47(80%)	10(72%)
	(3)	1(3%)	10(13%)	9(15%)	2(14%)

Figura nº. 12: Afecció pel flamenco i grups d'edat

"¿LE GUSTA A UD. EL FLAMENCO?"	GRUPS D'EDAT		
	(1)	(2)	(3)
SI	28(57%)	48(77%)	29(85%)
NO	21(43%)	14(23%)	5(15%)

Figura nº. 13: Afecció pel flamenco i anys de residència a Catalunya

"¿LE GUSTA A UD. EL FLAMENCO?"	ANYS DE RESIDENCIA A CATALUNYA				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
SI	7(29%)	18(75%)	27(61%)	32(86%)	16(73%)
NO	7(71%)	6(25%)	17(39%)	5(14%)	6(27%)

Figura nº. 14: Afecció pel flamenco i nivell d'educació

"¿LE GUSTA A UD. EL FLAMENCO?"	NIVELL D'EDUCACIO		
	A	B	C
SI	47(80%)	43(72%)	10(45%)
NO	12(20%)	17(28%)	12(55%)

Figura nº. 15: Afecció pel flamenco i nivell de renda

"¿LE GUSTA A UD. EL FLAMENCO?"	NIVELL DE RENDA			
	(1)	(2)	(3)	(4)
SI	20(74%)	43(73%)	28(68%)	6(54%)
NO	7(26%)	16(27%)	13(32%)	5(46%)

Figura nº. 16: Obligatorietat del català i grups d'edat

¿"CONSIDERA QUE EL CATALAN DEBE SER OBLIGATORIO"?	GRUPS D'EDAT		
	(1)	(2)	(3)
SI	28(53%)	45(69%)	23(79%)
NO	25(47%)	20(31%)	6(21%)

Figura nº. 17: Opinió sobre l'obligatorietat del català i nivell d'educació

¿"CONSIDERA QUE EL CATALAN DEBE SER OBLIGATORIO?"	NIVELL D'EDUCACIO		
	A	B	C
SI	45(74%)	83(78%)	13(50%)
NO	16(26%)	23(22%)	13(50%)

Figura nº. 18: Opinió sobre l'obligatorietat del català i nivell de renda

¿"CONSIDERA QUE EL CATALAN DEBE SER OBLIGATORIO?"	NIVELL DE RENDA			
	(1)	(2)	(3)	(4)
SI	20(66%)	37(62%)	30(70%)	7(64%)
NO	10(33%)	23(38%)	13(30%)	4(36%)

Figura nº. 19: Opinió sobre la residència a Bonavista i grups d'edat

¿"LE GUSTA A UD. VIVIR EN BONAVISTA?"	GRUPS D'EDAT		
	(1)	(2)	(3)
SI	42(86%)	54(84%)	26(87%)
NO	9(14%)	10(16%)	4(13%)

Figura nº. 20: Opinió sobre la residència a Bonavista i anys de residència a Catalunya

¿"LE GUSTA A UD. VIVIR EN BONAVISTA"?	ANYS DE RESIDENCIA A CATALUNYA				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
SI	12(92%)	20(80%)	39(87%)	30(81%)	22(88%)
NO	1(8%)	5(20%)	6(13%)	7(19%)	3(12%)

Figura nº. 21: Opinió sobre la residència a Bonavista i nivell d'educació

¿"LE GUSTA A UD. VIVIR EN BONAVISTA"?	NIVELL D'EDUCACIO		
	A	B	C
SI	56(84%)	49(83%)	18(78%)
NO	7(11%)	10(17%)	5(22%)

Figura nº. 22: Opinió sobre la residència a Bonavista i nivell de renda

¿"LE GUSTA A UD. VIVIR EN BONAVISTA"?	NIVELL DE RENDA			
	(1)	(2)	(3)	(4)
SI	24(86%)	49(79%)	41(95%)	6(60%)
NO	4(14%)	13(21%)	2(5%)	4(40%)

Figura nº. 23: Opinió sobre el lloc ideal de residència i grups d'edat

¿"CUAL SERIA SU LUGAR IDEAL DE RESIDENCIA"?	GRUPS D'EDAT		
	(1)	(2)	(3)
(1)	32(62%)	36(57%)	14(45%)
(2)	14(27%)	20(32%)	14(45%)
(3)	6(11%)	7(11%)	3(10%)

Figura nº. 24: Opinió sobre el lloc ideal de residència i grup sexual

¿"CUAL SERIA SU LUGAR IDEAL DE RESIDENCIA"?	S E X E	
	Masculí	Femení
(1)	25(42%)	57(65%)
(2)	23(39%)	25(29%)
(3)	11(19%)	5(6%)

Figura nº. 25: Opinió sobre el lloc de residència i nivell d'educació

¿"CUAL SERIA SU LUGAR IDEAL DE RESIDENCIA"?	NIVELL D'EDUCACIO		
	A	B	C Y D
(1)	35 (54%)	36 (61%)	11 (46%)
(2)	25 (38%)	15 (25%)	8 (33%)
(3)	5 (8%)	8 (14%)	5 (21%)

Figura nº. 26: Opinió sobre el lloc de residència i nivell de renda

¿"CUAL SERIA SU LUGAR IDEAL DE RESIDENCIA"?	NIVELL DE RENDA			
	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	44 (65%)	9 (60%)	29 (64%)	6 (46%)
(2)	22 (32%)	4 (27%)	12 (27%)	6 (46%)
(3)	2 (3%)	2 (13%)	4 (9%)	1 (8%)

Figura nº. 27: Opinió sobre el lloc ideal de residència i situació laboral

¿"CUAL SERIA SU LUGAR IDEAL DE RESIDENCIA"?	SITUACIO LABORAL	
	EN ACTIU	ALTRES (ATUR, PENSIONISTE...)
(1)	37 (60%)	36 (55%)
(2)	20 (32%)	22 (33%)
(3)	5 (8%)	8 (12%)

Niveles de trabajo

1) Observación

calles y plazas
bares
tiendas
peluquerías, barberías
talleres
autobús
ambulatorio
iglesia

2) Estudio institucional (ver guía instituciones)

a) Asociación de Vecinos

Hogar Jubilados
Casa Regional de Andalucía
Partidos políticos
Centros de juventud ?
Peñas (Chinitos - Xiquets de Bonavista, c/??)
Xiquets de Tarragona ?
Asociación Padres de Alumnos

Centre Social (C.E. Provincial)

b) Instituciones educativas: escuela, escuela de adultos, escuela de Formación Profesional.
Ambulatorio
Iglesia

3) Entrevistas con informadores nucleares

4) Entrevistas personales (ver guía entrevistas individuales-familiares)

5) Encuesta ?

ENTREVISTAS INDIVIDUALES-FAMILIARES. BONAVISTA. 1983

Introducción

Esta guía tiene en cuenta un doble nivel: individual y familiar. A la hora de recoger la información debe hacerse siempre la distinción clara entre los aspectos relativos a cada persona y los que corresponden a la unidad familiar en su conjunto.

La guía guarda un cierto orden lógico que no implica en absoluto el orden por el que deben iniciarse las entrevistas en cada caso. Sugerimos empezar por los aspectos relativos a la historia del barrio y derivar hacia los demás apartados. El apartado de identidad cultural es el más problemático y por ello debe dejarse para el final o para cuando se ha llegado a un grado de comunicación fluida. Muchos de los aspectos que incluye pueden intentar resolverse a través de las cuestiones que salen en otros apartados.

1. DATOS PERSONALES

- Nombre
- Domicilio
- Edad Estado civil
- Lugar de nacimiento
- Profesión
- Años de residencia en Cataluña
- Años de residencia en Bonavista

Estos datos es mejor obtenerlos de forma indirecta, a través del padrón, referencias, etc.

Hacer ficha para cada persona entrevistada.

2. HISTORIA INDIVIDUAL (focalizada respecto a la emigración)

- Valoración de las causas que determinaron el tener que marchar del lugar de origen (a través de esta valoración recoger los datos objetivos referidos al lugar de nacimiento, lugares donde se ha vivido, condiciones de vida del lugar de origen, situación familiar, forma en que se ha hecho la emigración, etc.)
- Valoración de las condiciones de inserción en Tarragona (reconstruir los problemas iniciales de la llegada, forma de conseguir trabajo vivienda, cómo y porqué se llega a Bonavista, percepción de la nueva situación, etc.)
- Vinculaciones con el lugar de origen y formas de actualizarlos y de seguir relacionándose (retorno vacacional, viajes esporádicos, visitas a parientes). Deseo de volver al lugar de origen y posibilidades.

3. DATOS FAMILIARES

- Arbol genealógico
- Red familiar (especificar la intensidad de las relaciones con los distintos componentes de la parentela en relación con los lugares de residencia de cada uno y actividades).
- Nivel normativo: relación de jerarquía y autoridad a nivel doméstico (ver, por ejemplo, formas apelativas, de trato, toma de decisiones, jerarquía del espacio de la vivienda, posición en la mesa, etc.)
- Situación laboral de los componentes del grupo doméstico. Proporción en el aporte de ingresos. Trabajo remunerado y trabajo gratuito.
- Posesiones: propiedad o no de casa, garage, local de trabajo, parcela, huerto, etc.

4. RELACIONES INTERINDIVIDUALES

- Reconstruir los ámbitos de relación individual y familiar a través de las actividades cotidianas y festivas que se realizan.
- Hacer la red social individual teniendo en cuenta los distintos ámbitos de relación. Por ejemplo:
 - ámbito familiar: personas con las que se trata de la familia, grado de relación, lugar de residencia (cfr. apartado 3)
 - ámbito laboral: relación con los compañeros de trabajo, según grado. Continuación de las relaciones fuera del trabajo.
 - ámbito vecinal: idem.
 - amistades
 - etc.

5. AMBITO LABORAL

- Componentes del grupo familiar que trabajan
- Nivel de ingresos y aportes proporcionales de cada miembro de la familia (cfr. apartado 3). Situación legal. Formas de cobrar (mensual, jornal, por horas). Si se está en paro, estrategias para la obtención de ingresos.
- Tipo de trabajo que se realiza. Categoría profesional. Empresa en que se trabaja: tipo, ubicación y forma de desplazarse. Evolución de la trayectoria laboral.
- Valoración de las condiciones de trabajo (sueldo, tipo de trabajo, compañeros, empresario, etc.)
- Participación en la problemática laboral (Comité de empresa, sindicación)

6. INSERCIÓN EN EL BARRIO - TARRAGONA - OTROS LUGARES

- a) - Evolución del barrio a partir de la experiencia individual. Evolución de los habitantes, condiciones de habitabilidad, equipamientos, tiendas, seguridad personal y de las viviendas)
- Vivienda: clase de vivienda y forma de tenencia (propiedad, alquiler)
Forma de adquisición (compra, autoconstrucción, encargo...)
Disposición interior: tamaño, número habitaciones, equipamiento, patio o terraza, distribución del espacio, mobiliario, decoración.
 - Relación con los vecinos: Tipo de relación según proximidad, afinidad.
Circunstancias en las que se busca ayuda o se ofrece. Grado de confianza.
 - Asociación de Vecinos y otras asociaciones (del barrio o no). Grado de participación.
 - Lugares donde se resuelven las cuestiones cotidianas/ Ver, por ejemplo, donde se va a
 - comprar alimentos, artículos de limpieza
 - comprar ropa
 - comprar muebles, electrodomésticos
 - comprar objetos de la casa, regalos
 - la escuela
 - al médico, especialistas, farmacia
 - los días de fiesta (paseo, excursiones, cine, misa, discoteca...)
 - Valoración de vivir en Bonavista: ventajas y desventajas.
- b) - Desplazamientos a Tarragona
- motivos (laborales, compras, visitas, paseos, celebraciones, sanidad)
 - frecuencia y forma de desplazarse
 - valoración de la situación de Bonavista en relación a Tarragona y del sistema de transporte existente (autobús)
 - Percepción de la ciudad de Tarragona.
- c) - Desplazamientos a otros lugares
- motivos (laborales, compras, visitas, vacaciones, días festivos asistencia sanitaria)
 - frecuencia y forma de desplazarse

7. IDENTIDAD CULTURAL

- Vida ritual y festiva
 - nivel familiar: cumpleaños, comuniones, bautizos, entierros, bodas, aniversarios, Nochebuena, Nochevieja, etc.). Destacar las fiestas que más se celebran.
 - nivel colectivo : fiesta mayor, romería del Rocío, patrón festivo del pueblo de origen, día de Andalucía, once de septiembre, Sant Jordi, Navidad y San Esteban)
- Sentido de pertenencia
 - Ver hasta qué punto uno se siente más de su pueblo, o andaluz, o catalán, o de Bonavista, etc. Especificar si puede coexistir, en qué circunstancias se acentúa uno u otro (por ejemplo, el sentirse andaluz se ha acentuado al llegar a Cataluña?, ¿cuando se vuelve al propio pueblo qué se considera uno y como es considerado por los demás?)
 - Ostentación de símbolos: lugares y circunstancias (banderas, imágenes, alfarería, etc.)
 - Manifestación simbólica del sentido de pertenencia: fiestas, alimentos, vestidos, música, manifestaciones...)
- Cambios en los hábitos y costumbres propias
 - alimentación
 - vestido
 - celebraciones
 - vida religiosa
 - sanidad
- Percepción del contraste en las condiciones de vida de andaluces y catalanes. Costumbres que han extrañado más. Contraste de forma de Ser" o de carácter.
- Valoración de los aspectos culturales, lingüísticos e institucionales de Cataluña.

(2) LAS AREAS DE INVESTIGACION. MATERIAL GRAFICO Y ESTADISTICO

Como fuente de esta parte de la investigación, hemos recurrido fundamentalmente a:

- Padró Municipal Habitants 1980.
Explotació Estadística, Vol. 1 (abril 1982)
- Servei d'informació y Estadística.
Padró habitants 1980.
- Servei d'informació y Estadística.
Padró habitants 1981 pase 2
- Resultados electorales del 28 Octubre 82 y del 8 Mayo 83, sacados del S.I.E.
- Les migracions a la entitat municipal metropolitana de Barcelona de 1960 a 1980.
Joan Soler i Serratosa. 1982 CMB
- Estadística per estudi assistència sanitaria.
Excm. Ajuntament de Tarragona. C.I.M. 1981
- Resum estadístic 1981. Proposta de nous districtes i barriades.
- Archivos institucionales.

A partir de la codificación de esta información, estamos delineando unos perfiles demográficos, ocupacionales, de instrucción y de opciones electorales específicos para los barrios en los que hemos centrado esta primera etapa de la investigación, que son el barrio barcelonés de Gracia y el tarragonés de Bonavista.

Hemos seleccionado estos ámbitos para el análisis intensivo en esta primera parte del trabajo por constituir unidades que a priori pueden considerarse representativas de los tipos de configuraciones opuestas y casi "modélicas" de la realidad actual de Cataluña (que es, en última instancia, nuestro ámbito de estudio).

GUIA DE CAMPO PARA INSTITUCIONESI CARACTERISTICAS GENERALES

Nombre de la entidad en la actualidad. Nombre anterior, eventualmente, fecha y razones del cambio.

II HISTORIA DE LA ASOCIACION

Año de fundación. Motivos y finalidades de su creación. Tipo de financiación al origen. Número y tipo de personas al origen de la iniciativa. Tipo de actividades. Evolución eventual en los objetivos y las actividades de la entidad. Evolución en cuanto a número de participantes y características aproximativas de éstos (si no se pueden consultar las primeras fichas individuales de los socios). Dificultades encontradas al origen y en las diferentes fases de evolución (a exclusión de ahora).

Curva de número de socios por año desde la creación.

III SITUACION ACTUAL

(edad, Número actual de miembros) y origen socioprofesional o socioeconómico de éstos. Origen étnico-linguístico. Localización en el barrio. Descripción de las actividades que se realizan. Para cada una : periodicidad, grado de participación, explicación de las variaciones eventuales.

Actividades previstas para los próximos meses.

Criterios de admisión, y de expulsión. Curva de bajas en los últimos años para intentar medir la pérdida de dinámica de la entidad.

IV FINANCIACION Y PROMOCION

Cuotas de los miembros. Precio de actividades extras no cubiertas por la cuota. Subvenciones y origen de las mismas. Otros tipos de financiación (actividades comerciales, etc.) Ventilación del presupuesto según el tipo de actividades. Prospectiva financiera de la entidad. Presupuesto general.

V ASPECTOS ESTRUCTURALES Y JURIDICOS

Organigrama de las instancias. Apellidos, nombre, edad, origen y status socioprofesional y/o socioeconómico, de cada uno entre ellos. Descripción de las funciones de cada uno en relación con la institución, el exterior, y las diferentes actividades. Dedicación de cada uno a tareas asociativas. Cambios eventuales recientes y motivos de los mismos. Participación de los miembros de la junta a otras asociaciones (tipo de las mismas, grado de participación y estatus).

Frecuencia de las reuniones de los diferentes órganos. Grado de participación y temas tratados mediante el análisis de los ordenes del día. Desarrollo de los debates sobre temas relacionados con la etnicidad y la identidad cultural.

Personal remunerado empleado : dedicación y remuneración.

VI RELACION CON OTRAS ENTIDADES ASOCIATIVAS

participación de la entidad en instituciones de tipo más amplio (federación, etc.), responsable encargado. Frecuencia reuniones. Colaboración con otras asociaciones o entidades exteriores y tipo de colaboración (además del caso previsto anteriormente) y resultados concretos. Dificultades encontradas.

VII LOCALIZACION

Fecha de la primera ocupación en el barrio. Tipo de local utilizado. Superficie y número de salas con funciones para cada una. Estado de mantenimiento. Tipo de tenencia (alquiler o propiedad) Modificaciones eventuales en el local para responder a las necesidades de objetivos. Local anterior eventual : dirección, superficie y régimen de tenencia. Razones del cambio y fecha. Gastos generales de mantenimiento, y ayudas. Expectativas de ampliación o traslado a otro lugar. Prestación eventual a otras entidades del local : condiciones y motivos. Tipo de actividades desarrolladas.

VIII ASPECTOS LINGUISTICOS Y CULTURALES

Lengua utilizada habitualmente para cada actividad. Actitud hacia personas que no utilizan la lengua habitual. Lengua utilizada para las actas y ordenes del día. PROBLEMAS eventuales surgidos a raíz de cuestiones de tipo lingüístico o cultural entre los responsables / entre los socios o participantes/ en que circunstancias. Formas de resolver los problemas. Recomendación de participación a determinados actos políticos, culturales, etc. y participación efectiva de la entidad en actos / 11 de septiembre, adhesión a la grida, Congres cultura catalana, congres cultura popular; San Jordi, etc. Publicaciones eventuales de la entidad : frecuencia y contenido.

IX PROYECCION DE LA ENTIDAD

Tipo de promoción de la asociación. Hacia que tipo de población. Modalidades. Tipo de población participante que corresponda de forma idónea a la finalidad y vocación de la asociación (perspectiva émica).

(3) EL ESTUDIO DE LAS INSTITUCIONES : CONSIDERACIONES METODOLÓGICAS.

1. Aspectos teóricos

En nuestro primer informe, resaltaba la importancia de las instituciones en el estudio de la etnicidad y de la reivindicación del hecho nacional (1). En efecto, constituyen un nivel clave intermedio, a partir del cual se puede realizar una doble articulación hacia micro-unidades de observación (individuos en tanto que roles sociales, unidades familiares) y hacia estructuras más amplias y complejas (comunidades o minorías étnicas, naciones, Estados, etc.) En este sentido, el carácter estructural de la institución no constituye una limitación sino una ventaja : permite al método antropológico preservar su especificidad (estudio intensivo, observación participante), al mismo tiempo que evita - gracias a la doble articulación - los defectos más frecuentes de la investigación etnográfica (objeto de estudio analizado per se, olvido de los macrosistemas, explicaciones basadas exclusivamente en factores internos, etc.) Si consideramos como paso previo indispensable la determinación de los respectivos niveles de análisis y de observación, el carácter orgánico y funcional de las instituciones reviste otro significado que el habitual : constituyen éstas, estructuras abiertas hacia estructuras mayores, de las cuales constituyen partes o elementos organizados. La noción misma de apertura o "estructura abierta" restituye la posibilidad de una perspectiva dinámica, en la que se toma en consideración la evolución de las instituciones, en períodos históricos determinados, en cuanto a finalidades y funciones, siempre dentro

(1) Memoria del proyecto de investigación, mayo 1982, p. 42 y siguientes.

del contexto de la reivindicación étnica y de la realidad socio-política vigente.

2. Delimitación del campo de las instituciones que se relacionan con el problema de la etnicidad y tipología

Previamente a una tipología que se esfuerce en tener cuenta la dinámica aludida más arriba, y dada la ambigüedad del término mismo de institución, se ha partido de una distinción básica entre instituciones de carácter invariable y obligatorio (en cuanto a adscripción), que constituyen delegaciones de funciones y de poder y se definen a partir de un sistema impositivo, y otras instituciones, que llamaríamos preferentemente asociaciones, de carácter variable (se constituyen al margen del sistema impositivo, aunque son influenciadas por él), y voluntario. Las primeras tienen siempre carácter público (finalidades colectivas, al menos explícitamente). Las segundas tienen carácter público o privado (objetivos particulares). Pero, como fue subrayado durante la reunión del 8.4.1983, las finalidades públicas explícitas se acompañan, en circunstancias determinadas, de finalidades privadas implícitas (público versus privado) y las finalidades privadas explícitas que definen otras asociaciones se acompañan a veces de finalidades públicas implícitas (privado versus público). En el estudio de la etnicidad, nos centramos exclusivamente en las instituciones o asociaciones de carácter variable y voluntario, teniendo en cuenta el campo de variaciones de las finalidades, tal como acabamos de subrayarlo.

Además, se ha considerado como criterio particularmente pertinente

en el estudio de la etnicidad, el grado de mayor o menor catalanidad de las asociaciones. También se ha considerado que el grado de dinamismo o, al contrario, el carácter estático de una asociación es un factor relevante para valorar su impacto real y su peso específico en un ámbito mayor (barrio o comunidad étnica, por ejemplo). Finalmente, se ha retenido un criterio relacionado con el aspecto reivindicativo, y más particularmente, por la función de ciertas asociaciones que sirven para compensar las insuficiencias de las instituciones de carácter invariable y obligatorio ; se ha distinguido por consiguiente dos grandes áreas : las reivindicaciones de ámbito territorial y las de ámbito sectorial (sindicatos, cooperativas de consumo, etc.) Estas cuatro ejes, más orientativas que dicotómicas (la figura de "versus" siendo contemplada) definen una estrategia de elección y selección de asociaciones.

Hasta la fecha, y como fase esencialmente experimental, hemos empezado a estudiar las siguientes asociaciones:

de carácter público : 1 asociación política (agrupación FSC- (PSC-PSOE) del distrito 8)

de carácter privado :

- ambito cultural {
 - Mayor grado de catalanidad / Estática (los LLuisos)
 - \ Dinámica (UEG- Gracia)
- ambito sectorial {
 - Menor grado de catalanidad → (Centro Asturiano)
 - Estática (Els Teixidors) Casa Regional And.
 - \ Dinámica (Cooperativa la Llealtat)
- ambito territorial (privado versus público) : Asociación de vecinos de la Villa de Gracia.

(La profundización del trabajo de campo en las mismas area ayudará a concretar los criterios aplicables a cada una).

3. GUIA DE CAMPO

El trabajo de campo en instituciones dió lugar a la preparación de una guía de campo específica (vease documento adjunto). Se ha intentado en la medida de lo posible recoger las características estructurales principales, las funciones desempeñadas en la actualidad, la situación real en cuanto a aspectos lingüísticos y adhesión a signos de identidad etnico-cultural. Existe tambien la intención de captar la dinámica interna de cada entidad, tanto diacronicamente (cambio de finalidades y de funciones según el contexto político y sociológico), como sincronicamente (aparición de fracciones o grupos en su seno, oposición entre socios y/o socios y organos directivos, etc.)

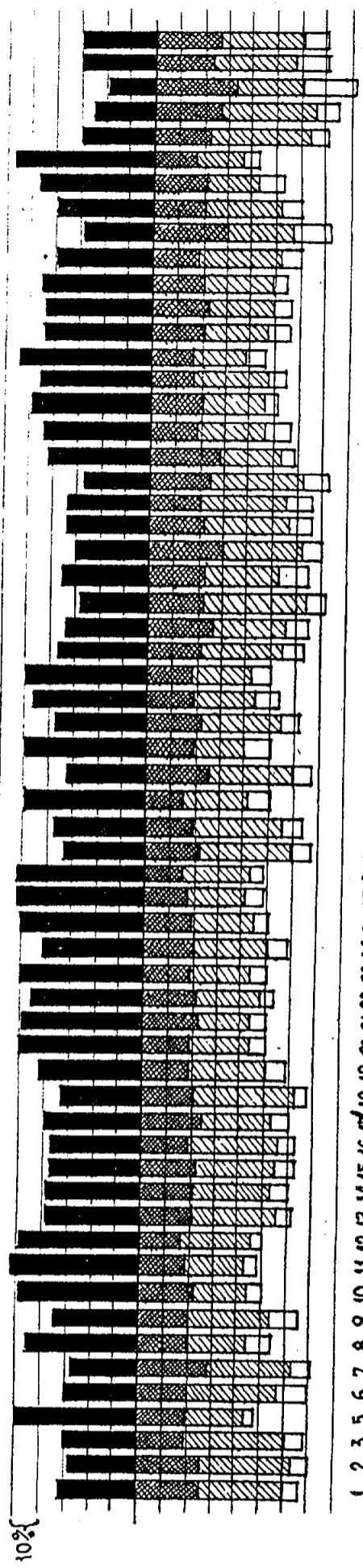
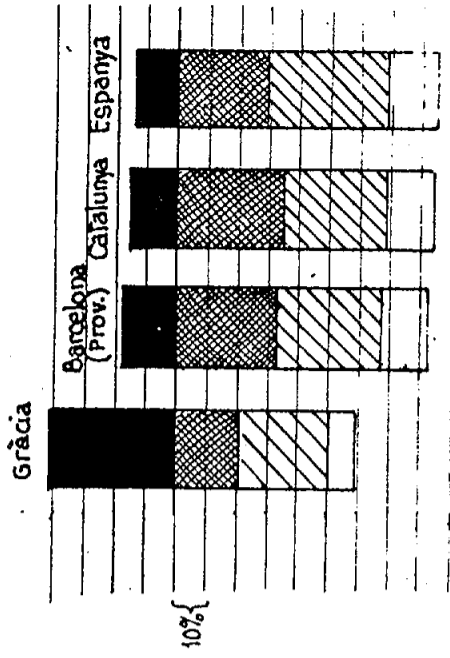
Asimismo, para evitar la limitación subrayada anteriormente (aislamiento facticio de una comunidad asociativa), la guía preve recogida de información sobre la relación entre la asociación y otras entidades. Además, se han añadido aspectos económicos y financieros para poder situar de la manera más precisa posible el peso real de la asociación observada en cuanto a iniciativas, promoción de actos, etc. y su dependencia económica en relación con otras entidades de mayor alcance. Los datos sobre el marco físico de las asociaciones ("localización") sirven para 1) reforzar el aspecto anterior, 2) confirmar o invalidar la proyección émica o subjetiva que los socios o miembros dirigentes tienen de ésta. Finalmente, la proyección de la entidad hacia el conjunto de la comunidad que pretende sensibilizar (barrio, grupo étnico o social, etc.) y su percepción émica de ella misma y de otras vienen a completar el analisis.

ANNEXE I: QUADRES ESTADÍSTICS (GRACIA I BORNIVISER)

BARRI: GRÀCIA

DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ
PER ESCOLARITAT
PADRÓ HABITANTS DE 1981

- MÉS QUE PRIMÀRIA
- ▨ PRIMÀRIA COMPLETA
- ▧ PRIMÀRIA INCOMPLETA
- NO SAP LLEGIR NI ESCRIURE

1 2 3 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 30 31 32 35 36 37 38 39 42 43 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 59 69 70 71 72 75 77 78 79 80 81 82

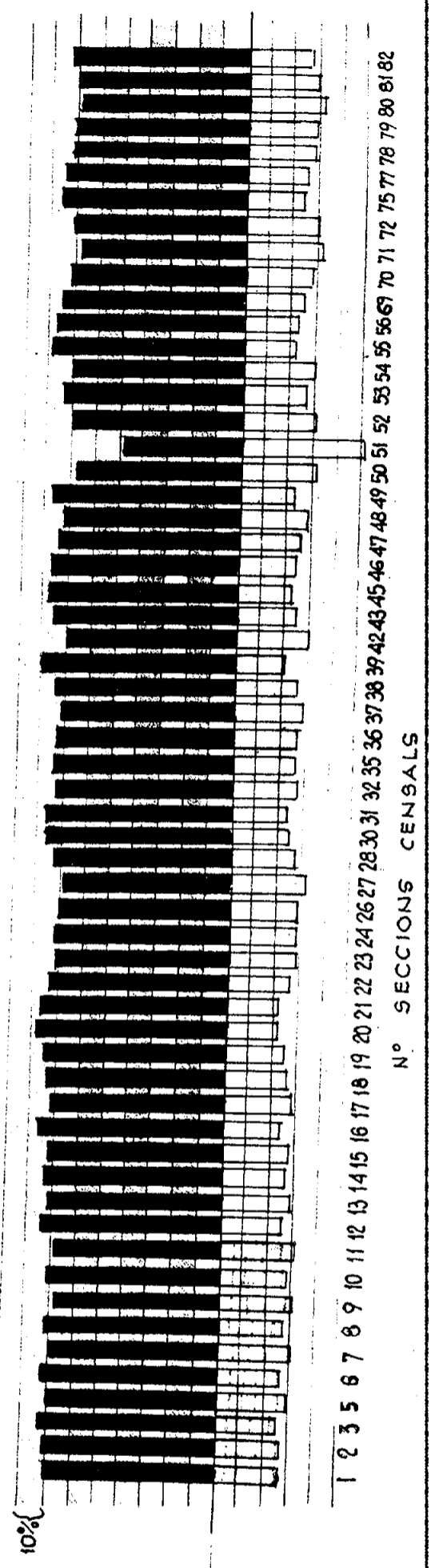
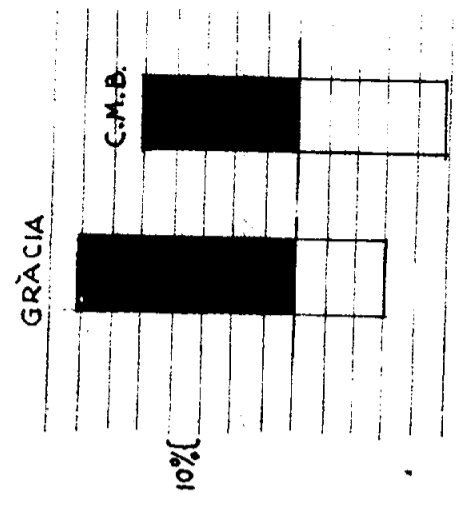
Nº SECCIONS CENSALES

FONT: AJUNTAMENT DE BARCELONA
ESTADÍSTICA MUNICIPAL
S.I.E. Pase 2 Taula 008

BARRI: GRÀCIA

DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ
PER ORÍGEN
PADRÓ HABITANTS 1980

■ NASCUTS A CATALUNYA
□ .FORA DE CATALUNYA

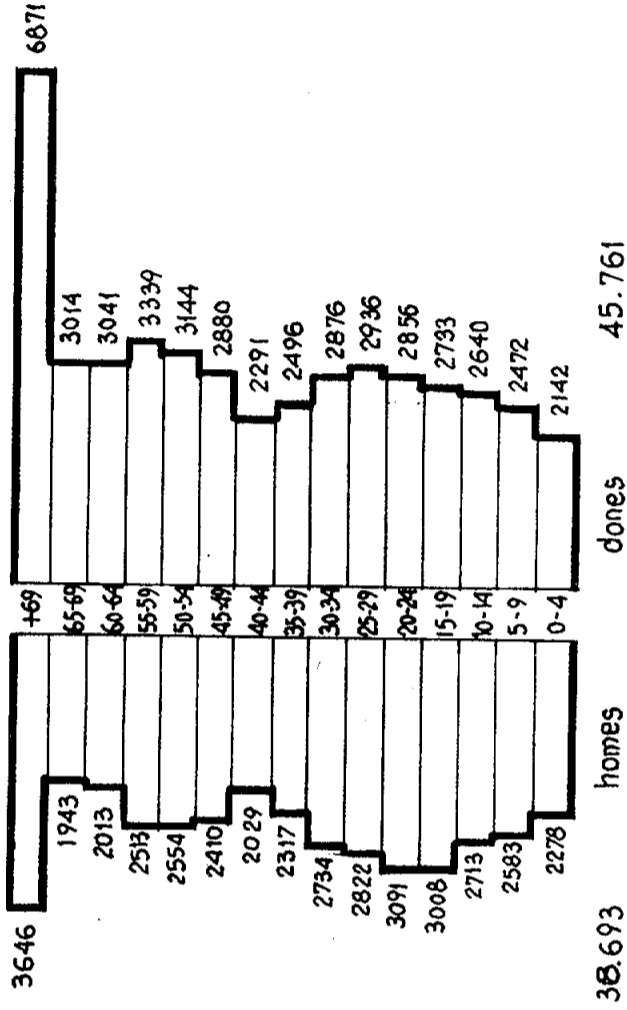

FONT : AJUNTAMENT DE BARCELONA
ESTADÍSTICA MUNICIPAL
S.I.E. Taula 002

BARRI: GRÀCIA

PIRÀMIDE D'EDATS

PADRÓ 1980

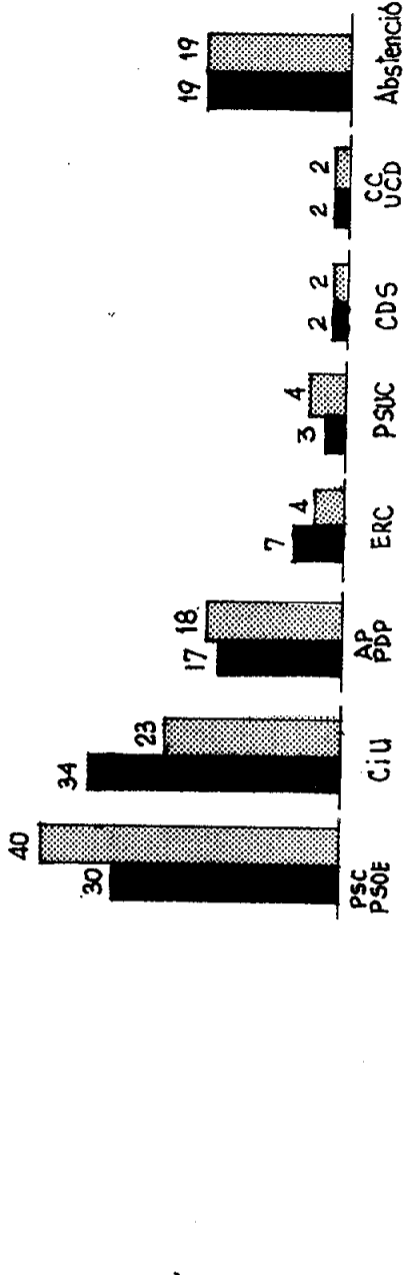

ESC. 1CM = 1000 PERSONES

FONT : AJUNTAMENT DE BARCELONA
ESTADÍSTICA MUNICIPAL
S.I.E. Taules 005 -007

BARRI: GRÀCIA

GRÀFICA COMPARATIVA
dels resultats electorals obtinguts
per les diverses forces polítiques el 28 -0- 1982

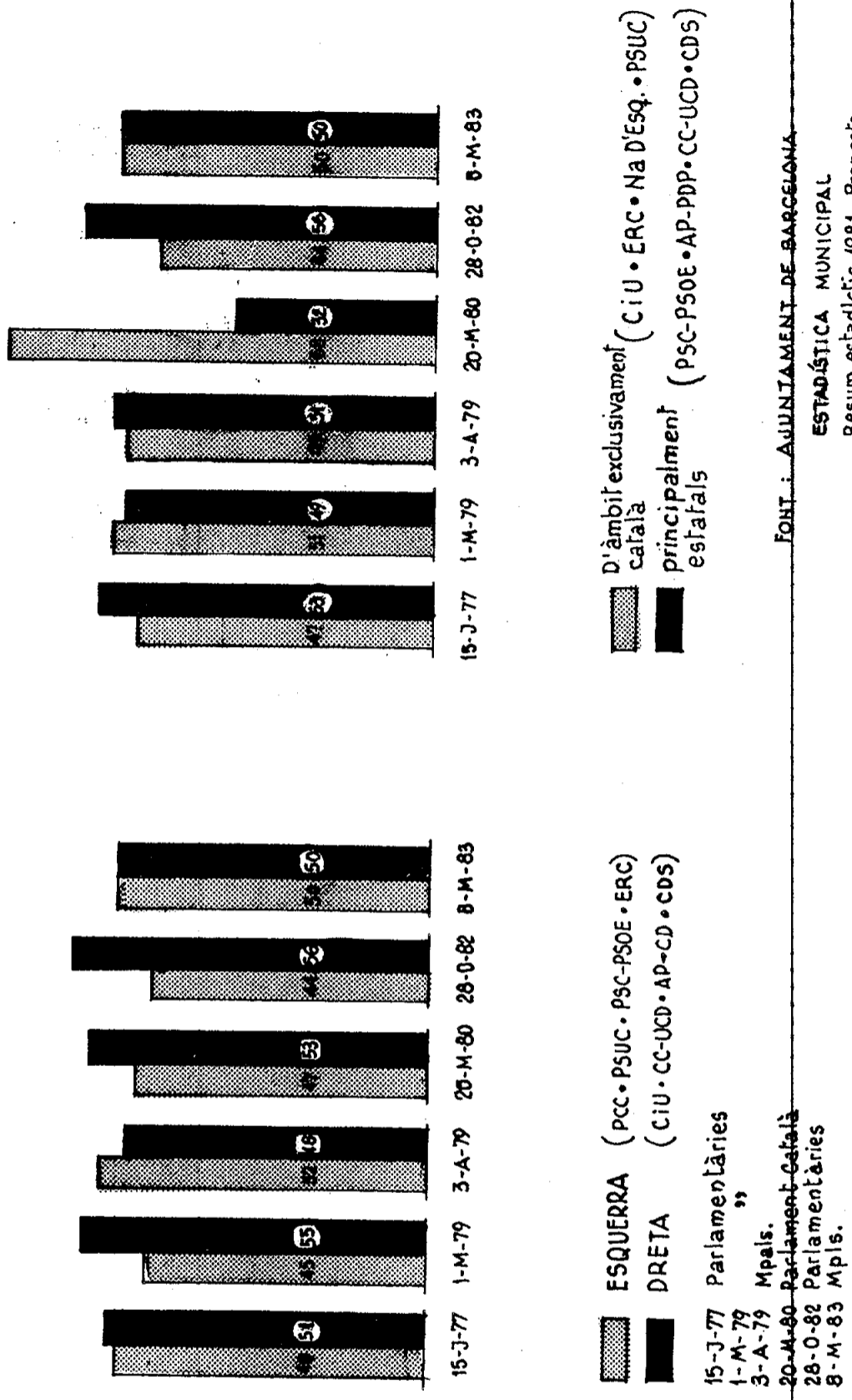

■ Barri de GRÀCIA
 ▨ Ciutat de BARCELONA

% Abstenció sobre total electors
 % vots sobre total votants

FONT : AJUNTAMENT DE BARCELONA
 ESTADÍSTICA MUNICIPAL

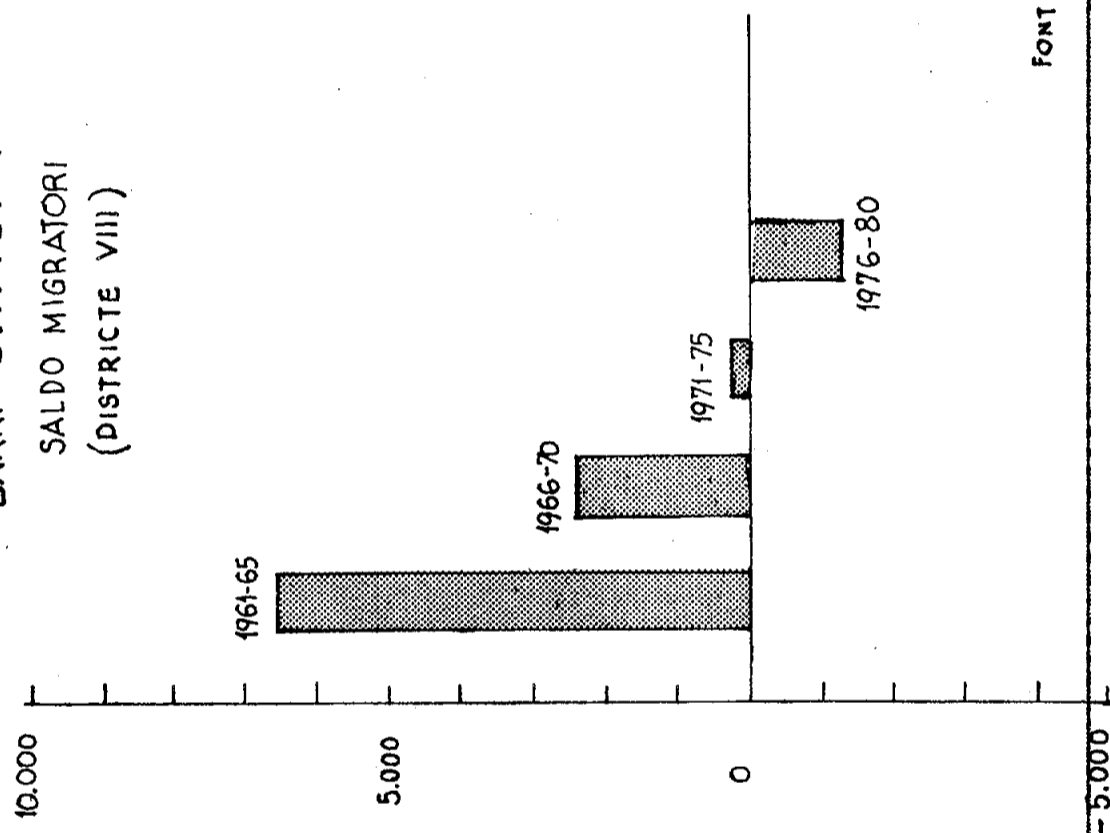
BARRI: **GRÀCIA**
 RESULTATS ELECTORALS
 % SOBRE N° DE VOTANTS

FONT: AJUNTAMENT DE BARCELONA

ESTADÍSTICA MUNICIPAL
 Resum estadístic 1981. Proposta
 nous districtes i barriades.
 S.I.E. 1982 i 1983 Taula 002 pag. 3

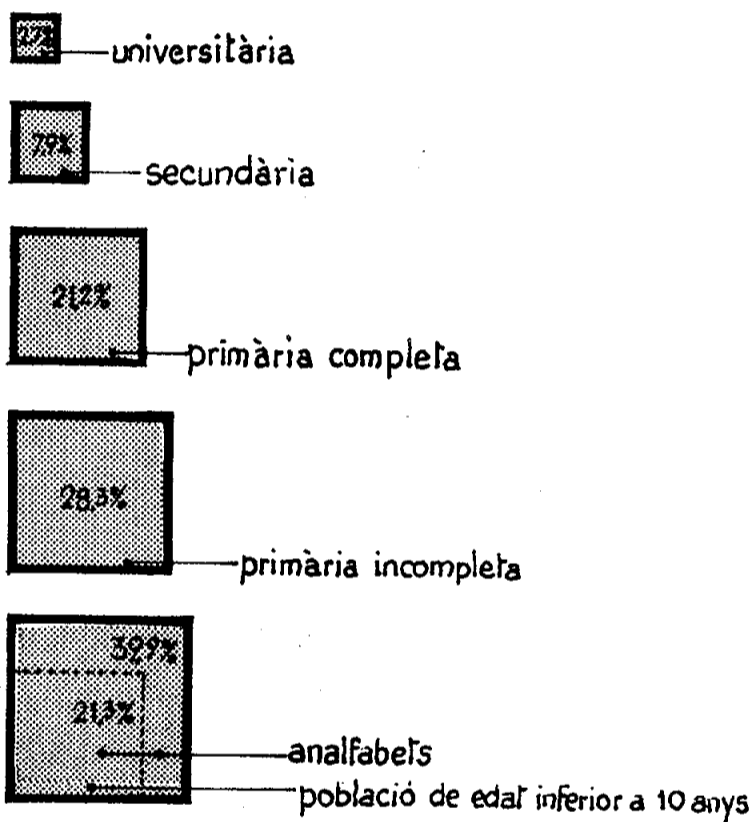
BARRI: GRÀCIA
SALDO MIGRATORI
(DISTRICTE VIII)

FONT : JOAN SOLER I SERRATOSA . 1982
LES MIGRACIONS A LA ENTITAT MUNICIPAL
METROPOLITANA DE BARCELONA
DE 1960 A 1980
ANEXE DE GRÀFICS (Pag.1,2,3i4)

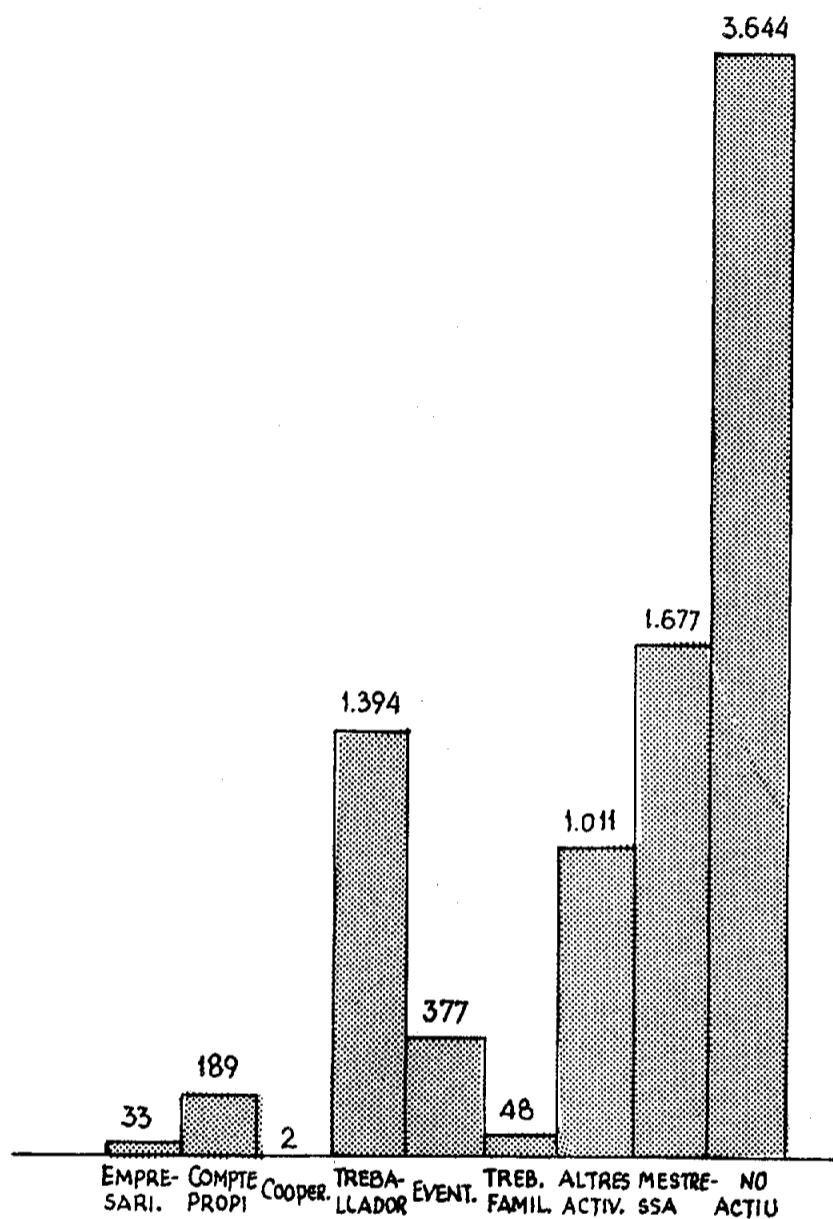
BARRI: **BONAVISTA**

DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER ESCOLARITAT

FONT : EXCM. AJUNTAMENT DE TARRAGONA
CENTRE D'INFORMÀTICA MUNICIPAL

BARRI: **BONAVISTA**
CONDICIÓ SOCIO-ECONÒMICA

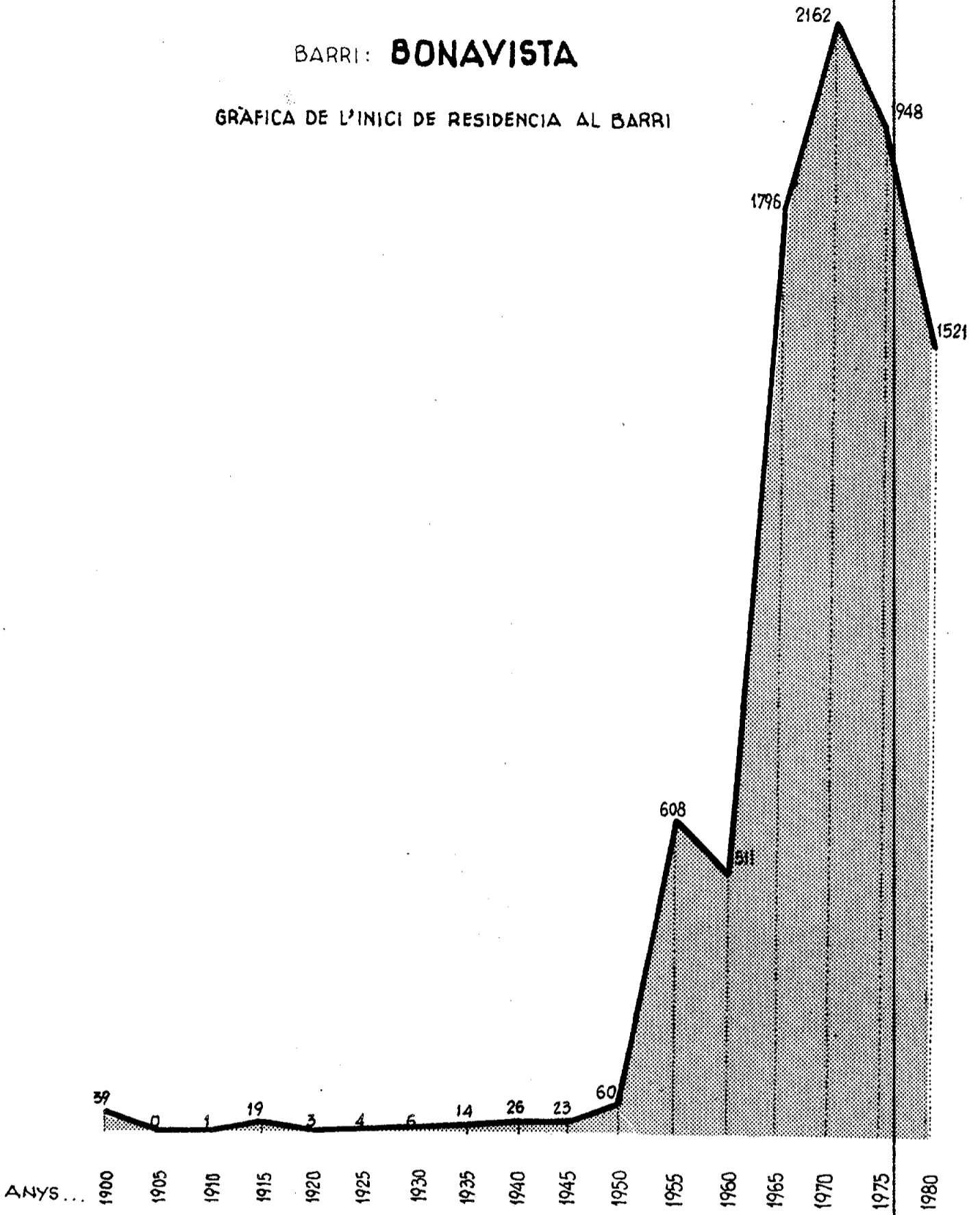

ESC. 1CM = 250 PERSONES

FONT: EXCM. AJUNTAMENT DE TARRAGONA
CENTRE D'INFORMÀTICA MUNICIPAL

BARRI: **BONAVISTA**

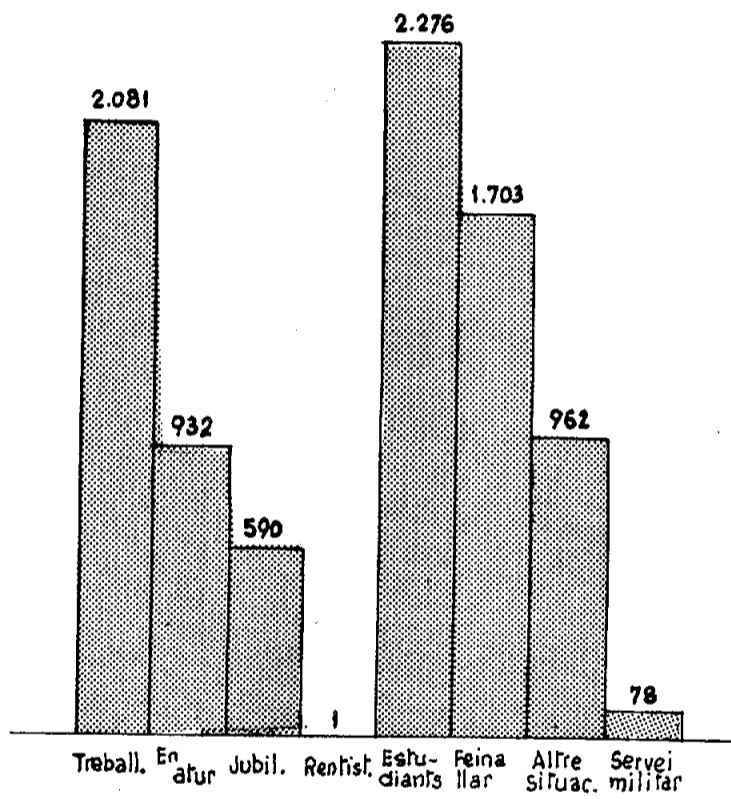
GRÀFICA DE L'INICI DE RESIDENCIA AL BARRI

FONT : EXCM. AJUNTAMENT DE TARRAGONA
CENTRE D'INFORMÀTICA MUNICIPAL

BARRI: BONAVISTA

SITUACIÓ LABORAL

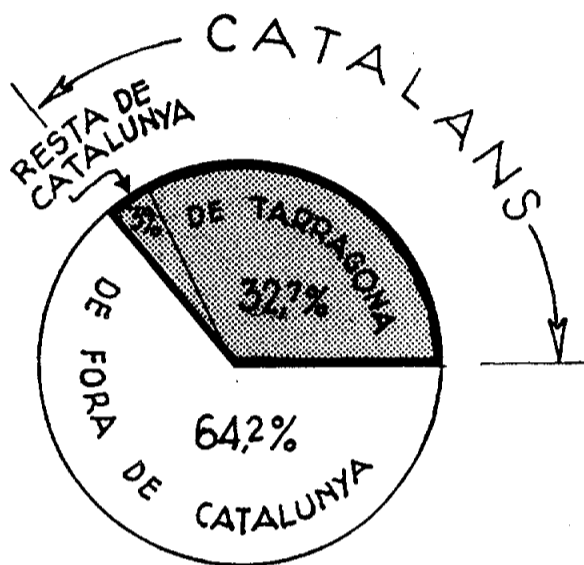

ESC. 1CM = 250 PERSONES

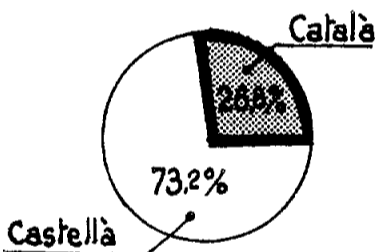
FONT: EXCM. AJUNTAMENT DE TARRAGONA
CENTRE D'INFORMÀTICA MUNICIPAL

BARRI : BONAVISTA

DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER ORÍGEN

LLENGUA

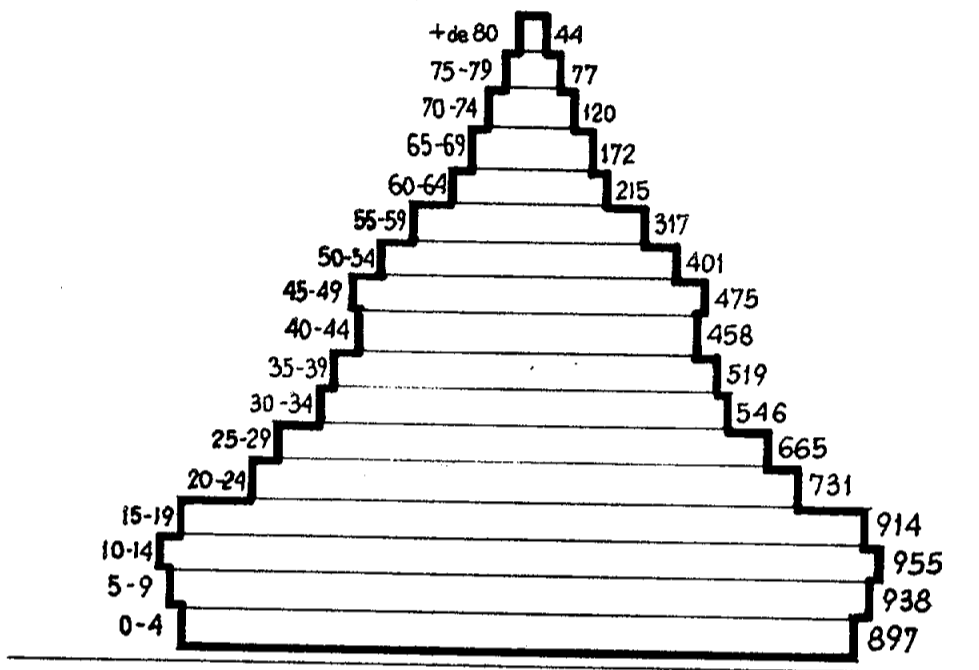
Catalans procedents de Tarragona	2.819
de la resta de Catalunya	269
De fora de Catalunya	5.539
Tota la població	8.627

FONT : EXCM. AJUNTAMENT DE TARRAGONA
CENTRE D'INFORMÀTICA MUNICIPAL

BARRI: **BONAVISTA**

GRÀFICA DE POBLACIÓ DISTRIBUÏDA

PER EDATS

TOTAL HABITANTS = 8.627

ESC. 1CM = 100 PERSONES

FONT : EXCM. AJUNTAMENT DE TARRAGONA
CENTRE D'INFORMÀTICA MUNICIPAL

ANNEXE II: INFORME SOBRE ALGUNAS INSTITUCIONES ESTUDIANTES

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS "VILA DE GRÀCIA"

Introducción

El estudio de la Asociación de Vecinos de un barrio nos es de gran interés, porque expresa los problemas que afectan a los vecinos, de forma inmediata y cotidiana, y sus niveles de participación. También es interesante observar cómo el núcleo de personas que participa más activamente en los distintos objetivos, actúa de nexo entre el vecindario y las instituciones, tanto para recabar ayudas, como para plantear reivindicaciones.

Nos ofrecen también un marco de observación y de contacto con personas individuales, no sólo como miembros de la asociación, sino como vecinos del barrio e integrantes de los distintos ámbitos, públicos y privados, y redes sociales de las que forman parte.

El momento concreto en que las Asociaciones de Vecinos fueron legalizadas no puede dejar de tenerse en cuenta, ya que coincide con los últimos años del anterior régimen, en el que la posibilidad de asociación y expresión política era prácticamente nula y arriesgada. En ellas, muchas personas, organizadas o no en la clandestinidad, encontraron una cobertura legal desde la que plantear reivindicaciones y posturas de oposición que, en aquel momento, y a pesar de las distintas tendencias, presentaban un frente común ante una común problemática. Este hecho importante aparece claramente en la Asociación de Vecinos "Vila de Gràcia", e incide en el número de socios, objetivos y actividades en general, que vienen a reflejar la incidencia de la situación política en la evolución de la entidad.

Características de la asociación

La Asociación de Vecinos "Vila de Gràcia" está ubicada en un pequeño local en planta baja, en el número 10 de la calle Salinas, por el que actualmente se paga un alquiler mensual de 17.000 pesetas.

En los estatutos quedan recogidos los objetivos y características, así como la composición del órgano rector, que debe ser renovado por mitades cada dos años en asamblea de socios. En la actualidad componen la Junta los siguientes cargos: Presidente, Vicepresidente, Secretario, Tesorero y un vocal por cada una de las áreas que integran la asociación: Vocalía de Cultura, Vocalía de Dones, Vocalía de Urbanismo, Vocalía de Jubilados, Vocalía de Jóvenes y, de reciente creación, Vocalía de Defensa de la Lengua. Se reúne tres o cuatro veces al mes, aunque no existen días concretos, siendo bastante flexible, tanto las convocatorias de reunión como la asistencia de los miembros.

Las personas que componen la Junta coinciden con las que desarrollan una mayor actividad, y es importante observar cómo los cambios producidos en la Junta coinciden con los que experimentan las actividades y objetivos, así como las relaciones con otras entidades (ayuntamiento y partidos políticos en especial), y con los vecinos del barrio.

Las cuotas de socios son el principal y casi único medio de financiación. En la actualidad se pagan por este concepto 750 pesetas.

El número de socios está alrededor del millar, aunque en los últimos años ha experimentado fluctuaciones.

Prácticamente la totalidad residen en el barrio. Una gran mayoría son catalanes, aunque también hay muchos inmigrantes con alto grado de integración en Cataluña y en el barrio. La lengua utilizada con mayor frecuencia es la catalana, también por

los no catalanes, entre los que parece existir una clara voluntad de integración. La composición social es difícil de definir, aunque existe una mayoría de trabajadores cualificados, pequeños comerciantes, maestros, administrativos, técnicos y profesiones liberales.

Notas sobre la evolución de la entidad

El 19 de abril de 1974, en los locales de la Cooperativa la Lleialtat, se crea la "Asociación de vecinos Sector Plaza Lesseps", coincidiendo con la lucha reivindicativa encaminada a evitar la "solución Plaza Lesseps". La entidad desarrolló una creciente actividad que, aunque centrada en reivindicaciones del barrio, encerraba un claro contenido político. Según informa uno de los socios:

"Se creó como movimiento reivindicativo en la época franquista, como arma de lucha. Las organizaciones políticas militaban en organizaciones nacionalistas y todas -incluso la CNT- se unen y nace la Asociación de Vecinos, cuando los partidos estaban en la clandestinidad, aglutinando a mucha gente, por eso crece tanto la asociación."

A los cinco años de su creación los objetivos y funcionamiento dan un brusco giro, coincidiendo con la legalización de los partidos políticos, provocándose escisiones y abandonos.

La nueva política que se plantea es la de que ha de ser un instrumento de reivindicaciones del y para el barrio, así como de encuentro de los vecinos para promover y vitalizar la convivencia. El mismo informante dice al respecto:

"Después de la muerte de Franco se legalizan los partidos en las primeras elecciones. La política de la AVV seguida hasta entonces no se puede continuar después. El gran error de los partidos es no comprender que la AVV no es un medio, sino un fin. Ellos quieren seguir haciendo una política de partido en la AVV, pero esto ya no puede ser así. En la AVV pueden participar todos los partidos -siempre que sean de izquierdas-, pero no para hacer su política, sino

para conseguir reivindicaciones ciudadanas del barrio. Ahora, aunque hay gente de partidos, no influye en la Asociación, sino que se hace una política de barrio."

A partir de 1979 se configuran las áreas de trabajo o vocalías, tal como actualmente funcionan, y la asociación, dentro de la Federación de Asociaciones de Vecinos de Barcelona (FAVB), adquiere un carácter más localista y políticamente parece estar considerada más a la izquierda que los actuales partidos parlamentarios.

Actividades

- 1) Reivindicaciones de espacios urbanos, bien planteando cambios en los planes urbanísticos generales o encaminadas a conseguir locales o zonas de servicios (culturales, escolares, recreativos...).
- 2) Impulso y recuperación de fiestas propias del barrio y de carácter popular, siendo destacable el papel que la asociación ha jugado en la vitalización de la "Festa Major". Recientemente se ha creado la "Comisión de Fiestas de Gracia" en la que están integradas dieciseis entidades y calles del barrio, que con la colaboración del Consell de Cultura del Ayuntamiento, trabajará en la organización de fiestas a lo largo del año.
- 3) Actividades de carácter interno: debates, actos culturales, cursos de catalán, asesoría jurídica, biblioteca, excursiones.

Mensualmente editan un "Full informatiu" en el que se informa a los socios de los objetivos generales y su evolución, de las actividades de las vocalías, así como de los actos programados cada mes (debates, excursiones, actos culturales...).

Las distintas vocalías se reúnen un día a la semana para planificar y organizar sus actividades. Buscando la participación de socios y vecinos, editan hojas informativas, carteles, pasquines, etc. Los niveles de respuesta parecen ser más altos en los casos

de problemas concretos -vecinos "afectados"- que cuando se plantean situaciones más generales.

En momentos puntuales de carácter político, feactivo, etc., la asociación, a través de su junta directiva, se dirige a los vecinos, como en las últimas elecciones municipales, en las que se hace un resumen de las actuales reivindicaciones y necesidades del barrio, que transmiten a los partidos políticos y medios de comunicación, algunas de las cuales fueron incorporadas a los programas electorales de algunos partidos.

Forma de trabajo y dificultades

Después de establecer contacto con miembros de la asociación en los locales que ocupa la entidad, se realizó una primera entrevista al Secretario de la Junta, persona que colaboró muy positivamente, tanto en la información (dirigida según la Guía de instituciones), como facilitando materiales y el acceso a documentación interna (previa consulta a la Junta). También fue importante su ayuda para establecer relación con miembros significados de las vocalías, a algunos de los cuales se realizaron encuestas parcialmente dirigidas (Vocalías de Cultura y Urbanismo).

La asistencia casi diaria para consultar documentación o realizar entrevistas, favoreció el establecer nuevas relaciones y la observación directa de los grupos de trabajo y ambiente en general, así como la familiarización con el investigador.

Una de las dificultades que hacen lenta la obtención de datos es la limitación de horarios (no está abierto el local más de dos o tres horas al día), y la irregularidad en la asistencia de las personas con las que se ha establecido contacto, así como su disponibilidad.

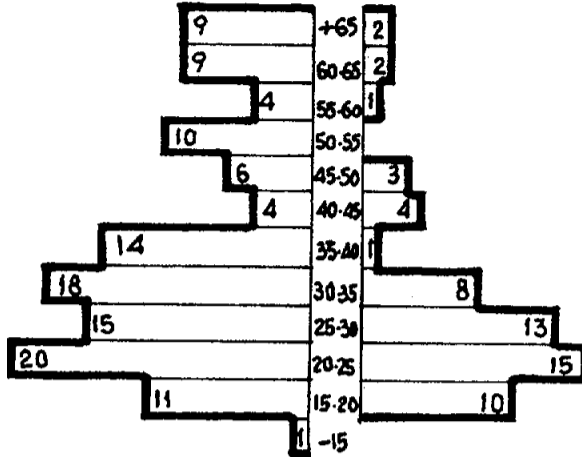
Por otra parte, la gran abundancia de materiales, tanto de régimen interno, como el producido en las reivindicaciones y actividades de las distintas vocalías y grupos de trabajo, y la mínima

sistematización y archivo hacen más lento el trabajo.

Hay que destacar la actitud positiva en todo momento por parte de las personas que actualmente son consideradas como principales informantes, para facilitar la labor de investigación.

BARRI: GRÀCIA

PIRÀMIDE D'EDATS DELS SOCIS DE LA
A.A.V.V. DE LA VILA DE GRÀCIA.
(recull entre 170 socis)

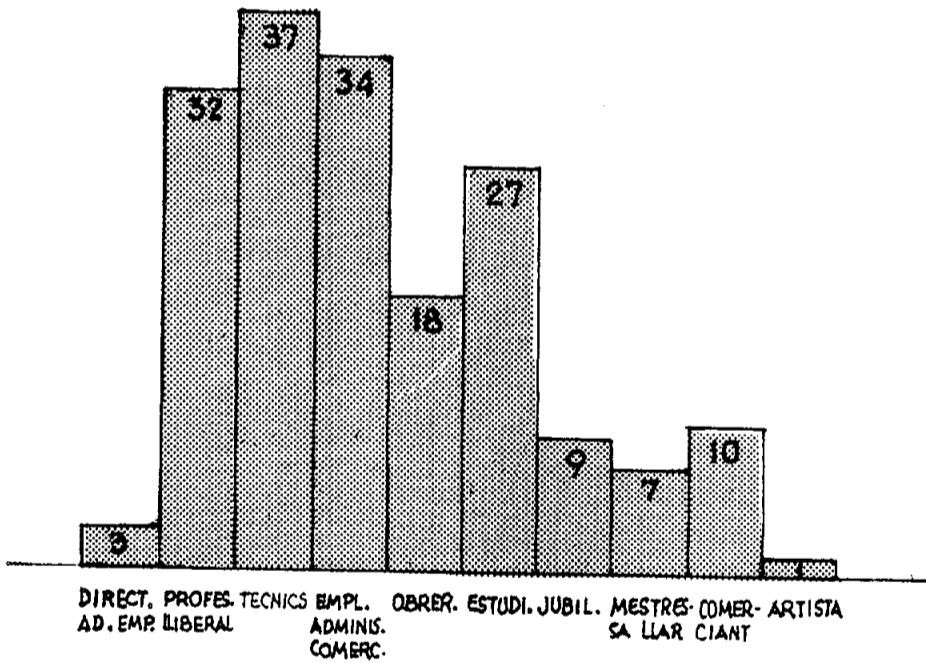

111 homes

dones 59

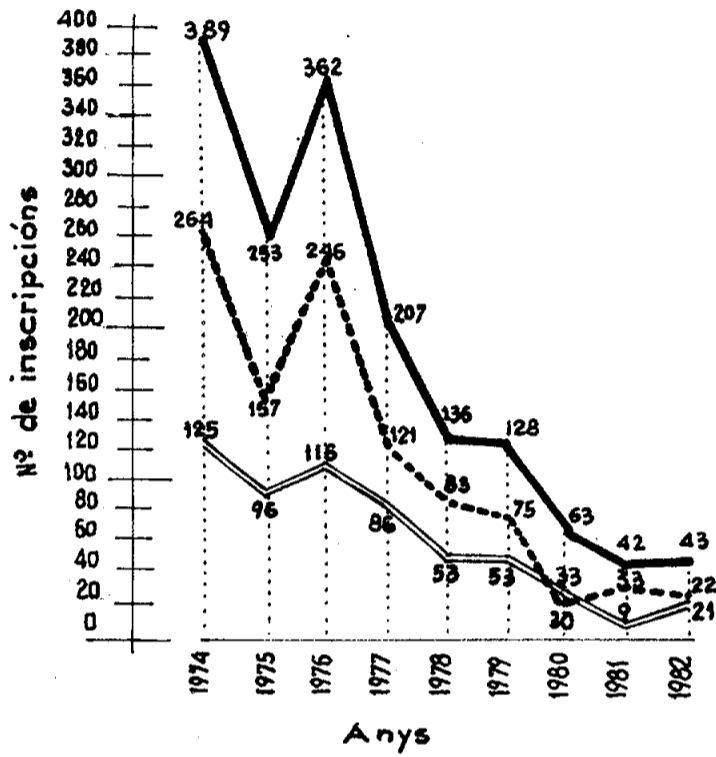
ESC. 1 PERSONA = 2 m.m.

CONDICIO SOCIO-ECONÒMICA

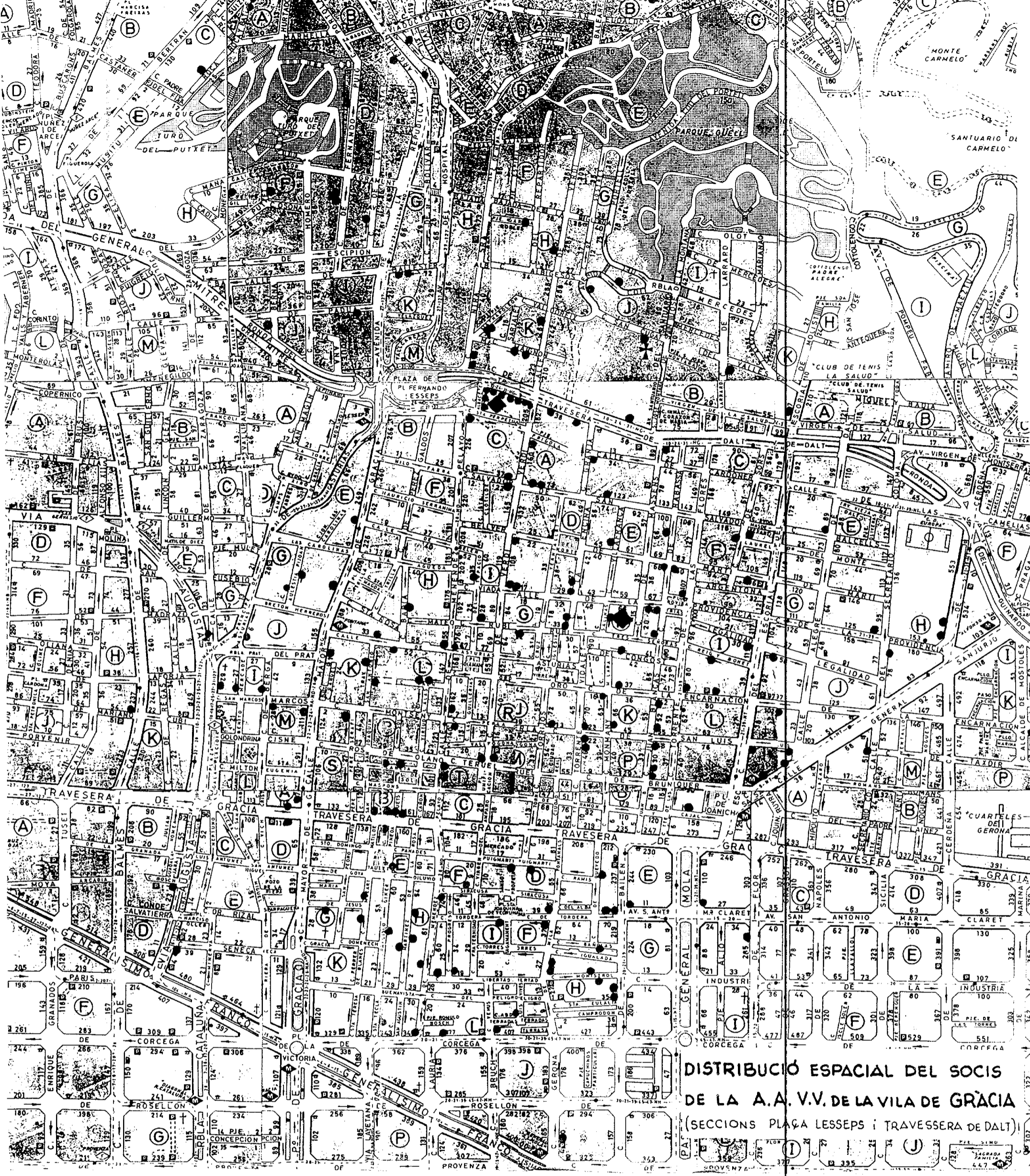

ESC. 1 PERSONA = 2 m.m.

GRÀFICA DE LA INSCRIPCIÓ DE NOUS SOCIS A LA ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DE LA VILA DE GRÀCIA (sector Plaça Lesseps)

- total
- homes
- ==== dones

DISTRIBUCIÓ ESPACIAL DEL SOCIS
 DE LA A.A.V.V. DE LA VILA DE GRÀCIA
 (SECCIONS PLAÇA LESSEPS I TRAVESSERA DE DALÍ)

Agrupación del PSC (PSC-PSOE) del distrito 8, ubicada en Gracia.

Justificación

- 1) Se trata de la agrupación de un partido nacido de la fusión de varias organizaciones políticas nacionales catalanas con un partido de ámbito estatal. Ocurre en 1978.
- 2) Se trata de la agrupación de un partido actualmente en el poder y enfrentado, a nivel de decisiones, con problemas de autonomía, de política lingüística y cultural. Esto tiene incidencia sobre las finalidades explícitamente públicas, ya que puede servir de plataforma para puestos de responsabilidad (versus finalidades privadas).

CARACTERÍSTICAS DE LA AGRUPACION

155 socios. Absenteísmo importante de los militantes. Actividades políticas prácticamente reducidas a la preparación de las campañas electorales y la gestión interna de la agrupación en relación con entidades mayores en la que se inserta (Federación de Barcelona, Consejo nacional, Partido estatal). Actividades culturales (concienciación o promoción cultural o lengua catalana) nulas. Poco protagonismo a nivel de la vida del barrio, salvo por parte de individuos miembros de la asociación, pero a título individual.

Existencia de dos tendencias políticas marcadas : a) "Obiolistas" (que se podría asociar con la línea gubernamental y b) Izquierda Socialista, de tendencia marxista.

La poca importancia de la agrupación, en el ámbito del barrio, contrasta con su importancia estratégica, electoralmente hablando. Gracia sirve de muestreo para los resultados electorales del conjunto de Barcelona. Por ello, tiene cierto tratamiento de favor a nivel de la federación. Además, varios de los principales cuadros del partido, que ocupan puestos de responsabilidad desde las últimas elecciones legislativas y municipales, están inscritos en esta agrupación.

Aspectos estructurales

Se inserta en el organigrama adjunto a nivel de la base. El órgano ejecutivo lo constituye una ejecutiva de 6 miembros, que se reúne semanalmente. 5 son catalanes, sector servicio. El secretario de cuestiones sindicales es castellano y se prepara profesionalmente a la labor sindical.

Aspectos financieros

El sistema parcialmente redistributivo que rige el reparto de recursos en el seno del partido hace que la relativa prosperidad de los miembros de la agrupación, en relación con otras agrupaciones más desfavorecidas, se refleja muy imperfectamente en sus recursos propios y contribuye a la falta de dinámica en cuanto a promoción de actividades.

CARACTERISTICAS DE LOS SOCIOS

En su gran mayoría, estos pertenecen al sector de servicios, son comerciantes o pequeños empresarios autónomos, con algunos jubilados. La mayoría ha nacido en Cataluña, y particularmente en Barcelona y se definen como catalanoparlantes. El pago de las cuotas, variable según el nivel de ingresos de los socios (a partir de 200 pesetas), y en la agrupación de un promedio de 1000 a 2000 pesetas mensuales revela una población bastante acomodada. Se preve hacer una pirámide de edad de los socios, así como una clasificación socioprofesional, y de nivel de instrucción. Asimismo, el lugar de nacimiento, la lengua materna, y los lugares de residencia y de trabajo darán lugar a gráficos y mapas, una vez terminado el vaciado del archivo de socios.

ASPECTOS ETNICOS Y LINGUISTICOS

El catalán es la lengua utilizada normalmente en las reuniones y los diferentes actos. Los castellanoparlantes, numéricamente en minoría, suelen expresarse en su idioma, en un marco de absoluta tolerancia. Sin embargo, la historia de la propia agrupación refleja las contradicciones aparecidas en el momento de la fusión: cuando esta ocurre, 15 antiguos miembros solo sobre 120 vienen a recoger su carné. La fusión entre federación de un partido estatal y organizaciones nacionales catalanas, provoca conflictos por ambas partes.

TRABAJO REALIZADO

- 2 entrevistas realizadas con un miembro de la ejecutiva de la tendencia mayoritaria.
- 1 entrevista con la misma persona y otra de la misma tendencia, pero de procedencia política diferente.
- una entrevista con un miembro de la Izquierda socialista.

Estas entrevistas se han realizado tres veces en el local de la agrupación, el día habitual de reunión de una u otra tendencia. La cuarta vez ha tenido lugar en la sede de la federación, donde están parte de los archivos de todas las agrupaciones de Barcelona.

Se ha empezado el vaciado del archivo de socios para recoger los datos referidos en el apartado anterior (características de los socios).

Igualmente, se preve un vaciado del registro de convocatorias (ordenes del día) y de las actas de las reuniones, desde la fusión en 1978. Asimismo, se preve hacer una curva de las altas y bajas para los dos últimos años.

DIFICULTADES ENCONTRADAS

- 1) La falta de permanencia dificulta la concreción de entrevistas o la consulta de los archivos.
- 2) La desorganización administrativa de la agrupación por falta de personas responsables hasta los últimos años dificulta asimismo la consulta sistemática de los archivos y la consecución de datos concretos.
- 3) La colaboración manifestada cara a nuestro trabajo no impide cierto recelo (imposibilidad de recoger los apellidos, preguntas de algunos socios sobre la utilidad de esta tarea, etc.) nacido de la época de clandestinidad y de la transición (23 de febrero).

CENTRO ASTURIANO DE BARCELONA

Justificación

Se eligió una casa regional para contrastar con asociaciones culturales de marcado grado catalanista. Se eligió el Centro Asturiano esencialmente por razones de conveniencia : Existía un canal de introducción. Dado el carácter cerrado y poco cooperativo de los centros regionales, nos ha parecido más oportuno poner a prueba nuestra metodología en las mejores condiciones posibles de acogida y accesibilidad.

Características principales de la entidad

Los estatutos definen los objetivos del centro : organización de actividades culturales y deportivas para promocionar los "ideales asturianos", protección mutua de los asociados. Resaltan además finalidades implícitas de carácter esencialmente comercial (contrato en 1982 con una sociedad anónima de bingo, Adquisición de una finca en las afueras de Barcelona en previsión de la creación de un centro polideportivo). Dinamismo cultural mayor: organización de la fiesta del Bollu (22 de mayo) y la festividad de La Santina (10-12 sept.)

Aspectos estructurales

Organo supremo de la asociación : la asamblea general integrada por el conjunto de los socios. Se reúne anualmente. Son previstas sesiones extraordinarias. Organo ejecutivo : La Junta Directiva compuesta por 19 miembros con un Presidente a su cabeza. Vicepresidentes y vocales se reparten la responsabilidad de los diferentes campos de actividades. Organo consultivo : El cuerpo consultivo. Compuesto por 9 miembros. Funciones: vigilar al cumplimiento de los estatutos y resolver los asuntos litigiosos.

CARACTERISTICAS DE LOS SOCIOS

551 asociados. Repartidos entre 6 categorías. Origen socioeconómico muy amplio según el presidente. Conviene verificar y precisar. Acceso posible al fichero que contiene datos sobre la edad, el lugar de nacimiento, la profesión y el domicilio.

UNIÓN EXCURSIONISTA DE CATALUNYA (Gràcia)

Introducción

El excursionismo no se circunscribe exclusivamente a la práctica deportiva. En origen, esencialmente, supone una aprehensión de Cataluña como totalidad. Se reconocía el país investigando y potenciando la recogida y difusión de rasgos y hechos culturales que, en su último significado, responden a actos de reafirmación nacional.

La elección de la "Unió Excursionista de Catalunya" (Gràcia) como objeto de estudio se fundamenta en su condición de centro excursionista con amplia implantación en el barrio. Evidentemente, en Gracia, existen otras instituciones similares con un origen conceptual semejante y, probablemente, con problemas parecidos en la actualidad. La UEC (Gràcia) deviene representativa de este tipo de instituciones con sus especificidades -significativas o no-, por el número e importancia de sus actividades, y por pertenecer, como delegación, a la UEC que proporciona un marco más amplio, tanto en el desarrollo de sus objetivos, como en su incidencia institucional.

En los últimos veinte años, y, fundamentalmente en la última década, la UEC (Gràcia), desde su concepción del excursionismo, vive como cuestión la preponderancia de la faceta deportiva en detrimento de las actividades culturales. Un estudio en profundidad de la institución, en el que uno de los factores significativos sería la convivencia de varias generaciones, posibilitaría conocer los cambios que, probablemente, se han operado en la conceptualización de Cataluña, de cómo han variado los símbolos, su significado y su percepción. Al mismo tiempo nos permitiría observar y analizar las distintas respuestas, individuales e institucionales, generadas en dicho proceso.

Características de la institución

La UEC (Gràcia) nace como necesidad organizativa, como respuesta a la dispersión -desaparición- de instituciones al término de la guerra civil. El aporte mayoritario de socios fundadores proviene del "Centre Excursionista Rafael de Casanova" (1916) y de la "Agrupación Excursionista Perla" (1924). Vincula a disidentes del Orfeó Gracienc -escindidos a raíz de la integración del Orfeó en "Educación y Descanso"- y a gracienses que buscan un marco de referencia vertebrador y catalizador de actividades culturales significadas por su catalanidad. Para legalizar esta iniciativa se recurre a la integración en la UEC -ya existente-, como delegación, que posee personalidad jurídica.

En la actualidad, se está desarrollando un proceso de reelaboración estatutaria que supondrá la constitución jurídica de cada una de las delegaciones y establecerá los términos y niveles de relación entre ellas.

La orientación de la entidad, así como sus objetivos formales, no han variado desde su fundación: excursionismo, como transmisión y práctica de una forma de relación con el entorno, de "fer país". En los estatutos se definen sus actividades como: "excursionisme, esquí, escalada, espeleología... amb estudis, treballs, concursos i cursets relatius a la muntanya en els aspectes científic, literari, artístic, fotogràfic, cinematoogràfic, històric i educatiu. Col.laborar en activitats científiques...".

Actividades

Coral Nuria (fundada en 1940): participación en festivales. Cursos.

Excursiones: Son programadas por cada una de las Secciones: Esquí, escalada, espeleología

Estudios y recogida de datos sobre románico: "Arxiu d'arquitectura i art romànic de les terres catalanes"

Ecología

Grupos de iniciación al excursionismo: hasta 18 años, a cargo de monitores.

Cada sección ocupa una sala en el local de la institución, sito en la calle Santa Agata núm. 30. Desde su fundación hasta 1972 la sede estuvo radicada en Travesera de Gracia, 151, local perteneciente al Centro Excursionista Rafael de Casanova. El traslado a su ubicación actual fue motivado por problemas derivados de la insuficiencia de espacio. Problema que se ha reiterado y obliga a regular la utilización del local. El horario establecido es de 19 a 21,30 horas y se distribuye de la siguiente forma: Socios, martes y viernes. Coral, ensaya martes y jueves, y el resto de las secciones, lunes y miércoles.

Los gastos derivados de alquiler, mantenimiento, conservación y renovación de material deportivo (se alquila a los asociados), refugios, pagos a las federaciones... son financiados íntegramente mediante cuotas de los socios.

Los miembros de los órganos directivos son elegidos por la asamblea general de socios. El cargo de Presidente tiene una duración de cuatro años y el resto de la Junta debe ser renovado cada dos.

Esquema de los órganos directivos:

Consell General (Reunión trimestral)

Presidente

Secretario

Tesorero Delegaciones (Reunión mensual)

Vocales Presidente

Secretario

Tesorero Secciones (de cada deleg.)

Vocales Presidente

Secretario

Tesorero

Las competencias de la Junta Directiva de la UEC (Gràcia) son:

Proponer y coordinar actividades, representar a la delegación en el Consell General, elaborar y aprobar el presupuesto.

En la actualidad el número de asociados se sitúa alrededor de los mil (no ha sido posible consultar el fichero). La mayor parte de los miembros viven en Gracia; son catalanes y su nivel

socioprofesional es clase media. No se han producido, en ningún caso, conflictos interétnicos en el seno de la institución. Han sido recogidas informaciones referentes al carácter distintivo de esta delegación, fundamentadas en el sentimiento de pertenencia de los socios al barrio que asumen el local como centro de encuentro y reunión.

La UEC edita un boletín ("Excursionisme") de periodicidad mensual que incluye información de las actividades de todas las delegaciones, artículos y una sección de opinión. Desde la fundación, en 1940, hasta 1975, se publicaba con el nombre de "Senderos". A partir de 1959 la edición es, íntegramente, en catalán.

Forma de trabajo

Planteada en la institución, la propuesta de investigación se obtuvo, por parte del Secretario, una respuesta facilitadora de cooperación condicionada a la aprobación, previa consulta, del Presidente y de la Junta Directiva. Manifestó reservas, todavía mantenida, a la consulta de ficheros de asociados y a actas de la Junta. La actitud de la Junta Directiva, al ser informada, fue positiva.

- Entrevista al Secretario siguiendo la Guía de instituciones.
- Recogida de materiales: informativos (programas de actividades, convocatorias...); régimen interno (estatutos).
- Entrevistas parcialmente dirigidas con el objeto de complementar, ampliar y contrastar los primeros resultados obtenidos. Fueron entrevistados: bibliotecario, responsable del grupo "Arxiu", Presidente y miembros de la "Sección de alta montaña y escalada" (SAME).
- Conversaciones informales con socios que favorecieron contactos interpersonales.
- Observación directa, asistencia al local participando, como observador, en reuniones informales

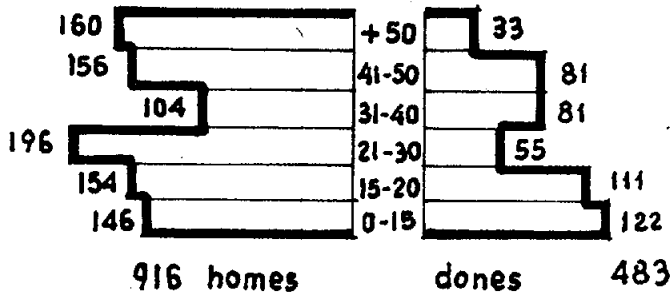
- Vaciado del Boletín (1940-1983): Fichado de los artículos que hicieran referencia directa a cuestiones de etnicidad.
- Vaciado de una tesina realizada sobre la UEC: Análisis sociológico de un club de excursionismo: la "Unió Excursionista de Catalunya" de Gràcia, presentada por Anna Ortega Aixelà, en el Instituto Nacional de Educación Física y Deportes (INEF), Barcelona, 1983. La tesina se fundamenta en el análisis de las variables de edad, sexo, profesión, lugar de residencia y año de inscripción, a partir de los datos de las fichas de socios en activo en diciembre de 1980.

La investigación, hasta la fecha, no ha planteado otros problemas que los derivados de dificultades de horario y coincidencia con las personas contactadas, por la irregular asistencia o disponibilidad de su tiempo para atender al investigador.

BARRI: GRÀCIA

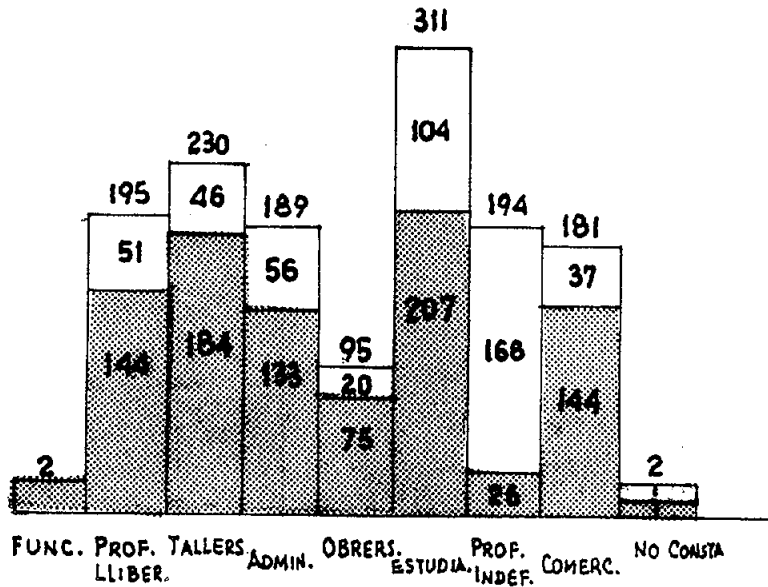
PIRÀMIDE D'EDAT DELS SOCIS DE LA "UNIÓ ESCURSIONISTA DE CATALUNYA" DE GRÀCIA.

ANY 1980

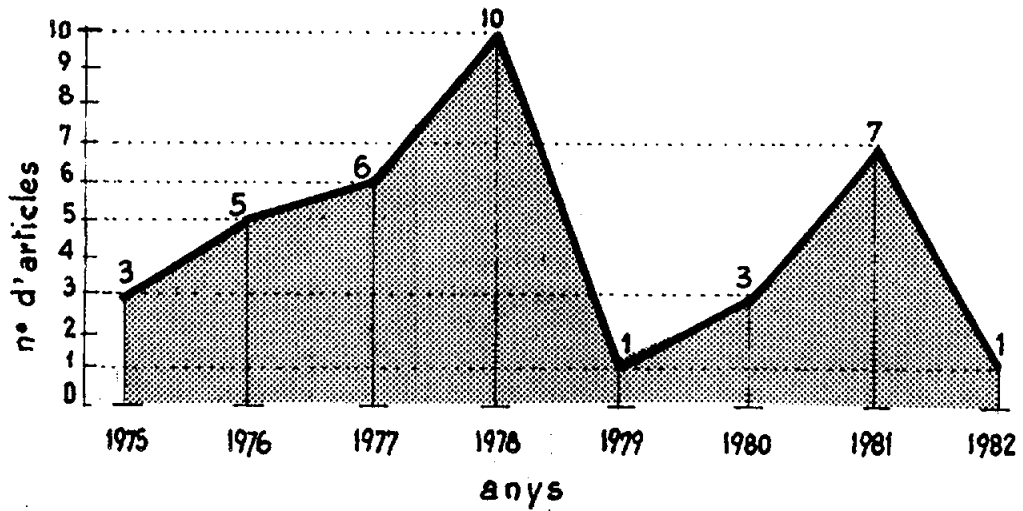
ESC. 1 PERSONA = 2 M.M.

CONDICIÓ SOCIO-ECONÒMICA

ESC. 1 PERSONA = 2 m.m.

GRÀFICA DE LA FREQUÈNCIA D'APARICIÓ
D'ARTICLES REFERENTS A ETNICITAT PUBLICATS
EN EL BUTLLETÍ DE LA "UNIO D'ESCURSIONISTES
DE CATALUNYA".

COOPERATIVA "LA LLEIALTAT"

El 28 de abril de 1892 el ramo de la construcción de la "Cooperativa Teixidors a mà" se escinde para fundar la "Societat Cooperativa obrera popular de consumo", hoy "Cooperativa La Lleialtat", con domicilio, desde su fundación, en el número 47 de la calle Montseny.

Los objetivos y actividades siempre han sido los mismos: la existencia de un economato donde los precios fueran más bajos que en otras tiendas; el estímulo al ahorro, con la creación de una mutua de ayuda en ocasión de nacimiento, enfermedad, jubilación y muerte; el fomento del encuentro y amistad de los miembros a través de actividades recreativas; y también, el impulso de actividades culturales (exposiciones, conciertos, teatro).

El número de socios ha ido decreciendo considerablemente (hoy son 250). Los hijos de aquellos obreros cooperativistas han dado un paso en la escala socioeconómica y aunque asalariados, la mayoría trabaja en bancos, oficinas o como técnicos en empresas. El origen étnico es el catalán, con una preponderancia de socios nacidos y residentes en el barrio. Nunca hubo conflictos en la utilización de la lengua, que siempre fue la catalana.

El local es propiedad de la entidad. En la planta baja está ubicado el economato (gestionado por la COOP -Cooperativa Catalana de Consumidores-), en la primera planta está la sala de teatro, alquilada por el Teatro Lliure, y el bar, también en régimen de alquiler.

Los miembros de la junta (para cuya renovación hay dificultades por no encontrar personas que quieran aceptar los cargos), son los que desarrollan mayor actividad como coordinadores y promotores.

La reciente aprobación por la Generalitat de la Llei de Cooperatives parece abrir una vía favorable a la obtención de ayudas y vitalización de la entidad, que en los últimos años para por una época de recesión.

LLUISOS DE GRÀCIA

El nombre de la institución en los estatutos es " Corte Angélica de San Luis Gonzaga" aunque desde su fundación en 1856 se la conoce como "Lluisos de Gràcia", denominación que figurará en los nuevos estatutos (en proceso de elaboración). La sede está ubicada en Plaça del Nord, nº 7-10.

Es una institución recreativa que desarrolla actividades deportivas y de esparcimiento, simultaneandolas con formación en la doctrina católica. La orientación de las actividades no ha sufrido variaciones y, en la actualidad, se define como asociación confesional pero sin ser excluyente (no es obligatorio ser católico para asociarse). A lo largo de toda su historia ha mantenido relaciones con el obispado y con la parróquia.

Actualmente el número de socios es de 1100 y permanece estabilizado en los últimos años. Su origen de clase es media-alta y mayoritariamente son catalanes habitantes de Gràcia. Aproximadamente el 70% de los asociados son menores de 25 años. La financiación de "Lluisos" siempre se ha basado en las cuotas aportadas por los socios y no reciben, ni han recibido, subvenciones de ninguna instancia. La situación financiera actual es precaria. Debido a los elevados gastos generales y para asegurar su continuidad se ven obligados a elevar las cuotas corriendo el riesgo de "elitismo" (contrario a sus presupuestos). Se quejan de la posible creación , en el barrio, de un "Centro Cívico" dependiente del Ayuntamiento (gratuito) y que conllevaría la desaparición de "Lluisos", en lugar de subvencionarlos y asegurar la continuidad de su función social (idéntica a la del "Centro Cívico").

Actividades

Baloncesto: 13 equipos en diversas categorías (masculino/femenino).

Dos grupos de teatro: uno de ellos es, al mismo tiempo, escuela de formación teatral.

Grupo de danzas: bailes de todo el mundo.

Cuatro equipos de pin-pon.

Un grupo "escolta"

Un grupo d'esplai

Tres corales: Virolet (5-14 años). Xinera (15-20 años). Coral Cantiga (mayores de 20 años).

Grupo de catequesis: no es obligatorio ser socio.

Grupo de "recerca de fe": pertenecen al movimiento que se desarrolló en torno a las "Trobades de Montserrat".

Gimnasio.

Bar: es un centro de reunión de entrada libre.

Cursillos.

"U de Cuc": grupo de teatro profesional que ensaya y representa (sábados y domingos) sus obras en la institución.

Aspectos institucionales

Presidente

Consell Directiu: formado por miembros designados por cada uno de los grupos.

Consell Executiu: Tesorero, secretario y vocal.

En la actualidad existe inestabilidad institucional. En 1982 dimitió la Presidenta. Con posterioridad a la dimisión, nadie quiso hacerse cargo de la dirección ni de la constitución del "Consell Executiu". Fue creada una comisión gestora hasta Febrero del 83. Se presenta, en dicho mes, una candidatura a presidente para la constitución de un congreso, proceso que continúa en la actualidad.

Lluïsos tiene planteado un problema de "lucha generacional", problema que justifica las dificultades institucionales. La propuesta constituyente vincula a otras instituciones (incluye partidos políticos) a nivel de contacto y orientación sobre elaboración de estatutos, reorientación de la institución y forma de resolver la crisis.

La asociación se define como catalanista desde su origen. Siempre se ha utilizado la lengua catalana, en todos los niveles de participación, y nunca han surgido problemas en este sentido. Su boletín " Des del Nord. Fulls d'informació - Lluïsos de Gràcia" así como todo tipo de comunicaciones escritas son publicadas en catalán.

ASOCIACIÓN DE VECINOS DEL BARRIO DE BONAVISTA

Introducció

L'Associació de Veïns de Bonavista ha complert una funció d'eix vertebrador de tota l'acció política i social del barri durant el període 1969-1975, en unes proporcions poc comparables a la d'altres entitats conegudes. Es pot afirmar que durant aquest període l'AVV mobilitzà constantment la població del barri per a assolir objectius específics, així com a contribuir com a punta de llança en les accions polítiques anti-franquistes.

La interacció que s'ha produït en la població del barri entre conscientització política i reivindicació dels problemes propis resulta francament notòria i espectacular, especialment si tenim present l'alt grau d'analfabetisme i les greus condicions materials de tota mena que ha sofert la població. Aquesta força de l'AVV s'entén molt més si es considera la manera de constitució del barri i el fet que les lluites han estat per a aconseguir qüestions d'ordre ben elemental: es comencen a construir les primeres cases del barri a 1962. La gent havia anat comprant parcel·les i els dissabtes i diumenges aprofitava per construir ella mateixa la seva casa. Fin l'any 1966 no existeix absolutament cap servei ni cap infraestructura al barri: no hi ha escola, no hi ha aigua corrent a les cases i sols una font pública rodreix el barri, no hi ha clavegueres ni paviment, etc. És en aquest any que es construeix la parròquia, s'instal·len quatre noves fonts públiques i es comencen a habilitar baixos i locals industrials per a complir la funció d'escola. Fins els 1970 no s'aconsegueix el servei d'aigua domiciliada, l'il·luminació dels carrers, clavegueres i la pavimentació d'una petita porció del barri (just el necessari perquè pogués entrar l'autobús). Fins el 1978 no s'acaba el pavimentat ni es sol·luciona definitivament l'il·luminació pública. Tan sols en 1980 s'acaba l'edificació de l'escola pública, la qual és inaugurada amb un dèficit de més de tres-centes places...

Estructura de l'entitat

La Junta Directiva de l'entitat està constituïda per dotze persones: president, vicepresident, secretari, tresorer, comptador i set vocals. Cada vocalia està al càrrec de cada una de les set comissions de treball de l'entitat, que són les següents: urbanisme, transports, cultura, finances, festes, sanitat i jubilats. En la pràctica hi ha comissions sense cap responsable i que, per tant, no funcionen, com és el cas de sanitat i jubilats en aquests moments, mentre que d'altres estan encapçalades per més d'un directiu, com és el cas de les més conflictives: urbanisme, cultura, festes i finances.

Les Comissions tenen funcionament autònom i es reuneixen, teòricament, un cop a la setmana, si bé tothom assenyala que la més dinàmica, la de cultura, és l'única que compleix aquest requisit, i, en canvi, les altres es reuneixen de forma més intermitent, sempre que ho requereixen les circumstàncies.

Actualment es convoquen dues o tres Assemblees Ordinàries al llarg de l'any, i el nombre d'Assemblees Extraordinàries és variable, en funció del volum d'activitats, si bé cada any es fa una com a mínim per l'organització de la festa major. El nivell de participació és de una tercera part, aproximadament, dels socis, ja que solen anar a les assemblees de 70 a 90 socis, essent el nombre total de 280 en l'actualitat (nombre sensiblement inferior al de fa set o vuit anys, moment en què l'entitat superà els cinc-cents).

Evolució

L'AVV es constitueix legalment el desembre de 1969, després d'un llarg procés d'estira i arronça amb el Govern Civil i de funcionar clandestinament com a moviment de base durant més de tres anys. Cal dir que fou la primera del municipi de Tarragona i la segona de la comarca del Tarragonès. La lluita dels primers anys va ser molt dura per tal d'assolir les millores mínimes per fer habitable el barri. No és fins el 1974 que l'AVV aconsegueix una

mobilització total dels veïns al voltant del que es coneix com a vaga dels autobusos, que consistí en una vaga general de dos dies, un boicot a la utilització dels autobusos per espai de dues setmanes i mobilitzacions, concentracions i manifestacions de la immensa majoria dels veïns, que requerí la presència massiva i constant de la policia, havent passat per comissaria durant aquells dies més d'un centenar de persones. Nethom recorda aquest episodi com la fita més important de la història del barri i, a l'hora, com el punt més àlgid de la combativitat dels veïns. Hom reconeix que la fi d'aquest procés es varen manifestar enfrontaments polítics entre dos sectors: d'una banda, els militants del PSUC, i d'altra alguns membres molt actius de grups d'extrema esquerra. Aquest enfrontament tingué en la història posterior moments molt crítics, que donaren com a resultat un cert refredament per part d'una majoria dels veïns, malgrat l'hegemonia del PSUC en gairebé totes les instàncies i esferes de la vida comunitària. Exemples de mobilitzacions fracassades són les iniciatives per aconseguir un ambulatori de la Seguretat Social al barri (1975), i la lluita constant per solucionar els déficits en places escolars, si bé aquest darrer punt no entra dins de fa uns anys en la competència de l'AVV pel fet d'haver-se creat tres associacions de pares d'alumnes (escola pública, escola de l'església i escola de FP). En els darrers anys aquests problemes han contribuït a un refredament de les activitats, malgrat que algunes d'elles s'han consolidat a partir de l'ajut institucional de l'ajuntament (publicació revista, p.e.)

Activitats

La vida quotidiana de l'entitat es basa en les reunions de les diverses comissions de treball, les quals garanteixen la coordinació i participació dels socis en les diferents àrees, així com tenen cura de les mobilitzacions necessàries per assolir llurs objectius. Existeix un butlletí amb una freqüència trimestral o quadrimestral. La projecció externa de l'entitat es manifesta mitjançant l'organització de la festa major del mes d'agost i amb la col.laboració amb les altres entitats del barri, malgrat que no és massa fluïda.

El castellà és el vehicle exclusiu de comunicació en totes les activitats, documents de treball i en el butlletí de l'entitat, si bé es pot dir que els diferents membres de l'Associació i directius entrevistats es definixen obertament a favor del bilingüisme parlat i escrit, així com a favor de la integració cultural dels immigrants al fet català.

Estat del treball

Fins el present han estat entrevistats: l'actual president, el secretari i quatre vocals, que representen diferents tendències ideològiques dins l'associació. D'altra banda, s'ha fet una entrevista amb profunditat al que fou fundador i secretari de l'entitat durant el període 1969-1981, Domingo Casaña i que abandonà el càrrec quan era regidor de l'Ajuntament de Sarrià. També hem assistit a una Assemblea General i hem pogut constatar l'atonía de les activitats, acompanyada per enfrontaments constants entre diferents socis i directius. Tot just en aquests moments comencem el treball amb el llibre d'altres i baixos de socis i amb el llibre d'actes. Per part de tothom l'actitud ha estat la de donar les màximes facilitats per a la realització del treball.

CASA REGIONAL DE ANDALUCIA (TARRAGONA)

Aquesta institució fou escollida pel seu caràcter marcadament ètnic, en aquest cas andalús. Entre els diversos centres regionals existents a Tarragona aquest és sens dubte el més rellevant pel nostre estudi si tenim en compte que dels residents a Bonavista un 70% aproximadament són nascuts a Andalusia o són fills d'andalusos.

La Casa Regional de Andalucía es troba a Tarragona: Carrera les muralles, lluny del centre urbà i en un lloc de no massa fàcil accés: cal anar-hi expressament. Com a centre regional el seu radi d'influència transcendeix la ciutat de Tarragona i, fins i tot, les rodalies. En estudiar aquesta institució pensàvem que la seva incidència entre els habitants del barri de Bonavista havia d'ésser molt nigrada. Aquesta hipòtesi es fonamentava tant en la baixa condició socioeconòmica dels bonavistencs, com en les evidents dificultats de desplaçament, així com en les alternatives que el barri mateix ofereix pel reforçament de la seva identitat cultural.

Característiques de l'entitat

Els seus objectius vénen definits en els estatuts de l'entitat: "ofrecer un cauce de relación, convivencia y práctica de actividades de tipo cultural, artístico, folklórico, recreativo, deportivo y, en general, todas aquellas dedicadas a satisfacer el ocio y el tiempo libre de los socios". En entrevista oral es va afegir que l'objecte és acostar els andalusos, tot oferint-los un lloc de reunió, així com donar a conèixer els costums i folklore andalús en un àmbit més general.

Evolució

S'inicià a partir del projecte d'un individu, propietari d'un bar, que cercà un nom pel seu establiment que cridés l'atenció al públic. Buscà la col.laboració de diverses persones i, d'acord amb elles, es posà el nom de Casa Regional de Andalucía

(1978). Començà a perdre diners i quan els deutes foren força considerables es formà la primera junta directiva del centre i es procedí a l'aprovació dels estatuts (1979).

Malgrat una empremta dinamitzadora a la primera etapa, en què es foren un bon nombre de socis (600) aviat -i sembla ser que per mala gestió de la junta- començaren a decaure les activitats i a omplir-se de nou de deutes. A començaments de 1983 el centre es tanca i ara s'està buscant la forma de tornar-lo a posar en funcionament. De nou la qüestió luctiva passa a primer pla: un membre de la junta arrenda ell el local i el cedeix per les diferents activitats. Ha a una assemblea que s'ha de celebrar a primers de juliol d'enguany vol procedir-se a la dissolució de l'entitat i a la constitució d'una altra idèntica però amb nom diferent, per tal d'escapolir-se dels deutes. La situació es torna, doncs, idèntica a l'inici.

Aspectes organitzatius

Es regeix pels mecanismes bàsics de funcionament de qualsevol associació. En destaquem només alguns aspectes específics.

Hi ha una jerarquia de socis: fundadors, numeraris i transients. Aquests últims no són de forma temporal i no ténen dret a ocupar càrrecs directius, a diferència dels socis numeraris. Els socis fundadors són els que consten en l'acta fundacional o aquelles persones que amb posterioritat han proporcionat donatius (aquests han d'ésser considerats "suficients" per la Junta Directiva) o bé han avalat crèdits. Ells controlen directament l'ingrés de socis, ja que cada soci nou ha d'ésser presentat per un soci fundador, ténen dret preferent als càrrecs directius i només l'acord unànim de la Junta Directiva pot procedir a llur expulsió. Aquesta clara diferenciació dels socis fundadors és resultat del procés de creació del centre, barrejat, d'altra banda, amb uns evidents interessos econòmics.

La Junta Directiva es compon de quinze membres, deu dels quals han d'ésser andalusos. Constà de president, dos presidents adjunts (d'organització i de finances), un vicepresident, un secretari, un tresorer i nou vocals. Els estatuts proveuen que cada

any canvien set membres de la junta. Malgrat això, la major part de càrrecs han estat ocupats sempre per les mateixes persones fins avui.

No conciben la periodicitat de les reunions, però pel que es dedueix de l'evolució de l'entitat no sembla existir massa dinamisme. El mateix president hi va molt poc, com se'ns va dir, tot fent constar que era degut a la seva professió de taxista.

Característiques dels socis

Durant els anys 1973 i 1978 es feren socis un total de sis-centes persones. En els darrers anys aquesta xifra no ha augmentat. D'altra banda, fa un any que no es cobra cap quota. La major part de socis són andalusos, però en hi ha també d'arturians, extremanys i catalans. La major part resideix a Tarragona, i en menor proporció hi ha gent de Vilaseca, de Reus, i dels barris de Sant Pere i Sant Pau, Riu Clar i Bonavista. Predomina la classe ~~xxx~~ treballadora (manobres, obrers industrials, pescadors, mecànics) amb alguns elements de classes mitges.

Financiació

Ha estat sempre un punt molt conflictiu ja que el centre hereta les deutes inicials del bar, a més de les despeses derivades del lloguer del local, despeses d'activitats, etc. Les seves fonts de financiació són:

- a) Quotes dels socis: inscripció de 500 ptes i quota mensual de 200 (l'any 1981 cotitzaven 109 socis dels 600 existents, mentre que ara no cotitza ningú).
- b) Aportacions voluntàries (les despeses de lloguer, llum i telèfon han estat pagades sempre per un "simpatitzant")
- c) Altres: organització d'activitats, actuacions del grup folklòric, ajuts del Ministeri de Cultura...

Aspectes ètnics i lingüístics

El centre posseeix un caràcter andalusista, com fa palès, el seu nom, objectius i activitats. En el local dominen dos colors: el blanc i el verd fosc, els mateixos de la bandera andalusa. A les dues entrades llueixen juntes i en lloc destacat la bandera andalusa i la senyera catalana. Potser condicionat per l'interlocutor, la persona entrevistada emfasitzà l'agermanament que havia d'existir entre les dues cultures i com a exemple mostrava la inclusió d'un grup de rock català en la festa organitzada amb el nom de Romeria del Rocío.

Activitats

Les activitats amb més gran estabilitat han estat les classes de castanyoles i les de ball i "cante". Les primeres es feien en el mateix centre i estaven a càrrec d'un membre de la junta. Les segones es fan en una acadèmia privada, on el soci no té cap avantatge, però les actuacions es fan en nom del centre. S'organitzen també diferents celebracions: Misa Flamenca, romiatge del Rocío (enguany el 2 de julio), les tortúlies flamenques dels dissabtes i les commemoracions festives andaluses més destacades. Dos cops l'any es visiten les residències d'ancians i es procura ajudar els andalusos sense feina (no sabem com es concreta)

Treball realitzat i dificultats

La major part d'informació sobre el centre procedeix d'un treball realitzat l'any 1981 en el marc del Departament d'Antropologia de Tarragona. Quedava per fer-ne una actualització i fer un estudi en profunditat del fitxer de socis, cosa que havia quedat tractada molt superficialment. A tal efecte a començaments de juny es feu una entrevista a l'actual vicepresident del centre. Ens va fer un breu resum del darrer temps (clausura de l'entitat i noves perspectives), però no estava gens interessat en detallar massa els aspectes que preguntàvem, ja que ell és el més directament implicat en la nova direcció que es vol oferir a l'entitat. Per tots aquests motius es volen fer desaparèixer discretament tots els documents de l'actual centre, raó que farà impossible l'acabament del treball.

INFORME SOBRE L'ESTAT ACTUAL DEL PROJECTE D'ESTUDI DE L'ENTR-
CITAT A CATALUNYA.
Juny 1983

Abans de tot es fa necessari situar aquest informe dins del context general del projecte d'investigació proposat a la Fundació Jaume Bofill. Aquest projecte, iniciat a començaments de febrer d'enguany, es proposava dedicar-se durant l'any 1983 a un objectiu preferencial: l'aprofondiment metodològic en la línia ja esmentada en la nostra memòria de maig de 1982, així com en l'annex de desembre de 1982.

D'acord amb això, la nostra tasca ha començat amb el treball empíric a dues unitats d'observació urbanes, el barri de Gràcia a Barcelona i el de Bonavista a Tarragona. Durant aquests cinc mesos s'ha treballat en el disseny de les tècniques que havíem d'emprar en la nostra tasca; d'altra banda, des del mes d'abril s'ha començat la tasca de treball de camp pròpiament dit en els esmentats barris, l'elecció dels quals és en bona part circumstancial, si bé existeixen motivacions pràctiques i concurreixen algunes característiques intrínseques dels processos d'urbanització d'ambdues comunitats que les fan especialment interessants pels nostres objectius.

Aquest informe es compon de les parts següents:

- (1) Introducció general
- (2) Algunes il·lustracions estadístiques de les característiques de les dues unitats d'observació.
- (3) L'estudi de les institucions

ANNEXES

- Quadres estadístics
- Informe sobre algunes institucions estudiades

Cal assenyalar, però, en el pòrtic d'aquest informe les dificultats que ens ha suposat la seva elaboració per dues raons. En primer lloc, per motius de calendari, atès la coincidència amb l'acabament del curs. D'altra banda, les dificul-

tats de síntesi que es presenten a un equip que tot just acaba d'endagar el projecte i té ara molts més dubtes i angoixes, que no pas alternatives per a oferir. Dit això, ens fem responsables del que segueix a continuació.

(1) INTRODUCCIÓ

"L'home -l'home inventat per la revolució burgesa- és un univers singular. A través de la praxi sintètica singularitza en els seus actes la universalitat d'una estructura social. A través de la seva activitat destotalitzant/retotalitzant individualitza la història social col·lectiva... Una Antropologia Social que consideri cada home com la síntesi individualitzada i activa d'una societat elimina la distinció entre el que és general i el que és particular en l'individu. Si nosaltres som, si cada persona representa la reapropiació singular de l'univers social i històric que l'envolta, nosaltres podem conèixer la societat partint de l'especificitat irreductible d'una praxi individual". (Ferrarotti, F., a Histoire et histoires de vie, 1983: pàg. 51)

El problema metodològic fonamental en un treball de les nostres característiques és el de la selecció de les unitats de treball, la seva representativitat i significació, així com el problema de l'articulació entre diferents unitats. Recordem primer, però, quin és el paisatge complet. El nostre tema és l'estudi de l'etnicitat a Catalunya. Com a títol no pot ésser més general ni més ple d'ambigüitats, alhora que suggestiu. Ara bé, en el nostre esbocet d'informe de maig de 1982 concretàvem la proposta d'estudi en cinc punts:

(1) L'estudi de l'aparell simbòlic i del marc cultural i socioeconòmic que li dona suport, tot assenyalant especialment aquells símbols bàsics marcadors de la diferenciació entre els diferents grups socials en conflicte.

(2) L'estudi del paper de certes institucions en la creació i manteniment de la consciència d'identitat.

(3) L'estudi dels mecanismes de mobilització social, tot delimitant les aliniacions ètniques o de classe.

(4) L'estudi dels processos migratoris com a elements de

complexització i de contrast en la formació social catalana.

(5) Estudiar el moviment nacionalitari català com a tal.

Aquest ambiciós panorama s'ha d'entendre com el marc més general possible, que ens delimita d'alguna manera l'estratègia general de la recerca. En l'enumeració anterior hi ha implícits una sèrie de camins d'estudi que no pensem seguir: (1) No volem fer anàlisis de caire essencialista a l'estil del treball clàssic de Ferrater Mora, o de nombroses obres que destaquen la psicologia del poble català, els trets de l'ètnia catalana i, fins i tot, els plantejaments de raça catalana.

(2) Tampoc volem caure en la confusió d'estudiar tan sols l'etnicitat catalana en comptes de l'etnicitat a Catalunya, ja que considerem que, en tot cas, la primera magnitud només es pot entendre avui en el marc dialèctic i comprensiu de la segona.

(3) En tercer lloc, i sobre tot, volem aprofitar aquesta investigació per a sortir del ghetto metodològic dels estudis de comunitat i de les biografies personals dirigits per una teologia del nivell micro, que en el fons té un fort component ideològic que acostu a aquella antropologia ancorada en el primitivisme o en els aspectes més arcaics o tradicionals de la vida social. (4) Finalment, com a antropòlegs que som volem fer un esforç d'imaginació (i de treball) en concebre la possibilitat d'una sola ciència social menys condicionada per la presència -inevitable- de les parcel·les acadèmiques.

La nostra proposta metodològica vol ésser, doncs, deliberadament heterodoxa des del punt de vista de la disciplina de què hem pres les eines bàsiques per la investigació social. Potser l'element que manté en nosaltres la identitat professional com a antropòlegs sigui l'èmfasi que fem en l'estudi del primer pla, en el caràcter irrenunciable a estudiar comportaments individuals, entesos no com a epifenòmens del social, sinó com a polaritats actives i com a praxis sintètiques de la realitat social, tal com s'assenyala en el fragment amb què hem iniciat aquesta introducció, manllevat de l'investigador italià F. Ferrarotti.

Passen ara a fer una breu presentació i justificació de la nostra estratègia de treball, al menys tal i com la veiem ara. En primer lloc, la nostra unitat d'anàlisi, l'univers respecte al qual es postulen interpretacions, es cerquen processos i s'analitzen comportaments, és Catalunya. Prou sabem que la complexitat i l'opacitat que comporta una formació social com aquesta ens condanna d'antuvi a una interpretació sectorial o parcial d'ella, sense cap possibilitat d'aproximació holística. Però estem convençuts que només de la complexitat resultant del joc dialèctica d'un nombre elevat de variables amb interacció pluridimensional (tot incluint la dimensió històrica), podem cercar tots els elements que poden enriquir l'anàlisi i fer d'aquesta quelcom més que una caricatura de la realitat. Una altra defensa que es pot fer de Catalunya com a unitat d'anàlisi és molt més evident i la subscrivim. Constitueix una unitat "natural", és una unitat històrica i una unitat a partir de la qual es configura el sentit de pertinença; és el territori, la història, la llengua i el conjunt d'institucions i de símbols que delimiten un col·lectiu humà: els catalans (lògicament ens referim a les persones que resideixen a Catalunya, encara que no siguin o no es defineixin com a catalans. Si seguim la mateixa lògica, també hauríem d'incloure els catalans d'origen i de sentiment emigrats fora de Catalunya). En fi, sense necessitat de plantejar paradoxes, queda clar que fins i tot justificar la delimitació d'una realitat tan evident crea problemes, és l'etern problema de posar fronteres.

En segon lloc, cal justificar i jerarquitzar les unitats d'observació que considerem possibles i aquelles que considerem fonamentals per la comprensió dels processos -a nivell micro i macro- que esdevenen dins la nostra unitat d'anàlisi. Per la delimitació d'aquestes unitats utilitzem tres eixos definitoris: territori, classe social i adscripció ètnica. L'element territorial ens permet l'elaboració de dicotòmies com ara: centre/perifèria, frontera/interior, costa/interior, rural/urbà, etc. Malgrat l'ús generalitzat que hom fa d'aquestes delimitacions, la nostra actitud és de reserva moderada respecte a unes variables que normalment amaguen d'altres dis-

tincions dependents de la lluita de classes o de la confrontació ètnica. No obstant això, considerem útil pels nostres propòsits la distinció entre zones de frontera i zones centrals, entre centre i perifèria d'un sistema, perquè pensen que cal estudiar la perifèria d'un sistema per a entendre les seves propietats; en alguna fase del treball voldríem, doncs, estudiar la perifèria de la catalanitat: la gent de la Llitera, o la de Fraga, la de Vallderoures o els tortosins, i també, si es vol, la gent de barriades i ghettos urbans.

Me gusta

El factor classe social ens sembla l'element més dinàmic i més determinant per a explicar els processos socials en el seu registre econòmic, polític o cultural. Considerem molt difícil trobar cap procés col·lectiu que no estigui impregnat d'alguna manera per aquest factor. Tant a la selecció d'individus com de grups familiars aquest element és sempre present; d'altra banda, en la selecció d'unitats d'anàlisi institucional els aliniaments de classe són evidents: partits polítics, centrals sindicals/grups patronals, associacions de veïns, grups confessionals, associacions professionals, empreses, etc.

L'origen ètnic o l'autoadscripció a un grup ètnic constitueix l'altre eix vertebrador de les nostres tipologies d'individus, situacions i estructura grupal. Creiem que aquest element no es pot aïllar dels dos factors abans esmentats, si no és amb el perill de simplificar o donar interpretacions mistificades i ideològiques de la realitat social que pretenem estudiar. Considerem que el tema de la identitat ètnica és una qüestió directament connectada amb les condicions socials de la població, amb la situació econòmica, amb la localització espacial-residencial de cada grup i, fins i tot, amb l'opció política de cada individu. Per aquest motiu resulta interessant copsar l'opinió de la gent sobre el seu vot i les opcions polítiques, respecte a la qüestió nacional, l'actitud envers els immigrants, la llengua o la definició que es dona d'autogovern. D'altra banda, és també important analitzar a fons els processos electorals dins d'aquelles unitats d'observació estudiades.

Es tracta, sobre tot, d'embrancar en un ventall ample de registres (polític, econòmic, laboral, espacial, familiar, ideològic, cultural, educacional, etc.) les condicions socials que ens expliquen de forma plausible unes determinades coordenades de resposta en termes ètnics o en què el factor ètnic sigui present d'alguna forma. El que volem estudiar, en definitiva, és quins són els factors més actius en decantar una actitud ètnica més o menys militant, en definir la pertinença ètnica com quelcom tancat i exclusivista o com quelcom obert i compatible amb d'altres identitats.

En tercer i darrer lloc, voldríem plantejar el problema de la representativitat de les unitats d'observació, o plantejat d'una altra manera, la qüestió de la generalització. Perquè estudiem uns individus, uns grups i no d'altres? Fins a quin punt les propietats característiques d'un element concret ens ajuden a comprendre una totalitat més àmplia? Què representen o signifiquen els deu individus entrevistats en un poble de, posem per cas, cinc-cents habitants? O l'anàlisi de tres associacions de veïns per comprendre aquest tipus de moviment a nivell de Catalunya? Quin valor posseeix l'estudi de cinquanta o seixanta biografies familiars en el context de tot Catalunya? I finalment, què ens aporta pel coneixement de la problemàtica de l'etnicitat a Catalunya el fet d'haver estudiat individus, grups familiars, associacions, etc.?

Respondrem aquestes qüestions a partir de tres perspectives. Comencem per especificar que nosaltres treballarem preferentment amb tipologies de fenòmens, tot intentant no marginar cap polaritat d'anàlisi en confeccionar la llista dels individus, grups familiars o institucions que cal estudiar.

Però, a més, quines són les nostres que estudiem amb preferència? Individus, grups familiars i institucions, així com comunitats més àmplies. En última instància, és molt difícil de fer una llista tancada dels elements i estructures medidores entre l'individu i la societat en el sentit més ampli. En aquesta fase del treball l'èmfasi el posem en l'estudi de l'àmbit familiar i en el que en sentit més ampli anomenem institucions (vegi's l'apartat tercer). A nivell de l'an-

bit familiar cal afegir, però, que estudiem grups familiars emmarcats dins unitats territorials (barris), on funció de llur caràcter representatiu dins d'una tipologia, on es tenen en compte els elements de diferenciació de classe i ètnica, i que es consideren obertes en el sentit de constituir unitats interactives que ens permeten de construir models suprafamiliars. Per aquest motiu, la biografia familiar que fem servir com a eina metodològica queda molt lluny dels estudis de cas tradicionals a l'antropologia, com és el cas d'Oscar Lewis, per exemple. Per nosaltres les biografies familiars tenen un valor heurístic, pel fet que expliquen una pràctica humana i sintetitzen la història col·lectiva i la totalitat social de què formen part. El mateix podem dir per d'altres institucions que esdevenen grups primaris per l'individu i que, com a tals, constitueixen els punts de mediació i articulació entre l'individu i l'estructura social, sense oblidar que són també, a la vegada, reproductores (o transformadores) actives d'aquesta estructura social.

Finalment, nosaltres treballen amb guies de treball obertes, més que amb enquestes tancades. En tot cas, cal parlar de fases dins la recerca. En un primer moment, de presa de contacte amb el problema d'estudi, considerem profundament negatiu metodològicament aplicar enquestes tancades, que impedeixen establir contacte amb la realitat social relativament lliures de prejudicis. Aquesta consideració es tradueix en l'aplicació de diversos tipus de tècniques, totes elles complementàries: entrevistes amb persones "clau" on tant que activistes o líders de grups naturals que proporcionen lliures pròpies interpretacions subjectives, entrevistes individuals o col·lectives amb profunditat a diferents persones, observació de comportaments, participació en diferents esdeveniments de la vida social, etc. La informació així obtinguda serà completada mitjançant una enquesta passada a una mostra aleatòria de la població, cosa que ha de permetre donar un valor estadístic a les dades etnogràfiques (vegi's guia de treball, immediatament a continuació del present capítol)

Un últim aspecte sobre el qual encara no hem pres cap decisió és la delimitació de les unitats territorials de Catalunya que constitueixen el mínim de tipus diferents per a servir de mostra significativa per reconstruir tota la unitat d'anàlisi. Pensem que les dimensions o variables a tenir en compte són, com a mínim: tamany, ubicació (muntanya/pla/costa, centre/perifèria), sector productiu dominant (ramaderia, agricultura de secà o de regadiu, mineria, petita indústria o activitats artesanals, mitjana o gran indústria, turisme, centres rituals, etc.), tendència de vot, i, lògicament, composició social i ètnica de la població.

6.- BIBLIOGRAFIA.

- AZKIN, B.
1964 State and Nation. London. Hutchinson University Library.
- BALCELLS, A.
1979 Cataluña contemporánea I (siglo XIX). Barcelona Siglo XXI.
- BARTH, F.
1976 "Introducción" en: F. BARTH (comp.). Los grupos étnicos y sus fronteras. La organización social de las diferencias culturales. México. F.C.E. - pág. 9-49.
- BASHAM, Richard.
1978 Urban Anthropology. The Cross-Cultural Study of Complex Societies. Palo Alto, Cal. Mayfield Publ.
- BEER, W.R.
1977 "The Social Class of Ethnic Activist in Contemporary France" en: M.J. ESMAN (ed.) Ethnic Conflict in Western World. Ithaca. Cornell University Press. pág. 143-158.
- BELL, W.
1974 "Ethnicity, Decisions of Nationhood and Images of the Future" en: W. BELL and W.E. FREEMAN, (eds.) Ethnicity and Nation-Building. Beverly Hills, Sage Publ. pág. 283-300.
- BELL, W. and FREEMAN, W. (eds.)
1974 Ethnicity and Nation-Building: Comparative, International and Historical Perspectives. Beverly Hills, Cal, Sage Publ.
- BERINGUIER, Ch. y otros.
1974 Urbanismo y práctica política. Los libros de la Frontera.
- CANDEL, F.
1964 Els altres catalans. Ed. 62. Barcelona.
- CARDELÓS y otros.
1978 "Sobre inmigración e integración en Catalunya" en: Materials, 12.
- CAZORLA, J. y otros.
1979 "El retorno de los emigrantes al sur de Iberia" en: Papers, 11. Barcelona.

- CONNOR, W.
1976 "The Political Significance of Ethnonationalism within Western Europe" en: A.A. SAID and L.R. - SIMMONS (eds.), Ethnicity in an International Context. New Brunswick, New Jersey. Transaction Books. pág. 110-133.
- 1977 "Ethnonationalism in the First World: the Present in Historical Perspective" en: M.J. ESMAN (ed.) Ethnic Conflict in the Western World. Ithaca. - Cornell University Press. pág. 19-45.
- DEUTSCH, K. y FOLZ, W.
1963 Nation-Building. New York. Prentice-Hall. Atherton Press.
- DREYFUS, J.
1973 Localisation Residentielle Intraurbaine, Groupes Sociaux y Methodes de Formalisation. Asociación plurilingüe de ciencia regional de Europa del N.W. Col.loqui de 1973. Barcelona.
- ESMAN, M.J. (ed.)
1977 Ethnic Conflict in the Western World. Ithaca. - Cornell University Press.
- 1977 "Perspectives on Ethnic Conflict in Industrialized Societies" en: M.J. ESMAN (ed.) Ethnic Conflict in the Western World. Ithaca. Cornell University Press. pág. 371-390.
- FERRATER MORA, J.
1972 Les formes de la vida catalana. Barcelona. Selecta.
- FUNDACIÓ J. BOFILL i SERVEIS DE CULTURA POPULAR.
1978 Trobada sobre la immigració del 31 de juny de l'any 1978. Atmetlla de Mar.
- GEERTZ, C. (ed.)
1963 Old Societies and New States. New York. Free Press.
- GELLNER, E.
1974 Thought and Change. London. Weidenfeld and Nicolson.
- GIRAL, E. y ABRIL, J.
1968 Población de Cataluña y Regiones españolas. Instituto de Economía de la Empresa. Barcelona.
- GOLDMAN, L.
1967 "Epistemologie de la Sociologie" en: PIAGET. Logique et connaissance scientifique. Paris. - Encyclopedie de la Pleiade.

- GREENWOOD, Davydd.
1976 "Ethnic Regionalism in the Spanish Basque Country: Class and Cultural Conflicts" en: Iberian Studies, V. (2). pág. 49-52.
- 1977 "Continuity in Change: Spanish Basque Ethnicity as a Historical Process" en: M.J. ESMAN (ed.), Ethnic Conflict in the Western World. Ithaca, - Cornell University Press. pág. 81-102.
- GUICHONNET, P. y RAFFESTIN, C.
1974 Geographie des Frontieres. Presses Universitaires de France. Paris.
- HANSEN, E.B.
1977 Rural Catalonia under the France Regime. The Fate of Regional Culture Since the Spanish Civil War. Cambridge. Cambridge University Press.
- 1978 "Dimensiones de la estratificación social en la Cataluña rural" en: W. DOUGLASS y J.A. ACEVES (eds.) Los aspectos cambiantes de la España rural. Barcelona. Barral. pág. 249-280.
- HAUPT, G. i LOWY, M.
1974 Els marxistes i la qüestió nacional. Barcelona. La Magrana.
- HECHTER, M.
1975 Internal Colonialism. The Celtic fringe in the British national development. Berkeley. University of California Press.
- HECHTER, M. and LEVI, M.
1979 "The Comparative Analysis of Ethnoregional Movements" Ethnic and Racial Studies, e. pág. 260-74.
- JUTLLAR, A y otros.
1968 La inmigración en Cataluña. E.D.I.M.A. Barcelona.
- KING, R.
1973 Minorities under Communism: Nationalities as a Source of Tension among Balkan Communist States. Cambridge. Harvard University Press.
- KUPER, A. and SMITH (eds.)
1969 Pluralism in Africa. Berkeley. University of California Press.
- LEACH, E.
1979 Comunicación y cultura. Madrid. Siglo XXI.
- LEDRUT, R.
1972 La significación del espacio. Publicaciones del Colegio Universitario de Cataluña y Baleares. Barcelona.

- LEFEBURE, H.
1970 Durural a l'urbain. Anthropos. Paris.
- LENIN, V.I.
1974 La revolución proletaria y el renegado Kantsky. Buenos Aires. Antheo.
- LEVI-STRAUSS, C.
1981 La identidad. Madrid. Petrel.
- MARX, K.
1976 La guerra civil en Francia. Madrid. Aguilera.
- MERLIN, P.
1971 L'exode rural. Presses Universitaires de France.
- MITCHELL, J.C.
1960 Tribalism and the Plural Society: An Inaugural Lecture. London. Oxford University Press.
- NADEL, S.F.
1966 Teoría de la estructura social. Madrid. Guadarrama.
- OLIVES PUIG, J.
1969 "Deterioración urbana e inmigración en un barrio antiguo de Barcelona: Sant Cugat del Rec" en: Revista de Geografía de la Universitat de Barcelona. Barcelona.
- PAPERS
1979 "Estructura social de Catalunya". Revista de Sociología publicada por la Universidad Autónoma de Barcelona, núm. 12. Barcelona. Ed. Península.
- PARSONS, T.
1964 The Social System. New York. Free Press.
- PEREZ DIAZ, J.
1969 Emigración y cambio social. Ed. Ariel. Barcelona.
- PI-SUNYER, O (ed.)
1971 The Limits of Integration. Ethnicity and Nationalism in Modern Europe. Amherst. The University of Massachusetts Dpt. of Anthropology.
- PINILLA DE LAS HERAS
1976 Immigración i mobilitat social a Catalunya. Ices Laboratori de Sociologia. Barcelona.
- PLAZA PRIETO, J.
1963 "Disparidades económicas regionales y desarrollo regional" Anales de Economía, núm. 3. Julio-Septiembre.

QUADERNS D'ALLIBERAMENT

- 1978 La immigració als Països Catalans, 2/3. Col. La Magrana. Barcelona.
- SAID, A.S. and SIMMONS, L.R. (eds.)
1976 Ethnicity in an International Context. New Brunswick, New Jersey. Transaction Books.
- 1976 "The Ethnic Factor in World Politics" en: A.A. SAID and L.R. SIMMONS (eds.) Ethnicity in an International Context, New Brunswick, N.J. Transaction Books. pág. 15-48.
- SCHNEIDER, P., SCHNEIDER, J. and HANSEN, E.
1972 "Modernization and Development: the Role of Regional Elites and Noncorporate Groups in the European Mediterranean" Comparative Studies in Society and History, 14. pág. 328-350.
- SOLE, C.
1980 "La catalanització dels immigrants" Taula de Canvi núm. 20. Abril.
- 1981 La integración sociocultural de los inmigrantes en Cataluña. Madrid. Centro de Investigaciones Sociológicas.
- TIPPS, D.C.
1973 "Modernization and Comparative Study of Societies" Comparative Studies in Society and History núm. 15. pág. 199-226.
- TURNER, V.
1969 The ritual process. Chicago. Aldine.

30-9-83

Corals i agrupacions folklòriques

DISTRICTE I

Centre N°	Entrada en servei	N° socis	Denominació
1	1922	850	
2	1945	450	
3	1926	11	Cobla
4	1968	15	cantaires CEC
5	1970	30	"
6	1968	30	"
7	1971	50	"
8	1942	300	Coral
9	-	220	
10	1860	180	Cors (Fed. Cors Clavé)
11	1950	500	
12	1940	40	S.Cant. Universitària
13			Cercle Sardanista

DISTRICTE II

1	1966	-	
2	1966	45	cantaires
3			Colla sardanista Fenix

Corals i agrupacions folklòriques

DISTRICTE III

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1954	160	
2	1922	70	cantaires
3	1951	55	"
4	1972	55	"
5	1950	40	"
6	1970	25	"
7	1966	-	Col.legi Sant Ignasi
8	1955	150	
9	1946	60	
10	1977	6	prof. Classes sardanes

DISTRICTE IV

1	1975	20	cantaires
2	1958	35	"
3	1908	75	
4	1965	40	
5	1970	200	
6	1900	120	
7	1891	6.000	Orfeó Català
8	1978	-	
9	-	50	Centre Asturià
10		150	Secretariat Orfeons
11			Cobla barcelonina
12			Grup intermedi Terra Ferma

Corals i agrupacions folklòriques

DISTRICTE V

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1967	11	prof.
2	1950	300	
3	1947	72	
4	1930	95	
5	1919	-	
6	1925	40	cantaires
7	1952	40	"
8	1922	124	
9			Cobla Comtal
10			Unió Colles Sardanist.

DISTRICTE VI

1	1953	300	
2	1954	-	cantaires UEC
3	1940	300	
4	1960	12	balladors
5	1945	90	

Corals i agrupacions folklòriques

DISTRICTE VII

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1960	30	cantaires
2	1919	25	"
3	1955	120	
4	1919	100	
5	1956	-	Esbart Serra d'Or
6	1975	20	cantaires
7	1945	140	
8	1926	500	Orfeó Atlàntida
9	1955	200	" Canigó
10	1966	70	" Santa Tecla
11	1900	150	" de Sants
12	-	100	" " (Petits)
13	1878	120	Soc. Coral La Floresta
14			Ballet Ciutat Comtal

Corals i agrupacions floklòriques

DISTRICTE VIII

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1956	30	cantaires "Amics del Capigó"
2	1958	30	"
3	1940	16	" Cap. Clàs. Polifò.
4	1969	125	Castellers de Barcel. (Coop. Teixidors a mà)
5	1961	55	Coral Cantiga
6	1980	30	" Centre Moral
7	1965	160	" Infant. El Virolet
8	1961	36	Coral Joia
9	1944	30	Coral Montseny
10	1965	49	Coral Nou Ressoró
11	1940	40	Coral Núria de la UEC
12	1973	30	Esbart Centre Moral
13	1968	120	Esbart Comtal
14	1942	80	Dansaires Orfeó Grac.
15	1955	218	Esbart Lluís Millet
16	-	70	Esbart Santa Fe
17	1904	120	Orfeó Gracienc
18	-	50	" Infantil (Gracienc)
19	1972	70	Sardanes i Esplai
20	1944	32	Soc. Coral "Els Pílons"
21			Agrup. Mases Corals G
22			Aplec Sardanes Barc.
23			Cor l'As de Bastos
24			Cor El Canari de Grac
25			Cor la Flor de la Parrala
26			Cor la Lealtad
27			Cor L'Orquidea
28			Cor El Roure

Corals i agrupacions folklòriques

DISTRICTE IX

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1962	400	
2	1968	25	cantaires
3	1980	35	"
4	1972	55	"
5	1956	110	
6	1972	45	dansaires
7	-	170	
8	1923	80	dansaires
9	1968	15	
10	-	45	Coral l'Ideal Clavé
11	1899	55	cantaires
12			Coral Catalunya
13			Dansaires de la Quinta Força
14			Esbart Col.legi Santa Creu

DISTRICTE X

1	1951	138	
2	1945	40	dansaires
3	1944	300	
4	1926	20	

Corals i agrupacions folklòriques

DISTRICTE XI

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1922	13	
2	1962	200	
3	1947	66	cantaires
4			Orfeó de les Corts
5			Societat Coral La Papallona

DISTRICTE XII

1	1950	50	cantaires
2	-	80	"
3	1969	50 - 60	
4	1975	82	
5	1930	60	
6	1950	300	
7	1966	300	
8	1970	60	
9			Cobla Verneja
10			Cor el Rap
11			Coral Sant Jeroni
12			Esbart Sant Francesc Xavier

30-8-82

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE I

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1945	5.000	Agrup. Cat. Profess. del Dependent
2	1923	1.200	Agrup. Fotografia
3	1975	150	
4	1945	396	
5	1967	250	
6	1966	347	
7	-	109	
8	1962	690	
9	1921	300	
10	1953	607	
11	-	-	
12	1954	1.003	Banc. Hispano
13	1973	5.000	Engi. Industrials
14	1973	-	
15	-	-	
16	1975	20	
17	1940	1.099	Ll. Prot. Animals
18	1941	550	
19	1890	115	
20	1977	12.000	Xarxa Cultural

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE II

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1925	5.800	Empl. Transp.
2	1976	-	
3	1954	-	
DISTRICTE III			
1	1956	780	
2	1862	150	
3	-	-	
4	1974	50	
5	1960	6	
6	1900	-	Parroquia
7	1965	600	
8	1958	410	
9	-	-	Relg.
10	1950	5.000	alumnes
11	1936	1.300	"
12	1952	1.060	I. Est. Nord Americ.
13	-	150	
14	1976	300	
15	1905	1.200	S.C. Sopeña
16	1945	-	Relig.
17	-	20	
18	1926	155	
19	1979	70	

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE IV

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1974	-	Caixa de Pensions
2	-	12.000	As. Mestresses Casa
3	1976	150	
4	1948	200	
5	1945	460	
6	1935	2.140	Amics de la Ciutat
7	1962	100	
8	1944	1.500	Ant. Alumnes S.Cor.J.
9	1959	389	
10	1948	54	
11	1967	300	
12	1913	220	
13	1931	1.500	As. Cultural Musical
14	1968	500	
15	1979	280	
16	1955	4.000	Numismática Españ.
17	1974	300	
18	1956	6.583	UNICEF
19	1946	670	Casal Montserrat
20	1971	-	Parroquia
21	1977	300	
22	1926	500	"
23	1895	300	"
24	1877	150	"
25	1952	100	
26	1924	2.000	Filatelie Numism.
27	1935	500	
28	1960	735	

(cont.) DISTRICTE IV

29	1967	-	
30	1974	13.000	Club Vanguardia
31	1977	200	Anti Nuclear
32	1978	25	Anti OTAN
33	1977	60	Objetors consciència
34	-	2.467	Creu Roja
35	1961	600	
36	-	-	Relig.
37	-	-	"
38	1954	100	
39	1950	2.350	Inst. Italià
40	1952	300	
41	-	-	Relig.
42	-	-	"
43	-	-	"
44	1949	446	Ac. Catolica
45	1971	40	
46	1935	900	Penya Cult. Barcel.
47	-	-	S. Ac. Cultural
48	1975	-	
49	-	2.000	Soc. Naturista

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE V

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1935	64	
2	1922	464	
3	1933	991	
4	1955	500	
5	1978	180	
6	1933	2.000	Gimnàstic
7	-	65	
8	1847	1.000	Liceu

DISTRICTE VI

1	1970	200	
2	-	800	
3	1967	467	
4	1971	150	
5	1950	300	
6	1957	125	
7	1979	300	
8	1960	200	
9	1954	1.100	Inv. Submarinas
10	1904	400	
11	1972	320	
12	1976	1.000	DON-NA
13	1961	60	
14	1955	-	Consulat Alemania
15	1948	-	Jov. per Crist
16	-	-	UEC (Sec. Fotograf.)
17	1977	385	

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE VII

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1900	1.200	Centre i At. Montser.
2	1878	400	
3	1966	150	
4	1904	-	Relig.
5	1955	-	Filatèlic
6	1977	-	Ajuntament Sants
7	1948	77	
8	-	450	
9	1978	500	
10	1973	-	Parroquia
11	1910	600	
12	1905	400	
13	1900	800	
14	1957	-	Parroquia
15	1976	-	Entitats Sants, Hos- tafrancs i La Bordeta

DISTRICTE VIII

1	1942	2.415	A.Alum. La Salle Gràc.
---	------	-------	------------------------

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE VIII

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1942	2.415	Ant. Alum. La Salle
2	1975	200	Racing Güell
3	1869	487	Centre Moral
4	1905	400	Sopeña. OSCUS
5	1903	623	Cercle Catòlic
6	1934	400	Club Helena
7	1979	80	C. Juv. J.R. Jiménez
8	1959	500	Coop. Vivendes
9	1876	150	Coop. Teixidors a mà
10	1950	200	C. Filatèlic i Num.
11	1947	200	Foment Gr. de les Arts
12	1965	190	Franciscàlia
13	1855	1.083	Lluïsos
14	1975	331	M.U.E.C. (Est. Crist.)
15	1904	750	Orfeó Gracienc
16	-	-	Pompeia Grups
17	1969	-	Relig. Sala Miriam
18	1892	200	Coop. La Lleialtat
19	-	-	Anella
20			C.Cult. Vaixell
21			C. Estud. Econ. i Jurid
22			F. As. Festa Major
23			Grup Mai som prous
24			S. Colombòfila Missat.

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE IX

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1954	140	
2	1977	40	
3	1974	-	Aula cultura Caixa
4	1919	520	
5	1978	130	
6	1880	296	
7	1974	90	
8	1942	-	Parroquia
9	-	-	"
10	1925	250	"
11	-	-	"
12	-	600	
13	1956	60	
14	-	60	Pegaso
15	1974	60	
16	1928	25	
17	1870	350	

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE X

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1960	70	
2	1962	1.100	A.Alum. Col. Caixa
3	1889	300	Ateneu Colón
4	1874	803	Casino L'Aliança del Poble Nou
5	1910	550	Centre Moral i Cult.
6	1910	460	" "
7	1945	400	Cent. Parroquial
8	1895	1.200	Coop. Pau i Justícia
9	1979	-	MIJAC. Mov. Ac. Catól.

DISTRICTE XI

1	1979	130	
2	1958	200	
3	1958	715	
4	1856	671	
5	1947-1978	175	As. Esc. de l'aire Ll.
6	1879	2.400	Fòrum Vergés
7	1948	300	
8	-	2.500	alum. Inst. Francés
9	1964	84	
10	1962	350	Carmelitans

Entitats culturals i recreatives

DISTRICTE XII

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1864	614	
2	1952	250	
3	1966	4.000	Cent. Amics D'Europa CEDADE
4	1965	160	
5	1865	700	
6	1978	80	
7	1907	400	
8	1917	500	
9	1877	1.500	Foment Martinenc
10	1972	500	
11	1977		Coop. Cult. Roca Guin.
12	1931	2.588	Canaricultors

30-9-83

Asociacions cíviques i socials

DISTRICTE I

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1957	120	
2	-	90	FAV
3	1952	-	FAV
4	1970	1.200	FAV
5	1975	665	FAV
6	1972	100	FAV
7	1928	50	AAVV Boqueria
8	1968-70	-	FAV C.Canuda-V.Madrid
9	1960	60	FAV
10	1947	155	FAV
11	-	30	FAV
12	1965	52	AAVV C. Plateria
13	-	-	FAV
14	1978	500	FAV
15	-	50	FAV
16	1950	150	FAV
17	1960	1.218	Casa Castell.-Leonesa
18	1968	2.000	Casa Reg. Andalusia
19	1929	1.000	" Múrcia
20	1914	1.100	C. Aragonés
21	1979	40	C. Gaditano
22	1972	130	F.A.V. de Barcelona
23	1961	600	Hogar Extremeño
24			AAVV C. Princesa
25			AAVV Jaume I
26			AAVV Llibretaria
27			AAVV Plaça Palau
28			AAVV Portaferrissa, Cucurulla i Boter

Associacions cíviques i socials

DISTRICTE II

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1964	310	FAV
2	1971	250	FAV
3	1968	593	FAV
4	1977	300	FAV
5	1972	200	FAV
6	1971	650-700	FAV
7	1974	500	FAV
8	1962	-	
9	1965	300	
10			AVV Barri La Fransa
11			AAVV La Satalia
12			AAVV Vivendes Seat
13			Centre Prom. Social Ntra. Sra. del Port
14			Centre Social Can Clos

DISTRICTE III

1	-	103	FAV
2	1978	150	FAV
3	1975	750	FAV
4	1972	1.000	FAV
5	1964	1.101	FAV
6	1977	182	FAV
7	1929	250	Centre Obrer Aragónés
8			AAVV Mont D'Orsà Vall

Associacions civiques i socials

DISTRICTE IV

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	-	-	FAV
2	1960	-	FAV
3	1973	-	FAV
4	1974	950	FAV
5	1974	1.007	FAV
6	1975	400	AAVV Dreta Eixample
7	1952	300	FAV (Paseig de Gràcia)
8	-	60	FAV
9	1960	220	FAV
10	1950	38	FAV
11	1951	400	FAV
12	1950	600	Centre Asturià
13			AAVV C. Casp
14			AAVV Fonollar
15			AAVV Plaça la Llana

Associacions cíviques i socials

DISTRICTE V

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	-	-	FAV
2	1958	96	FAV
3	1970	515	FAV
4	1958	90	FAV
5	1957	80	AAVV Conde del Asalto
6	1973	428	FAV
7	1970	200	AAVV Paral·lel
8	1960	215	FAV
9	1955 aprx	100	FAV
10	1909	2.300	Centre Aragonés
11	1946	2.000	Centro Gallego
12			AAVV Bonsuccés
13			AAVV Ronda Sant Pau
14			AAVV Unión

DISTRICTE VI

1	1954	80	FAV
2	1976	-	FAV
3	1970	100	FAV
4	1960	200	FAV
5	1961	80	FAV
6	1974	1.000	FAC Esquerra Eixample
7	-	-	FAV (sense activitat)
8	1975	300	FAV
9	1960	530	Casa de Menorca
10	1927	1.000	Centre Com. Lleidetà

Associacions cíviques i socials

DISTRICTE

VII

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1970	700	FAV
2	1967	124	FAV
3	1972	145	FAV
4	-	260	FAV
5	1978	560	FAV
6	1969	1.200	FAV
7	1977	400	FAV
8	1973	285	FAV
9	1968	400	Centre Social S. Roque
10	1972	800	" " Sants
11	1973	140	Unió de la Terra Alta a Barcelona

Associacions cíviques i socials

DISTRICTE VIII

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1962	185	FAV - de Bonavista
2	1940	60	FAV - del Call
3	1970	100	FAV - C. Camprodon
4	1973	300	FAV - Coll Vallcarca
5	1979	411	FAV - de la Salut
6	1976	600	FAV - Sant Genís i LL.
7	1974	1.460	FAV - "Vila de Gràcia"
8	1950	1.170	Casa D'Almeria
9	1927	450	Casa de València
10			AAVV Pl. Rius i Taulet
11			AAVV Puigmartí, Torrijos i Milà i Fontanals

Associacions cíviques i socials

DISTRICTE IX

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1977	400	AAVV Baró de Viver
2	1977	600	FAV
3	1972	40	FAV
4	1973-74	450	FAV
5	1972	120	FAV
6	1970	800	FAV
7	1970	36	FAV
8	-	1.000	FAV
9	1973	1.100	FAV
10	1970	872	FAV
11	1976	344	FAV
12	1972	1.000	FAV
13	1972	1.300	FAV
14	1963	460	FAV
15	1970	910	FAV
16	1970	400	FAV
17	1973	900	FAV
18	1964	1.300	FAV
19	1962	-	Centre Comunitari Baró de Viver
20	1960	550	Casa de Cuenca
21	1977	1.500	Centre Animació Comun. Canyelles
22	1980	150	Centre Soc. Guineueta
23			AAVV Bon Pastor
24			AAVV Ciutat Meridiana
25			AAVV Ruiz de Padrón
26			Centr. Anim. Bon Pastor
27			Centre Social Roquetes

Associacions cíviques i socials

DISTRICTE X

<u>Centre N^o</u>	<u>Entrada en servei</u>	<u>N^o socis</u>	<u>Denominació</u>
1	1968	110	FAV
2	1975	800	FAV
3	1977	500	FAV
4	1968	1.600	FAV
5	-	300	FAV
6	1973	1.400	FAV
7	1970	684	FAV
8	1972	2.000	FAV
9	1963	1.600	AAVV Sud oest del Besós
10	1970	700	FAV
11	1970	50	FAV
12	1973	730	FAV
13			Centre Social Camp de la Bota

DISTRICTE XI

1	1968	648	FAV
2	1950	285	FAV
3	1979	250	FAV
4			AAVV Diagonal
5			AAVV Sant Ramon Nonat

Associacions cíviques i socials

DISTRICTE XII

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1972	700	AAVV D'Horta
2	-	480	AAVV Camp d'en Grassot
3	1972	1.423	FAV - Carmel
4	1967	70	FAV
5	1975	50	AAVV C. Padilla
6	1973	1.200	FAV
7	1963	753	FAV
8	-	1.200	FAV
9	1930	854	Casa de los Navarros
10			AAVV Baix Guinardó
11			AAVV Barri Penitents
12			AAVV Font Castellana
13			Casa de Cádiz

30-9-83

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE I

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1970	-	Area Joventut Ajuntam.
2	1912	600	
3	1924	500	
4	-	-	Agrup. Escolta
5	1947	225	" "
6	-	48	" "
7	-	-	" "
8	-	92	" "
9	1973	50 o 60	" "
10	1945	420	E.E.E.F. (Etnograf. i F
11	1973	25	
12	-	96	Centre d'esplai
13	-	-	" "
14	1876	6.800	C.E.C.
15	1973	-	Parroquia
16	1930	80	montanya
17	1932	-	C.E. Pirinenc
18	-	600	
19	1976	-	
20	1961	850	Caritas. Escola esplai
21	1955	-	Agrup. Cult. Folklorica
22	1914	-	Montañeros C. Aragón
23	1969	470	Sec. Munt. Educació i I
24	1971	-	Servei colònies vacance
25			Sec. Munt. Patronat Sar

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE II

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Jov. Ajuntament
2	1973	70	Escoltes
3	1975	90	Col.legi
4	-	-	Parroquia
5	1972	145	Parroquia
6	1972	175	Col.legi
7	1975	57	
8	-	-	Scouts
9	1974	125	
10	-	-	Parroquia
11	-	-	"
12			Escoltes
13			Sec. Muntanya del Grup d'empreses SEAT

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE III

Centre N ^o	Entrada en servei	N ^o socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	-	68	Escoltes
3	1974	137	"
4	-	79	Parroquia
5	1925	113	"
6	1971	142	"
7	-	-	
8	-	-	Escoltes
9	1957	84	Parroquia
10	-	103	Escoltes
11	1976	60	
12	-	-	Parroquia
13	1970	118	"
14	1920	400	C. Ex. Els Blaus
15	-	-	Club d'Esplai
16	1922	865	C. Ex. Gràcia
17	-	107	Parroquia
18			C.Ex. Aliga. Delg. Vallvidriera

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE IV

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	-	90	Escoltes Col.legi
3	-	-	"
4	-	-	" Casal Montserrat
5	1960	71	" Parroquia
6	-	-	" Penya Cultural
7	-	-	Colonies Jesuïtes
8	1974	100	Grup esplai
9	1968	-	Col.legi
10	-	110	Scout parroquial
11	1955-56	4.000	Minons escoltes i guies Sant Jordi
12	1927	225	
13	1967	455	Ant. Alum. Sgrat Cor.
14	1953	150	Penya Cultural Barc.
15	-	-	Col.legi La Salle

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE V

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	-	-	
3	-	562	
4	-	65	
5	-	-	Parroquia
6	1965	-	"
7	-	-	
8	1933	2.000	Centre Gimnàstic
9	1949	450	
10	-	-	

DISTRICTE VI

1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	-	42	Escoltes

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE VI

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	-	42	Escoltes
3	-	41	"
4	1967	126	"
5	1965	164	
6	1930	1.400	
7	-	145	
8	1922	600	
9	-	50	
10	1977	-	Parroquia
11	-	-	
12	1931	1.500	U.E.C.

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE VII

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut
2	-	-	Escoltes
3	1969	42	Escoltes
4	-	-	Escoltes
5	-	122	Escoltes
6	-	106	"
7	-	57	"
8	1969	100	"
9	-	69	"
10	-	-	
11	1934	50	Centre ciclista
12	-	-	Ateneu Montserrat
13	1967	82	Parroquia
14	1965	60	
15	-	95	
16	1972	60	
17	1944	50	
18	1974	-	
19	1932	1.500	U.E.C. Sants

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE VIII

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	-	57	Escoltes
3	-	173	" Lluïsos
4	-	-	"
5	-	-	"
6	1958	102	"
7	-	-	"
8	-	67	"
9	-	-	"
10	-	65	"
11	1950	400	Camping caravaning
12	-	57	Colònies
13	-	-	Centre Moral
14	-	-	
15	-	-	
16	1929	137	
17	-	-	
18	-	-	Parroquial
19	1949	100	Collcerola
20	-	60	Lluïsos
21	1971	194	Esplai Pompeia
22	-	-	Grup 230 Can Baró
23	1919	213	Orfeó Gracienc
24	-	-	Scouts d'Espanya
25		93	Grup Narvik
26		30	Grup 229 "Rudyard k."
27		24	Lluïsos
28	140	810	U.E.C. Gràcia

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE IX

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	1930	711	
3	1965	66	Escoltes
4	-	75	"
5	-	79	"
6	1964	68	"
7	-	49	"
8	-	72	"
9	-	85	"
10	-	71	"
11	-	60	"
12	1953	134	"
13	-	68	"
14	1972	60	F.C. de Muntanya
15	1969	129	Parroquial
16	1943	250	C.Ex. Isard
17	-	180	C. Ex. Poblet
18	1975	60	Parroquial
19	1969	150	Club d'Esplai la Piny.
20	1965	166	Parroquial
21	1969	300	Esplai Sant Pacià
22	1965	80	Scouts d'Espanya
23	-	175	Parroquial
24	-	-	"
25	1975	70	Grup esplai Tormento

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE X

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	1916	500	Agrup. Ex. Icària
3	1976	222	Parroquial
4	1966	300	E.T.P. del Clot
5	1974	-	AAVV Poble Nou
6	1950	50	Parroquial
7	-	175	"
8	1953	250	
9	1933	139	Coop. Pau i Justícia
10			AAVV Fort Pienc
11			Grup 239 Expl. Espanya

DISTRICTE XI

1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	-	-	Olivera Rodona
3	-	-	Sant Ramon Collblanc
4	-	-	Grup 196 Expl. Espanya

Excursionisme i educació del temps lliure

DISTRICTE XII

Centre Nº	Entrada en servei	Nº socis	Denominació
1	1979	-	Area Joventut Ajunt.
2	-	63	Escoltes
3	-	69	"
4	1955	150	"
5	-	-	"
6	-	-	"
7	1960	50	"
8	-	102	"
9	1975	85	"
10	-	17	"
11	1967	300	A.E.E.F.
12	1969	255	C. Alpí Univ. Autón.
13	1961	500	C.E. Sant Martí
14	-	-	Parroquial
15	-	-	C. Esplai Vall Hebrón
16	-	-	Colles Natzaret
17	-	135	Esplai Picabufa
18	-	-	Esplai Safa
19	1965	150	" Sgda. Família
20	1973	108	Parroquial
21	-	-	"
22	-	80	Martí-Codolar
23	1920	220	S.E. Foment Martinenc
24	1936	400	U.E.C. Horta
25			Centre d'Esplai
26			Grup Esplai AAVV Hort
27			Grup 213 d'Explorador d'Espanya Martí Codolar